

DE MILITAIRE SPECTATOR

WAARIN OPGENOMEN DE OFFICIELE MEDEDELINGEN VAN
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Modern luchtlandingsmaterieel: opvouwbare jeep met aanhanger

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van
DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hooitegem, Luitenant-Generaal der Infanterie

Plaatsvervangend Hoofdredacteur:

R. J. W. Heslinga, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf

Redactie:

H. Dieters, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

S. van der Pol, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

ir. T. A. van Zanten, Luitenant-Kolonel van de Technische Staf

Maandblad — Nadruk verboden

Uitgave van Moormans Periodieke Pers N.V.

Lid van de Nederlandse Organisatie van Tijdschrift Uitgevers (NOTU)

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:

Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 4 47 15

Abonnementsprijs: f 18,- per jaar - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties: contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 54

Redactioneel gedeelte

Doctrine en vrije meningsuiting 55

Tanks voor morgen — Een revaluatie of een revolutie? door G. H. van Koesveld, Major der Infanterie 57

De toekomst van de factische luchtmacht in West-Europa, door H. Motshagen, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht 69

De guerrilla-strijdwijze in Algerije, door H. Eefting, Eerste Luitenant der Infanterie (II, vervolg) 73

Nieuwe uitgaven 72, 79

Gedachten over de krijgsmacht — Een terreinverkenning, door drs. H. W. Tromp 80

Vormen waterlopen nog een effectieve hindernis? door W. van der Heem, Luitenant-Kolonel der Infanterie en G. C. Berkhof, Kapitein der Genie 84

De geneeskundige dienst in de moderne oorlogvoering, door T. van den Berg, Luitenant-Kolonel van de Geneeskundige Troepen 88

Waarom geen onderdeelsembleem bij de Koninklijke Landmacht? door J. de Lange, Kapitein van de Geneeskundige Troepen 93

Uit de buitenlandse vakpers 96

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 65014. Intrekking cursusregeling als bedoeld in Landmachtorder 61015 voor militairen beneden de rang van tweede luitenant.

LaO Nr 65015. Aanmaak van leggerbescheiden bij opkomst voor eerste oefening. Mechanische voorbewerking van leggerbescheiden met registratieve gegevens zal in den vervolge plaatsvinden bij de onderdelen in plaats van bij de afdeling Mevag.

LaO Nr 65017. Districtsbeschikking 1965. Vernieuwing van de beschikking in verband met de gewijzigde districten der indelingsraden.

LaO Nr 65028. Premiereregeling en andere voorzieningen voor technische specialisten.

LaO Nr 59048. Beheer militaire muziekkorpsen.

LaO Nr 65029. Wijziging VS 1590. Eerbewijzen aan de ministers van Suriname en de Nederlandse Antillen.

Landmachtmededeling Nr 030-65. Bescheiden bij opening in een hospitaal.

Landmachtmededeling Nr 033-65. Wijziging van het

reglement op de inwendige dienst bij de K.L. Betreft bezoek aan de correspondentie van en aan in de kazernes gestrafte militairen.

Landmachtmededeling Nr 036-65. Wijziging Vs 2-1593. Dragen van burgerkleding tijdens verlof en bewegingsvrijheid aan alle militairen toegestaan.

Landmachtmededeling Nr 037-65. Wijziging van het reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht met betrekking tot de gevallen waarin buitengewoon verlof wordt verleend.

Adreswijzigingen

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijkswege „De Militaire Spectorator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij ze in onderhoud zijn gesteld. Derhalve niet *telefonisch* of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectorator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgescreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D., waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden. Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

BANDEN 1965

De geheel linnen banden voor de jaargang 1965 zijn thans in bewerking. De prijs bedraagt f 3,75 per stuk.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 4 47 15) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

Doctrines en vrije meningsuiting

* * In het januarinumnummer werd een redactionele rubriek geïntroduceerd, die, behalve onderwerpen van andere aard, tevens doctrines voor de land- en luchtmacht ¹ aan de orde zal stellen.

Richtlijnen dus, op enigerlei militair gebied, die binnen genoemde krijgsmachtsdelen zonder meer in de praktijk dienen te worden toegepast omdat, indien anders zou worden gehandeld, verwarring zou kunnen ontstaan.

En verwarring bij het optreden van strijdkrachten kan slechts de potentiële tegenstander in de kaart spelen, hetgeen in strijd is met het landsbelang. Doctrines en beleidszaken kent men overigens niet alleen in de strijdkrachten, maar evenzeer in de burgermaatschappij, waar zij vaak een nog hogere autoriteit hebben, omdat daar onherroepelijk — en niet ten dele — het zakelijke element om de hoek komt kijken en de gevolgen dus onmiddellijk merkbaar zijn en aanwijsbaar in de resultaten.

Indien in de nieuwe redactionele rubriek doctrines worden besproken, betekent dit geenszins, dat hiermee het laatste woord in een belangrijke aangelegenheid is gezegd. Een doctrine is geen afgesloten hoofdstuk; zij is even vatbaar voor de tand des tijds als al het andere op dit ondermaanse. Zij behoort tot het heden, maar behoeft niet onherroepelijk tevens de toekomst te betekenen.

En juist omdat een leerstelling een van de bases is waarop een organisatie is gebouwd, is een doorlopende kritische bestudering van de doctrine een zaak van zijn of niet-zijn. Bij die bestudering moeten alle meningen welkom zijn. Indien men dit niet accepteert, zal men gemakkelijk tot starheid vervallen en starheid is tenminste even gevaarlijk als verwarring.

De Militaire Spectator zal daarom *te allen tijde* open *blijven* staan voor hen, die het met doctrines niet eens menen te moeten zijn en hun stelling met theorie en bewijs kunnen staven.

Dat het daarbij haar taak is tevens te zorgen dat verwarring wordt vermeden is duidelijk. Publicatie van afwijkende meningen op dit gebied zal

¹ Deze laatste uiteraard van de hand van een luchtmachtdeskundige, echter onder verantwoordelijkheid van de hoofdredacteur.

daarom geschieden na een zorgvuldige aftasting van alle facetten van het desbetreffende vraagstuk, in samenwerking met de initiator; daarna zal een origineel artikel van diens hand aan de desbetreffende materie worden gewijd.

Maar doctrineaangelegenheden vormen slechts een klein percentage van de onderwerpen die in ons blad worden besproken en voor beschouwingen van andere aard zal de rubriek „Meningen van anderen” (en antwoorden daarop) onveranderd blijven gehandhaafd. Eén van de belangrijkste opdrachten van De Militaire Spectator is, dat hij een klankbord dient te zijn voor allen die, waar dan ook binnen de strijdkrachten, een leidende of uitvoerende functie hebben. Wij zien in ons tijdschrift dan ook een typisch medium voor vrije meningsuiting in de meest uitgebreide zin.

De strijdkrachten zullen in snel tempo voortgaan zich in moderne zin te ontwikkelen; tegelijkertijd zal men evenwel moeten roeien met de riemen, die men op een gegeven ogenblik heeft; een uiterst moeilijke combinatie.

Beschouwingen over de aard, de samenstelling en het optreden van de middelen van het heden dienen te worden afgewisseld met die over de middelen van de toekomst, waarbij de grondgedachte altijd moet zijn dat men de realiteit nastreeft.

Indien men op het juiste ogenblik met het goede project en de juiste uitvoering daarvan wil komen, zal een redelijke fantasie tegelijkertijd niet kunnen worden gemist. Artikelen over de toekomst van de tankeenheden en de artillerie, zoals men die van de hand van Majoor Van Koesveld en Kapitein Schaberg in dit tijdschrift heeft of nog zal kunnen lezen, vormen vaak een basis, waarop anderen hun toekomstplannen moeten bouwen en gedachten of uitingen in dergelijke zin kunnen belangrijk zijn, ook al komen zij de gemiddelde man op het ogenblik zelf fantastisch voor. De stelling dat in de moderne techniek alles mogelijk is, is niet van ons, maar wij kunnen ons volledig erachter scharen.

Juist beschouwingen als die van Majoor van Koesveld en Kapitein Schaberg vragen om discussie en derhalve om vrije meningsuiting; soms

alleen om theoretische redenen, maar vaak ook om praktische.

Wij achten het goed het vorengaande bij het opnieuw aanvaarden van het hoofdredacteurschap en het instellen van een redactionele rubriek duidelijk vast te leggen, hoewel velen ongetwijfeld van mening zullen zijn dat hiermee een open deur wordt ingetrapt.

Inderdaad vermoedelijk voor velen, maar zeker niet voor iedereen en in een dergelijk geval preleert de minderheid.

Wij hebben de invoering van een redactionele ru-

briek, waarin tevens doctrines worden besproken, langdurig en zorgvuldig overwogen; wij zijn tot de slotsom gekomen, dat zij uitermate waardevol voor onze strijdkrachten kan zijn, mits wordt voldaan aan de stelling dat zij een vrije meningsuiting in geen enkel opzicht in de weg mag staan. En aangezien vrije meningsuiting tegenwoordig overal binnen de strijdkrachten door middel van ideënbussen wordt gestimuleerd, waarbij ook ten aanzien van doctrines geen enkele beperking wordt gesteld, lijkt het dat ten aanzien van De Militaire Spectator in gelijke zin moet worden gehandeld.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken U om Uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste 3 cm, met dubbele spatie en voorzien van Uw naam, adres en evt. gironummer. Bijdragen voor de rubriek „Meningen van anderen” echter in duplo in te zenden.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- of calqueerpapier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden

getekend, dat zij na verkleining duidelijk leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog tenminste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEELDINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VERHOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW ARTIKEL EN TEN ZEEERSTE, VOORAL INDIEN ZIJ ORIGINEEL ZIJN

Tanks voor morgen

Een revaluatie of een revolutie?

door G. H. VAN KOESVELD, *Majoor der Infanterie*

Inleiding

Het evolutieproces is een logisch proces, dat bijna onafwendbaar verloopt. Het brengt vooruitgang, het duidelijkst op technische gebied, maar het houdt ook een gevaar in. Om de vele facetten van de vooruitgang in de juiste samenhang te zien en de waarde van die vooruitgang te kunnen bepalen moet men achtereenvolgende waarnemingen met elkaar vergelijken.

Bij de vergelijking van een serie achtereenvolgende momentopnamen moet elke momentopname tot in alle bijzonderheden worden geanalyseerd en geëvalueerd. Daarna moeten de verkregen gegevens worden vergeleken met gegevens uit het verleden. Op die wijze kan men komen tot een revaluatie van de normen die vóór de desbetreffende momentopnamen werden gehanteerd. Het lijkt overbodig om dit op deze plaats met zoveel woorden te zeggen, omdat men dit evolutieproces beschouwt als iets vanzelfsprekends, als iets onvermijdelijks, als een automatisch verwerkt gebeuren. Het boven gesignaleerde gevaar schuilt in die vanzelfsprekendheid. Wat mag men als vanzelfsprekend beschouwen?

Wanneer wij van een bepaalde ontwikkeling alle factoren kennen, die daarbij een rol spelen en wanneer wij van die factoren de waarde kunnen vaststellen en wij bovendien de onderlinge samenhang en invloed kennen, dan zal die ontwikkeling voor de beschouwer weinig verrassingen meer kunnen opleveren. Wanneer in een eenvoudige vergelijking als $a + b = c$, één van de elementen van waarde verandert, dan is het voor een ieder duidelijk welke gevolgen dit zal hebben. Het wordt echter minder duidelijk naarmate de vergelijking ingewikkelder wordt. Bij wiskundige formules wordt de uitkomst bepaald door de waarde die de verschillende factoren hebben, al zal het niet voor iedereen mogelijk zijn om de berekeningen uit te voeren. Zodra men echter het gebied van de exacte formules verlaat, is men in de meeste gevallen niet meer in staat om nauwkeurig vast te stellen welke waarde de verschillende factoren ten opzichte

van elkaar hebben en welke invloed zij op elkaar uitoefenen.

Ook al zijn niet alle factoren bekend en ook al is niet altijd de juiste samenhang tussen die factoren bekend, toch zal men voor de noodzaak komen te staan een besluit te moeten nemen. Op zijn best is dit soort besluiten gebaseerd op een zo objectief mogelijke beschouwing van alle bekende factoren en een subjectieve waardering en beschouwing van alle niet nauwkeurig bekende factoren. Hoe gebrekkig deze besluitvorming ook mag zijn, het is, behalve de „gok in het wilde weg”, de enig beschikbare methode. De ergste fout die de besluitnemer kan maken (en wij met hem) is het als vanzelfsprekend aanvaarden dat de eenmaal genomen beslissing de juiste zal blijven. Wij spreken in de militaire vaktaal over de continue beoordeling van de toestand, maar zodra wij een beslissing hebben genomen vergeten wij maar al te vaak dat wij deze eenmaal genomen beslissing eveneens continue op haar juistheid moeten blijven controleren. Dit heeft over het algemeen wel ingang gevonden bij de beoordeling van de tactische toestand. Een subjectieve beoordeling is nauwelijks denkbaar. Zodra echter een beoordelingsproces een enigszins „wiskundig” karakter heeft, wordt de continuïteit maar al te gemakkelijk vergeten. Ook de *bijna* wiskundig beredeneerde besluiten zijn voor een revaluatie vatbaar. In feite dient ieder besluit dat gedurende langere tijd zijn invloed zal doen gelden, argwanend in het oog te worden gehouden. De vanzelfsprekendheid van een besluit moet eerder een uitdaging zijn om die vanzelfsprekendheid te toetsen dan een reden om verder maar niet erover na te denken. Het klinkt zo vanzelfsprekend wanneer men zegt dat op deze wereld een oorlog wordt uitgevochten te land, ter zee en in de lucht. Het blijft vanzelfsprekend klinken wanneer men concludeert dat deze media dermate van elkaar verschillen dat men, afgestemd op deze media, zal moeten kunnen beschikken over een land-, zee- en luchtmacht. Dan tovert de evolutie van de techniek ons middelen voor, als het lichte vliegtuig, het kernwapen, de ruimtevaart, de raket.

De ergste fout die wij nu kunnen maken is dat wij deze middelen als *vanzelfsprekend* invoegen in de bestaande krijgsmachtdelen. Hadden de Sovjets ongelijk toen zij hun Strategische Raketstrijdkrachten in het leven riepen? Hadden de Amerikanen ongelijk dat zij het lichte vliegtuig ook als landmacht indeelden? Hebben wij misschien ongelijk dat wij deze voorbeelden niet hebben gevolgd? Heeft per se één van de partijen ongelijk? Waarschijnlijk heeft iedereen gelijk, omdat ieder met andere maatstaven heeft geredeneerd. Wat echter belangrijker is dan uitmaken of men al of niet gelijk heeft, is het leren kennen van het waaróm van al die besluiten. In het waarom ligt immers de sleutel opgesloten voor de controle op de geldigheid van de eenmaal genomen beslissing!

Wanneer men de verschijnselen van het evolutieproces nauwkeurig analyseert en evalueert en men komt met het resultaat van deze beschouwing tot een revaluatie van de bestaande normen dan zal een dergelijke revaluatie door vele buitenstaanders reeds als een revolutie worden ervaren. De evolutie wordt vaak als een sleur ondergaan vanwege haar geleidelijkheid en deze sleur brengt de mens soms tot revolutionaire gedragingen en gedachten. Het is van groot belang om een goed onderscheid te maken tussen de constructieve, revolutionair aandoende, revaluatie, en de, meestal destructieve, revolutie.

Met het bovenstaande als uitgangspunt wil ik trachten een bijdrage te leveren tot de revaluatie van ons denken over de tank.

De plaats van de tank

Vrijwel overal ter wereld is men tot de overtuiging gekomen dat de middelbare tank de drager van het moderne gevecht is. Met dit uitgangspunt komt men dan tot de conclusie dat de cavalerie bezig is om de functie van hoofdwapen over te nemen van de infanterie. Zo op het eerste gezicht een logisch redeneerproces. Het is echter veel minder logisch dan het eruit ziet. Tussen het uitgangspunt met de elementen „middelbare tank” en „modern gevecht” en de conclusie met de elementen „infanterie”, cavalerie” en „hoofdwapen” ligt een aantal verzwegen tussenconclusies. Ten eerste verstaat men onder cavalerie kennelijk ook eenheden van middelbare tanks en ten tweede beweert men dat de infanterie niet langer het hoofdwapen kan zijn. Over welke cavalerie en infanterie spreekt men eigenlijk en wat verstaat men onder hoofdwapen?

Aangenomen dat men zich een juist beeld van het moderne gevecht kan vormen en dat men daaruit terecht de conclusie trekt dat de middelbare tank de drager van dat gevecht zal zijn, dan moet men kunnen specificeren wat men verstaat onder „middelbare tank” en wat onder „modern gevecht”. In onze verhoudingen zou men dat misschien op de volgende wijze kunnen opsommen: de Centurion als kern van een gemechaniseerde gepantserde gevechtseenheid in een beweeglijk gevoerd gevecht in West-Europa onder dreiging van kernwapeninzet tegenover een strijdmacht zoals wij vermoeden dat de Sovjet-Unie die tegen ons in het veld zal brengen. Met dit uitgangspunt als een projectie in de toekomst, maakt men de fout dat men wél veronderstellingen doet m.b.t. de aard van de gevechten en de omstandigheden waaronder deze zich zullen afspelen, maar níét hetzelfde doet met betrekking tot de tank, de infanterie, de cavalerie en andere traditionele zaken. Met wat wij nu verstaan onder infanterie en cavalerie (en andere wapens en dienstvakken) mag men mogelijk zeggen dat de cavalerie het hoofdwapen aan het worden is. De toestand van nu mag echter niet zonder meer als norm worden gebruikt. Wij zullen ons eerst moeten afvragen met welke middelen wij dit moderne gevecht zullen moeten voeren. Daarna zullen wij deze middelen moeten groeperen tot gevechtseenheden en pas als laatste kunnen wij ons gaan afvragen in welke wapens en dienstvakken wij deze gevechtseenheden moeten opleiden. Hoort de middelbare tank thuis bij de cavalerie van de toekomst? Zullen wij in de toekomst nog cavalerie hebben? Wanneer wij de gevechtshandleiding erop naslaan en zien wat daarin over cavalerie geschreven staat, voor het optreden in het heden, dan blijkt dat wij thans onder cavalerie zowel tank- als verkenningseenheden dienen te verstaan. Maar welk verschil, ook heden, is groter? Het verschil tussen de taak van tankeenheden en verkenningseenheden of het verschil tussen de taak van tankeenheden en gemechaniseerde infanterie-eenheden? Zelfs een vluchtige beschouwing leert al dat dit een probleem is dat dringend dient te worden bezien.

Het is in dit artikel niet de plaats om dienaangaande een standpunt in te nemen, wel echter om te signaleren dat de traditionele en zo vanzelfsprekend gehanteerde indeling in wapens en dienstvakken dient te worden gerevalueerd. Krampachtig proberen wij nieuwe middelen te persen in een oud keurslijf en hoewel dat moei-

lijkheden geeft, denken wij er niet aan om dat keurslijf (van eigen maaksel) te veranderen. Is het niet een teken aan de wand, dat wij een lichte tank als de AMX 105 zowel bij de artillerie als bij de cavalerie indelen? Zou de infanterie mogelijk ook rechten erop kunnen doen gelden? Bij al dit soort problemen gaat het niet erom of een oplossing al dan niet goed is, maar wél dat wij de oplossing voor een probleem van de toekomst nooit mogen baseren op de oplossing van het verleden. Wij moeten de vanzelfsprekendheid evenveel wantrouwen als de vijand. De KL heeft haar tankeenheden ingedeeld bij het Wapen der Cavalerie, weloverwogen en met redenen omkleed. Maar deze beslissing kan niet anders zijn dan een tijdelijke, omdat alle factoren van invloed op die beslissing nog steeds naar aantal en aard veranderen. Tankeenheden zijn cavalerie. Ja! Vandaag! Maar morgen zullen wij opnieuw een besluit moeten nemen en daarbij speelt de beslissing van gisteren geen rol. Bij al deze losgewoelde vragen is de middelbare tank het uitgangspunt. De kern van deze bijdrage gaat dan ook om het probleem wat men in de toekomst onder een (middelbare) tank moet verstaan. Hierbij gaat het niet zozeer om maten, gewichten en andere technische eigenschappen maar om de eigenschappen die een tank zijn waarde geven in het gevecht. Ik wil dit probleem trachten te benaderen onder het motto: *Tanks (tankeenheden) ontlenen in het moderne gevecht hun waarde aan hun schokvermogen; een schokvermogen dat bestaat uit de combinatie van vuurkracht, beweeglijkheid en pantsering.*

Vuurkracht

Het moderne gevecht zal een gevecht zijn van gepantserde gevechtseenheden, waarin de tank een sleutelpositie inneemt. Dit betekent dat onze bewapening hoofdzakelijk uit pantserbestrijdingswapens zal moeten bestaan, pantserbestrijdingswapens waaronder het antitankwapen een overheersende rol dient te spelen. De gevechten zullen onder verschillende omstandigheden moeten worden gevoerd. Het gevolg daarvan zal zijn, dat er waarschijnlijk een „familie” van pantserbestrijdingswapens zal moeten worden ontwikkeld. Alle gevechtseenheden zullen als commune eigenschap op het gebied van vuurkracht, een „all-round” pantserbestrijdingsvermogen moeten bezitten. Onder de gevechtseenheden zullen waarschijnlijk eenheden voorkomen waarin de tank de belangrijkste plaats inneemt. Deze een-

heden, laten wij ze (traditioneel) tankeenheden noemen, zullen over een arsenaal van pantserbestrijdingsmiddelen moeten beschikken, waaronder het antitankwapen de sleutelpositie zal innemen. Dat wil niet zeggen dat iedere tank over een dergelijk antitankwapen zou moeten beschikken. Gevechten met tankeenheden zullen waarschijnlijk onder omstandigheden plaatsvinden, die typerend zijn voor deze eenheden. Daardoor is het heel goed mogelijk, dat tankeenheden exclusief zullen beschikken over een bepaald antitankwapen, aangepast aan het optreden van die eenheden. Ook in dat geval kan men nog steeds niet zeggen dat een dergelijk antitankwapen kenmerkend is voor de tank. Op dezelfde wijze moeten wij bij onze huidige tank het antitankvermogen van het tankkanon niet zien als een kenmerkende eigenschap voor onze huidige tank. Wij verkeren in de ongelukkige omstandigheid dat het kanon van onze tank nagenoeg het enige bruikbare middel is waarover wij de beschikking hebben, omdat het „gemechaniseerde antitankkanon” op dit ogenblik het enige antwoord is dat wij hebben tegen de vijandelijke tank. Als zodanig is het misschien eerder een handicap voor onze tank, dan een voordeel. Bij de tankbestrijding met het kanon dient het eerste schot raak te zijn, hetgeen slechts mogelijk is bij een nagenoeg stilstaande tank. Deze schiettechniek is niet in overeenstemming met de eis van beweeglijkheid die men aan het optreden van tanks stelt. De ontwikkeling op het gebied van antitankwapens spitst zich hoe langer hoe meer toe op, al dan niet, geleide antitankkrakketten. Het antitankkanon met hoge aanvangsnelheid van het projectiel zal daardoor waarschijnlijk uit het arsenaal verdwijnen. Moet het kanon van de tank nu worden *vervangen* door een dergelijk nieuw te ontwikkelen wapen of moet het naast dit wapen *blijven* bestaan? Het antwoord op die vraag kan slechts worden gegeven indien men weet waartoe dit nieuwe wapen in staat is. In ieder geval is het antitankwapen niet per se gebonden aan de tank, maar ten hoogste aan de tankeenheden. Men dient zich te realiseren dat het al moeilijk is om de, in verhouding tot de andere pantservoertuigen, langzame tank te treffen. Hoe willen wij dan de snellere voertuigen uitschakelen? Een gespecialiseerd antitankwapen voor tankeenheden zal waarschijnlijk niet economisch kunnen worden gebruikt tegen lichter gepantserde voertuigen. Behalve dit antitankwapen zullen er dan ook waarschijnlijk nog andere wapens nodig blijven.

Uitgaande van de veronderstelling dat een tank-eenheid beschikt over speciale wapens tegen tanks, dient ook de overige tankbewapening in beschouwing te worden genomen. De licht gepantserde voertuigen, van nu en van de naaste toekomst, zijn nauwelijks of niet bestand tegen een 20 mm-projectiel. Wanneer men rekening houdt met het feit dat een normaal projectiel van een mitrailleur of kanon vrijwel het goedkoopste pantserbestrijdingsmiddel is dat de techniek tot dusver heeft kunnen leveren, dan is het niet onwaarschijnlijk dat het kanon nog geruime tijd de voorkeur zal hebben bij de ontwikkeling van pantserbestrijdingsmiddelen tegen lichter pantser. Het kanon van de tank zal daardoor waarschijnlijk nog steeds een belangrijke rol blijven spelen, zij het niet als antitankkanon. Dit kanon zal dan veel lichter kunnen zijn dan de huidige tankkanonnen. Zoals de cavalierist een pistool heeft voor de nabijverdediging tegen vijandelijk personeel en de veldartillerie een antitankschot heeft (of had) tegen tanks, zo kan het tankkanon de rol vervullen van nabijverdedigingswapen tegen tanks. Daarvoor is een kaliber van 20 mm onvoldoende. De praktijk heeft geleerd dat een 40 mm luchtdoelkanon zeer effectief kan worden ingezet tegen tanks op korte afstand. Een dergelijk kanon zou een bruikbaar wapen zijn voor de tank van de toekomst. Mogelijk zou de vuuruitwerking nog kunnen worden vergroot door een meerloops uitvoering. Een dergelijk kanon zou niet meer afhankelijk zijn van treffen bij het eerste schot, maar van treffen bij het eerste salvo. Dit zou de trefkans op lichter gepantserde en daardoor snellere voertuigen aanmerkelijk vergroten.

In de toekomst zal het lichte vliegtuig een steeds belangrijker plaats innemen onder de gevechtsmiddelen. Reeds nu zijn er helikopters ontwikkeld met draadgeleide antitankraketten. Dit betekent dat wij ons niet langer kunnen veroorloven om, bij de tank, de verdediging tegen aanvallen door deze lichte vliegtuigen nog verder te verwaarlozen. Een kanon als boven vermeld zou hierin mogelijk kunnen voorzien, en zo niet, dan zullen tankeenheden moeten kunnen beschikken over een bewapening tegen lichte vliegtuigen; hetzij in de vorm van mitrailleurs, hetzij met andere middelen.

De mitrailleur van de huidige tank heeft een antipersoneelfunctie en had mede tot taak om de infanterist in zijn schuttersput tijdens de nadering onder de grond te houden. Infanteristen in schuttersputten, die op het doel de aanval af-

wachten, zullen er in de toekomst niet veel zijn. Voor de *nabijverdediging* tegen personeel is de bewapening van tanks op dit ogenblik weinig effectief. Tegen de individuele tankbestrijder zal de tank over meer mitrailleurs aan alle zijden moeten beschikken en mogelijke granaten moeten kunnen uitwerpen.

Er is op het gebied van de tankbewapening veel mogelijk, wanneer wij maar eens zouden willen afstappen van de ongerechtvaardigde eis dat iedere tank met zijn *kanon* een vijandelijke tank moet kunnen vernietigen. Qua vuurkracht zal de tank van de toekomst over middelen moeten beschikken om *alle gevechtsmiddelen met uitzondering van de tank te vernietigen*. Zou het mogelijk zijn om een tank bovendien uit te rusten met een antitankwapen, dan is dat slechts een bonus; een bonus die echter niet nadelig mag werken op zijn hoofdtaak.

Beweeglijkheid

Algemeen

Het woord beweeglijkheid wordt in allerlei betekenissen gebruikt. Om te voorkomen dat er misverstanden ontstaan dient men eerst vast te stellen over welk soort beweeglijkheid men spreekt, omdat daardoor de normen worden bepaald waarmee men deze beweeglijkheid wil beoordelen. Om een basis te hebben voor een vergelijking van onze begrippen met die van de tegenstander is het misschien het beste om het onderscheid te gebruiken dat men bij de Sovjets hierbij wel ziet hanteren. Zij onderscheiden tactische, operatieve en strategische beweeglijkheid. De tactische beweeglijkheid is het vermogen om zich in het terrein al vechtend te verplaatsen. De operatieve beweeglijkheid is het vermogen tot verplaatsen van eenheden van gevechtsveld naar gevechtsveld, op legerkorps-, leger- en legergroepniveau. De strategische beweeglijkheid is het vermogen tot verplaatsen van eenheden van verbonden wapens (divisie en groter) van operatietoneel naar operatietoneel. Aangezien elke logische indeling bruikbaar is, zal ik deze terminologie verder volgen.

Tactische beweeglijkheid

Wanneer men deze beweeglijkheid beschouwt kan men daaraan onmiddellijk twee facetten onderkennen: terreinvaardigheid en snelheid. Daar de gevechten zich over steeds grotere gebieden gaan afspelen, zal men v.w.b. de terreinvaardigheid steeds minder afhankelijk mogen zijn van

hindernissen. Vroeger speelden gevechten zich bij voorkeur af binnen bepaalde terreincompartimenten. Aangezien de compartimentering voornamelijk wordt bepaald door de grotere natuurlijke hindernissen zoals waterlopen enz., wordt — nu de compartimentering van het terrein in feite geen belemmering mag zijn — het vermogen om waterhindernissen te door(over)schrijden steeds belangrijker. Waar vroeger een zeker waadvermogen voor het doorschrijden van kleine waterhindernissen al voldoende was, vraagt het moderne gevecht om amfibisch vermogen. Hiervoor vormt het gewicht van de huidige tank een ernstige belemmering. Hoewel men bij het woord tank niet direct aan luchtkussen-voertuigen denkt en deze constructie voor tanks misschien een utopie is, mag men niet vergeten dat het geen onoverkomelijk probleem is om grotere terreinvaardigheid te bereiken als men, terwille daarvan, maar concessies wil doen op ander gebied. Er *zijn* amfibische tanks, al zijn dat geen middelbare tanks!

Bij het beschouwen van de factor snelheid moet men eerst duidelijk vaststellen, waaraan men de snelheid wil relateren. Vroeger was de lopende infanterist bepalend voor de snelheid van verplaatsen van gevechtseenheden. Men is gauw geneigd om de snelheid van een bepaald eigen middel te vergelijken met die van de andere eigen middelen. Dat is echter in principe onjuist. Ook ten tijde van de lopende infanterist streefde men in feite naar een grotere snelheid dan die van de vijand. Hoe groot is de beweeglijkheid van de vijand in het gevecht? Dat moet de maatstaf zijn voor onze eigen beweeglijkheid. Dat is vanzelfsprekend, zult u zeggen. Zolang wij echter nog worstelen met het probleem of wij infanterie al of niet van het voertuig uit moeten laten vechten en wij „dus” niet even beweeglijk denken op te treden als de vijand, is het niet helemaal overbodig om hier nog eens extra de aandacht op te vestigen.

In het moderne gevecht, waar de manoeuvre een zeer belangrijke rol zal vervullen, zullen wij sneller moeten kunnen manoeuvreren dan de vijand. Wanneer wij ons bewust zijn van het feit dat wij niet in staat zijn om ons sneller te verplaatsen dan de tegenstander, dan zullen wij alles op alles moeten zetten om op andere wijze tijdswinst te maken. Hierbij spelen besluitvaardigheid, bevelprocedures en verbindingsmiddelen natuurlijk een essentiële rol. Vooral op het gebied van verbindingen in de zin van informatie-overdracht, kan nog zeer veel worden bereikt

door het invoeren van bv. televisie, mechanische en/of elektronische geheugens en computers. Bij het beschouwen van verplaatsingssnelheid van voertuigen rijst onmiddellijk de vraag of een rupsvoertuig wel de meest geschikte constructie is. Men zoekt steeds naar de meest gunstige verhouding tussen terreinvaardigheid en snelheid en laat daarbij voor gevechtsvoertuigen de terreinvaardigheid prevaleren. De vraag is echter of dat een juist uitgangspunt is. Op grond van welke argumenten moeten wij voor het moderne, uiterst beweeglijke gevecht een keuze doen tussen „beperkt” terreinvaardige, snelle wielvoertuigen en terreinvaardige, „beperkt” snelle rupsvoertuigen? Bij deze keuze mag natuurlijk nooit het gevoelsargument een rol spelen dat een wielvoertuig geen tank zou kunnen zijn. U denkt toch niet meer aan de verpletterende rupsband die de infanterist in zijn schuttersput moet vermorzelen? Een ander aspect van de beweeglijkheid, dat niet zó voor de hand ligt, maar dat steeds meer van belang wordt, is de actieradius. Was in de Tweede Wereldoorlog de actieradius nog nauwelijks een probleem, voor een eventuele derde wereldoorlog denkt men aan het optreden over dermate grote afstanden, dat de actieradius al bijna een beperkende factor is geworden voor het tactische optreden. De objectiviteit gebiedt te zeggen, dat het westen in dit opzicht de mindere is van de Sovjets, ondanks het feit dat de Sovjets kleinere tijd- en grotere ruimtefactoren hanteren dan wij. De geïsoleerdheid van de eenheden op het gevechtveld gedurende langere tijd werkt mede beperkend, omdat het brandstofverbruik mede wordt bepaald door het aantal draaiuren dat de motoren moeten maken om het materiaal gevechtsklaar te houden zonder dat er daadwerkelijk wordt gevochten of verplaatst. Met de heden ten dage gehanteerde begrippen van tijd en ruimte, zal door een juiste keuze van motor (allesbrander?) en brandstof (dieselolie?) waarschijnlijk nog juist aan de tactische eisen kunnen worden voldaan. Voor de toekomst zullen er echter bijna onoverkoombare problemen ontstaan wanneer er geen betere verhouding komt tussen volume en gewicht van de motor t.o.v. het vermogen. Wanneer de techniek geen uitkomst biedt dan zullen wij ons beperkingen moeten opleggen. Het is zaak om nu reeds uit te maken of wij ons zullen beperken in onze tactische mogelijkheden of in het gewicht van onze tanks. Aangezien het gewicht van een tank rechtstreeks verband houdt met de mate van pantsering en pantsering als onderwerp apart zal worden be-

handeld, zal ik hier nog geen mening uitspreken.

Operatieve beweeglijkheid

Wanneer wij zien voor welke problemen wij komen te staan bij het verplaatsen van gemechaniseerde eenheden over grote afstanden, zoals de vredesverplaatsingen naar de oefengebieden in het buitenland, dan is het wel duidelijk dat men op operationeel niveau voor dergelijke verplaatsingen voor een belangrijk deel afhankelijk is van transportmiddelen. Hoe groter echter de actieradius van de gevechtsmiddelen is, des te minder zal men van transportmiddelen gebruik behoeven te maken. Onder actieradius dient men tevens in rekening te brengen de tijd voor het onderhoud dat gedurende en na de verplaatsing moet worden uitgevoerd. Dit werkt nadelig op de verplaatsingssnelheid. Tot dusverre boden opleggers en treinen (soms schepen) nog een aanvaardbare oplossing, maar de toenemende snelheid waarmee de operaties zullen worden uitgevoerd, de kleinere tijdfactor dus, maakt dat deze middelen te langzaam zullen worden. Er zal behoefte ontstaan aan het verplaatsen van kleine eenheden door de lucht. Niet omdat de lucht een essentieel medium is, maar omdat luchttransport het snelste zal zijn. Dit zullen geen verplaatsingen kunnen zijn van vliegveld naar vliegveld, omdat de verplaatsing van eenheden naar een vliegveld te veel tijd zou kosten. Men zal de eenheden moeten kunnen oppikken uit het terrein en ergens anders in het terrein weer moeten kunnen neerzetten, waar zij onmiddellijk aan het gevecht zullen moeten kunnen deelnemen. Voor zover de technische ontwikkelingen nauwkeurig te voorspellen zijn, zal de zware helikopter hiervoor nog geruime tijd het enige bruikbare middel blijven, bruikbaar in de zin van operatief en tactisch optreden. Het hefvermogen zal dan echter nog aanzienlijk groter moeten worden. Het lijkt niet waarschijnlijk dat een tactisch bruikbare, zware helikopter in de komende 10 jaar een groter hefvermogen zal hebben dan ca. 35 t. Wij kunnen dus nu reeds een beslissing nemen of wij de tank van de toekomst al dan niet aan de eis van operatieve beweeglijkheid zullen laten voldoen. En als wij dit doen, dan kunnen wij ook nu reeds vaststellen, ten koste van eventueel welke andere eigenschappen wij dit kunnen bereiken. Ik wil de eis van operatieve beweeglijkheid als volgt subjectief formuleren: *eenheden van brigade grootte moeten binnen 24 uur kunnen worden verplaatst over een afstand van 300—500 km, zonder dat de ge-*

vechtsgereedheid daardoor nadelig wordt beïnvloed. In deze 24 uur zijn voorbereidings- en waarschuwingstijd inbegrepen.

Voor verplaatsingen van grotere eenheden zal in principe meer tijd beschikbaar zijn. Hoewel luchttransport ook voor grotere eenheden wel eens noodzakelijk zal worden geacht, zal men in de meeste gevallen kunnen volstaan met transport over land, i.c. per trein. Dit betekent echter dat het laden en lossen van treinen slechts een gering deel van de totaal nodige tijd mag uitmaken. Daarvoor zal men in de gevechtzone overal moeten kunnen beschikken over voorzieningen, waardoor het laden en lossen van treinen mogelijk is zonder onnodig tijdverlies. Dit is een probleem waaraan men achter het IJzeren Gordijn bijzonder veel aandacht besteedt en mijns inziens volkomen terecht.

Strategische beweeglijkheid

Hoewel deze beweeglijkheid nauwelijks past in het kader van dit artikel, is het toch wel goed om, ter completering van het beeld, hieraan enkele woorden te besteden. Tot dusver werd de strategische beweeglijkheid voornamelijk bepaald door transport over zee. In de laatste jaren heeft het luchttransport weliswaar steeds meer aan betekenis gewonnen, maar legt toch nog steeds bepaald ernstige beperkingen op aan de aard en de samenstelling van de te verplaatsen eenheden. Hoewel bv. een luchtlandingsdivisie een grote eenheid is, verschillen de wijze van inzet en de gevechtskracht zóveel van de normale gevechtsdivisies, dat men ze slechts in bijzondere omstandigheden kan inzetten. Operaties als „Big-Lift” bewijzen duidelijk dat de snelheid van verplaatsen ook op strategisch niveau zo groot moet zijn dat men ook dáár meer en meer op luchttransport schijnt te zijn aangewezen. Hoewel met met noodmaatregelen, zoals het reeds voortijdig ter plaatse brengen van het zware materieel, het bezwaar van de te zware uitrusting gedeeltelijk kan worden ontlopen, zal het toch wel duidelijk zijn dat dit slechts een oplossing voor zeer speciale gevallen kan zijn. Ook op strategisch niveau ziet men zich dus beperkingen opgelegd door het te grote gewicht van de gevechtsmiddelen, waarbij de tank het grootste knelpunt vormt.

Samenvatting

In het totaalbeeld van de beweeglijkheid blijkt steeds weer, dat mede het gewicht van de tank oorzaak ervan is dat niet altijd en overal de ge-

wenste mate van beweeglijkheid kan worden bereikt. In dit licht bezien zou de vaak verkondigde opvatting dat de tank een zo uitgebalanceerd mogelijk compromis moet zijn tussen beweeglijkheid, pantsering en vuurkracht, wel eens een verkeerd uitgangspunt kunnen zijn. Men zal zich diepgaand moeten bezinnen op de waarde die elk van deze eigenschappen vertegenwoordigt in het moderne gevecht. Het zou wel eens kunnen zijn, dat de beweeglijkheid van zóveel waarde wordt geacht dat men de pantsering en/of de vuurkracht eraan moet opofferen. Bij deze overwegingen moet voorop staan dat onze tank niet zozeer beweeglijker moet zijn dan onze andere eigen middelen, maar dat de drager van het moderne gevecht beweeglijker moet zijn dan de vijandelijke drager van het gevecht.

Pantsering

Hoewel men de eigenschap van het gepantserd zijn altijd in één adem noemt met de andere eigenschappen die een tank wordt geacht te moeten bezitten, heeft de ontwikkeling van de laatste jaren duidelijk aangetoond dat de pantsering niet een specifieke eigenschap is van tanks. Het pantserprobleem is het probleem van de kwetsbaarheid van de eigen middelen voor de inwerking van de vijandelijke middelen. Het is een probleem dat inherent is aan de gewapende strijd. Op het gevechtveld heeft de mens altijd gezocht naar dekking; achter zijn voorman, achter een schild, in een schuttersput, in een loopgraaf en tenslotte ook in een beweeglijk pantser. In deze paragraaf zal ik mij bepalen tot alleen de kwetsbaarheid, en ik zal eerst in een later stadium deze kwetsbaarheid bezien in combinatie met de elementen beweeglijkheid en vuurkracht.

De wapenontwikkelingen, en daarbij in het bijzonder die van het kernwapen, hebben overduidelijk gemaakt dat een volledige bescherming onmogelijk is te verwezenlijken. Het pantserprobleem is in wezen niet een probleem van het construeren van een zo volledig mogelijke bescherming, maar een probleem van zo nauwkeurig mogelijk afbakenen van te aanvaarden risico's.

Bij de benadering van dit probleem laat men zich maar al te gemakkelijk leiden door de menselijke neiging om zo min mogelijk risico te willen lopen. Is het echter in wezen geen zelfbedrog, wanneer wij antitankwapens construeren om vijandelijke tanks te vernietigen en tegelijkertijd

onze eigen tank immuun willen maken tegen deze wapens? Geeft men dan de constructeurs in wezen niet twee opdrachten die met elkaar in strijd zijn?

De moderne pantserbestrijding, inclusief het kernwapen, hebben duidelijk een einde gemaakt aan de droom dat pantsering onkwetsbaarheid zou kunnen betekenen. Rest ons dus nu het probleem om uit te maken tegen welke vijandelijke middelen men dan kwetsbaarheid heeft te aanvaarden.

In principe lijkt de zaak daarmee opgelost. Door de omstandigheden gedwongen heeft men te aanvaarden dat een tank geen bescherming kan geven tegen antitankwapens. Dit verschuift echter het probleem naar de vraag, wat men van een antitankwapen moet eisen. Het is duidelijk dat er een samenhang moet zijn tussen de eisen die men aan de diverse uitrustingsstukken van onze krijgsmacht wil stellen. Door het vaststellen van de eisen voor één groep uitrustingsstukken beïnvloedt men in de meeste gevallen direct de eisen voor een andere groep. Al deze eisen zullen gedeeltelijk op veronderstellingen berusten. Hoe onzeker men ook is over de factoren waarop deze veronderstellingen moeten berusten, zij zullen moeten worden gedaan. Het gaat in dit artikel niet erom of men deze veronderstellingen al of niet heeft gedaan, of dat ze al of niet juist zijn, maar om te betogen dat het een „onzindelijke” eis is om van de pantsering van een tank te verwachten dat deze bescherming zou geven tegen een antitankwapen. Wij kennen een arsenaal van pantserbestrijdingswapens, elk met zijn mogelijkheden en beperkingen. Uit dit arsenaal moeten wij de meest effectieve kiezen en deze „antitankwapens” noemen. Daarmee bepalen wij dan in feite hoeveel bescherming het pantser van een tank moet hebben en daarmee heb ik dan tevens gedefinieerd wat men onder een tank dient te verstaan op het gebied van pantsering tegen conventionele pantserbestrijdingsmiddelen: het pantser van een tank biedt bescherming tegen het gros van de conventionele pantserbestrijdingsmiddelen. Rest ons nog om de niet conventionele middelen te bezien, waaronder ik de chemische middelen en de kernwapens wil verstaan.

Voor de chemische middelen zijn de problemen nog niet zo groot, omdat deze tegen personeel zijn gericht. Iedere afscheiding tussen deze middelen en het personeel biedt een zekere mate van bescherming en men is in staat gebleken om een voertuig dusdanig af te dichten, dat het per-

soneel geen gevaar loopt met chemische middelen te worden besmet. Zelfs al zou men chemische middelen ontwikkelen die door geen enkele stof zijn tegen te houden, dan nog is men in staat door het handhaven van een zekere overdruk binnen de voertuigen te verhinderen dat deze middelen binnendringen. Voor de kernwapens is de zaak veel moeilijker. Een tank is niet bestand tegen een treffer van een kernwapen, dat is duidelijk. Dat is echter ook niet van belang, zolang er nog geen kernwapens worden ingezet tegen de enkele tank, een omstandigheid die niet in overweging behoeft te worden genomen. Daar echter de tank de drager van het gevecht is, zullen tankeenheden als de belangrijkste eenheden moeten worden beschouwd en uit hoofde daarvan in aanmerking komen als doelen voor kernwapens. Op dezelfde wijze als bij de conventionele middelen kan men bij de kernwapens tot bepaalde normen komen. Uitgaande van het kernwapensysteem en het gebruik van tankeenheden van verschillende grootte, moet men tot een norm kunnen komen waarin tot uitdrukking wordt gebracht onder welke omstandigheden een tankeenheden van een bepaalde grootte een doel vormt voor een kernwapen van een bepaald vermogen. Wanneer een dergelijk kernwapen op een tankeenheden van een bepaalde grootte wordt ingezet, moet men aanvaarden dat die eenheid vernietigd is. Dat betekent dat men ervoor moet zorgen, dat een dergelijke tankeenheden inzetbaar moet blijven indien het gekozen kernwapen niet de uitwerking heeft die men ervan verwachtte. In dat laatste geval zal bv. 80% van die tankeenheden nog inzetbaar moeten blijven, wanneer de spreiding van het wapen groter wordt dan berekend. Het getal 80 is natuurlijk slechts een subjectieve norm. Op een dergelijke wijze is het mogelijk om vrij nauwkeurig te specificeren tegen welke invloeden van een kernwapenexplosie een tank bescherming moet kunnen bieden. Opmerkelijk is, dat in dit opzicht tot dusver nauwelijks verschil wordt gemaakt tussen middelbare en zware tanks en dat lichte tanks niet zo erg veel kwetsbaarder worden geacht. Aangezien men bij voorkeur een luchtexplosie wenst te veroorzaken, rijst bij mij de vraag of het zoveel lichtere bovenpantser van de tanks als beschermingsmaatstaf voor de gehele tank niet voldoende zou zijn, wanneer het alléén om kernwapens zou gaan. Tot dusver is men, uitgaande van de pantsering tegen conventionele middelen, gekomen tot de daaraan verbonden bescherming tegen kernwapens. Is dat

wel een verantwoorde benadering van het pantserprobleem? Wanneer men bij een gelijkblijvend totaal gewicht aan pantsermaterieel, een gelijkmatiger verdeling van het pantser zou toepassen, zou de bescherming tegen de uitwerking van kernwapens groter worden ten koste van de bescherming tegen conventionele middelen. Ook bij deze overwegingen gaat het erom dat men bewust een keuze doet, hetgeen, naar ik meen, eigenlijk nog niet het geval is geweest. In de bepaling van de mate van bescherming die een tank moet bieden moet men *alle* bedreigingen in rekening brengen en bewust tegen elkaar afwegen. Overigens mag niet uit het oog worden verloren dat de normstelling voor een aanvaardbaar te achten risico altijd een subjectieve normstelling is, daar er anders bv. geen angst zou voorkomen op het slagveld. *Wie* zal echter de (subjectieve) normen vaststellen om daarmee te bepalen hoeveel risico *hij* vindt dat een *ander* heeft te aanvaarden?

Samengevat betekent de bovenstaande gedachting dat de pantsering van de tank *geen* bescherming behoeft te bieden tegen wapens die zijn ontworpen om een tank te vernietigen. Qua pantsering dient de tank dus de eigenschap te hebben dat hij bescherming biedt tegen alle niet-antitankwapens. Mocht een betere bescherming mogelijk zijn, dan is dat een bonus die echter niet nadelig mag zijn voor de andere eigenschappen die de tank moet hebben, i.c. de beweeglijkheid.

Vuurkracht en beweeglijkheid en pantsering is schokvermogen

Eén van de meest in het oog springende tegenstrijdigheden lijkt te bestaan tussen de eisen voor pantsering en beweeglijkheid. Beide eisen werken immers tegengesteld op het gewicht van de tank, wordt daarbij als argument aangevoerd. Dit is echter een vals argument omdat het min of meer uit zijn verband is gerukt. Bij de behandeling van de pantsering werd tot dusver slechts in beschouwing genomen dat het pantser weerstand dient te bieden bij het treffen door een vijandelijk wapen. Daaraan gaat echter vooraf dat de tank moet worden opgespoord en dat daarna de afstand wapen-doel moet worden overbrugd.

Over deze laatste twee facetten werd nog niets gezegd. Omdat pantsering eigenlijk gezien moet worden als een deel van de bescherming van onze kwetsbaarheid, zullen ook deze facetten van

de kwetsbaarheid in beschouwing moeten worden genomen.

In de eerste plaats het opsporen van het doel. Eén van de grootste problemen waarmee de constructeurs van tanks worstelen, is de vormgeving. Hierbij speelt de silhouetvorming een belangrijke rol m.b.t. de doelopsporing. Ook dit is een universeel probleem op het gevechtsveld, waarbij eigenlijk alleen onzichtbaarheid uitkomst kan brengen. Bij het zoeken naar de minst opvallende vorm mag men echter niet vergeten dat deze vorm niet nadelig mag zijn *nadat* het doel is ontdekt. Ieder die ooit op bewegende doelen heeft geschoten weet dat het veel moeilijker is om een smal hoog doel te treffen dan een laag breed doel, wanneer dat doel in het horizontale vlak beweegt. Nu de doelopsporingsmiddelen steeds meer worden geperfectioneerd en ontdekking op grote afstand vrijwel niet meer zal kunnen worden voorkomen, is het streven naar lage silhouetten niet meer zonder meer juist. Bij de vormgeving van de tank i.v.m. de kwetsbaarheid zal men met beide factoren rekening moeten houden. Vooral voor de toekomst zal het belangrijk zijn om uit te maken hoeveel belang men aan beide vormen van kwetsbaarheidsvermindering moet hechten en men mag zeker niet de traditionele lage tank als norm vanzelfsprekend blijven handhaven. Bij bewegende doelen blijken snelheid, versnelling (vertraging) en wendbaarheid een grote invloed uit te oefenen op de trefkans. Men kan de kwetsbaarheid verkleinen door de trefkans te verkleinen. Wanneer men bij de best beschikbare motor wil komen tot grotere prestaties op dit gebied, dan zal men het gewicht van de tank moeten verkleinen. Dit zal gaan ten koste van het incasseringsvermogen van het pantser en verkleining van de kwetsbaarheid op deze wijze veroorzaakt op een andere manier vergroting. Hoe deze veranderingen zich ten opzichte van elkaar verhouden is moeilijk te zeggen, maar er zal een uitspraak over moeten worden gedaan, zodat de argumenten waarop deze uitspraak berust op hun blijvende geldigheid bewaakt kunnen worden. Er zijn fervente tegenstanders van deze redenering. Hun weerstand ertegen berust op de ervaring dat de snelheid van lichte, middelbare en zware tanks in het terrein dermate weinig van elkaar blijkt te verschillen (enkele kilometers!), dat er geen sprake van is dat vermindering van de pantserring enige invloed ten gunste van de trefkans zou opleveren. Dit is echter geen zuivere redenering, omdat men stilzwijgend een nieu-

we factor invoert. Men spreekt nl. over snelheid, maar bedoelt gevechtssnelheid. In de praktijk blijkt dat deze gevechtssnelheid — waaronder men verstaat de snelheid waarmee de tank zich door het terrein kan verplaatsen zonder zijn gevechtswaarde te verliezen — aanzienlijk lager te zijn dan de topsnelheid. Kennelijk is dus niet het gewicht de beperkende factor. De oorzaak van de beperking van de gevechtssnelheid moet men zoeken in de onvolkomenheden van de ondersteuning en afvering van het voertuig en de onvoldoende stabilisatie van de bewapening. Er bestaat een opmerkelijk verband tussen enerzijds de mogelijkheid tot stabilisatie van de bewapening en het gewicht van deze bewapening en anderzijds de vereiste mate van stabiliserend vermogen t.g.v. de onstabieliteit, verbonden aan de onvolkomen ondersteuning. Door het kiezen van het juiste voertuiggewicht t.o.v. de mogelijkheden voor ondersteuning en afvering moet men **kunnen komen** tot een verbetering van de stabilisatie van de bewapening, zeker wanneer men bovendien de bewapening lichter zou maken. Daardoor zou de gevechtssnelheid groter, zelfs véél groter kunnen worden. De argumenten waarop men dus beweert dat het geen zin zou hebben om door minder pantserring (gewicht) op andere wijze tot vermindering van de kwetsbaarheid te komen, mogen dus wel als onjuist worden verworpen, wanneer het gaat om de tank van de toekomst. Welke mogelijkheden de toekomst in dit opzicht zal openen zal door de technici moeten worden beoordeeld en hoe wiskundig hun redenering ook eruit mag zien, zij zal toch elementen van subjectieve veronderstellingen moeten bevatten. Zolang het gevechtsveld niet volkomen vlak is en men beweeglijk wil vechten, staat een ding echter onloochenbaar vast: de bewapening zal *gestabiliseerd* moeten zijn.

Een ideale tank schijnt mij een luchtkussen-geschutskoepel te zijn. Is dat geen *tank*? Wat noemt *u* dan een tank? En vóór alles *waarom* noemt *u* dat een tank? Zal de tank de *drager* van het gevecht blijven of zullen er in het gevecht mogelijk alleen nog maar tanks worden ingezet?

Op al deze vragen zullen evenveel goede antwoorden gegeven kunnen worden als er mensen zijn die willen antwoorden. Al deze mensen zullen gelijk hebben zolang zij vrij zijn in het bepalen van hun veronderstellingen. Voor de toekomst is dan ook het elementaire probleem dat er aanvaardbare veronderstellingen moeten wor-

den gedaan. Welke deze zullen zijn, is van betrekkelijk weinig belang, mits zij maar niet als vanzelfsprekend steunen op het traditionele beeld van de grommende tank, die met zijn *tracks* de *schuttersputten* dichtschuift waaruit de vijandelijke *infanterist* niet kon weglopen.

Om het persoonlijke van deze beschouwing te benadrukken, wil ik u niet onthouden wat ik van de toekomst denkt. Tanks zullen, met alles wat er nodig is om een uitgebalanceerde gevechtseenheid te vormen, een zelfstandig wapen in de landmacht vormen. De infanterie zal totaal verdwijnen en opgaan in deze tankeenheden. De tank zal zich van de overige gepantserde gevechtsvoertuigen onderscheiden door een bewapening die het gros van de vijandelijke middelen kan vernietigen en een pantsering die bescherming biedt tegen het gros van de vijandelijke middelen. De gemechaniseerde, zg. directesteunafdelingen van de artillerie zullen eveneens deel uitmaken van deze uitgebalanceerde gevechtseenheden en niet meer tot de artillerie behoren. De artillerie zal worden gekenmerkt door haar vuurkracht en de minder grote beweeglijkheid van haar middelen. Dit tekort aan beweeglijkheid in het terrein zal worden gecompenseerd door de beweeglijkheid van de vuren. Vuurmonden en raketten zullen daarom een zeer grote dracht moeten hebben. De cavalerie zal, zonder tankeenheden, weer uitsluitend een verkennings- en beveiligingstaak krijgen en zich van de andere gevechtseenheden onderscheiden door een superieure beweeglijkheid. De cavalerie zal zowel op de grond als in de lucht haar taak verrichten. De lichte vliegtuigen zullen deel uitmaken van de landstrijdkrachten. Onder lichte vliegtuigen zullen tevens de transporthelikopters vallen, die nodig en in staat zijn om een brigade volledig door de lucht te verplaatsen. De luchtmacht zal zich richten op de luchtverdediging en op verplaatsingen van strategische aard van de strijdkrachten.

De organisatie van tankeenheden

In het algemeen berust de militaire organisatie op de drie-indeling, al of niet met varianten. De drie-indeling wordt beschouwd als de minimumorganisatie. Het is dan ook vanzelfsprekend dat een variant nagenoeg altijd een indeling is in méér dan drie delen. Het westen worstelt eigenlijk al sedert de Tweede Wereldoorlog met het organisatie-probleem. Organisatiewijziging volgde op organisatiewijziging in het zoeken naar de

beste oplossing tussen de minimumorganisatie en de maximum toelaatbare „span of control”. Het is interessant om daarnaast te zien dat dit probleem in de Sovjet-Unie geen of nauwelijks reden is geweest voor problemen. Dit verschil kan worden verklaard uit het verschil in opvatting over de plaats en de inzet van reserves. Enigermate gesimplificeerd kan men zeggen dat het westen reserves nodig acht op ieder niveau en dat de Sovjets reserves concentreren op de hogere niveaus. Het Sovjet-optreden is deels gebaseerd op het achtereenvolgens in de strijd werpen van verschillende echelons. Elk echelon wordt daarbij uitputtend ge(ver)bruikt en daarna in zijn geheel vervangen. Een afgelost echelon is meestal niet meer inzetbaar en moet worden teruggenomen om weer te worden „opgetuigd”. Het westen daarentegen heeft altijd een zeker uithoudingsvermogen noodzakelijk geacht. In dit licht bezien is het dan ook geen wonder dat de Sovjets pelotons hebben van drie tanks en het westen van vijf. Ik schrijf vijf, maar ik bedoel „meer dan drie”, want waarom heeft het westen nu juist vijf tanks? Niet meer en niet minder, maar precies vijf; zélf als het gaat om een peloton dozertanks van de genie. Vijf is het maximaal toelaatbare aantal in verband met de „span of control” zeggen de organisatiedeskundigen.

Maar waarom streven wij dan bij tankpelotons naar het maximum op het laagste niveau en nergens anders? In de rest van de organisatie van tankeenheden volgt men immers weer de drie-indeling. Een onweerlegbaar argument voor het streven naar het maximum ligt verankerd in de veronderstelling dat het peloton tanks wordt beschouwd als de kleinste en dus ondeelbare gevechtseenheid. Deze kleinste gevechtseenheid die *direct* in contact komt met de vijand, moet een zo groot mogelijke gevechtskracht hebben en dus het *maximum* aan middelen bevatten dat één commandant kan leiden. Daarmee zal iedereen zich wel kunnen verenigen, op voorwaarde dat het dan ook *regel* is dat *al* die middelen *gelijktijdig* tegen de vijand zullen worden ingezet. Persoonlijk geloof ik daar niet aan, omdat ik van mening ben dat het geen regel is dat alle vijf tanks van een peloton tegelijk worden ingezet, maar dat wij ze bij voorkeur in de diepte geëcheloneerd inzetten en dus niet de maximale gevechtskracht benutten. Nog afgezien van de vraag of het nodig is of niet om in een peloton tanks het maximum aan gevechtskracht op te nemen, is het mijns inziens onjuist om de minst ervaren commandant de maximum „span

of control" te laten uitoefenen. Het leiden van vijf tanks van het soort dat in de Tweede Wereldoorlog werd gebruikt, is bovendien iets geheel anders dan dat van vijf moderne tanks. Wij mogen rustig zeggen dat de gevechtswaarde van de tank van de pelotonscommandant kleiner is dan die van de andere tanks, wanneer hij in het gevecht zowel zijn eigen tank als de andere moet leiden. De leiding zou hij beter kunnen uitoefenen uit een voertuig dat daarvoor speciaal is ingericht, waardoor hij vrijer zou zijn in zijn controlerende taak omdat hij niet aan zijn plaats in de tankformatie zou zijn gebonden. Overigens wordt een peloton van vier en zelfs van drie tanks nog steeds inzetbaar geacht en het maakt nauwelijks verschil voor de opdracht aan dat peloton. Al met al voldoende redenen om het getal van vijf niet als vanzelfsprekend te aanvaarden.

Een tweede argument, dat wel wordt aangevoerd om het maximum aan tanks te rechtvaardigen, berust op zg. „doctrine". Deze doctrine zou dan zijn dat men tanks altijd zo massaal mogelijk moet inzetten en dus per eenheid naar zoveel mogelijk tanks moet streven. Dat was *volkomen* juist tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen er per infanteriedivisie één tankbataljon was. Dat was *grotendeels* juist toen er in onze organisatie in zekere zin nog een tekort aan tankeenheden was. Het is echter *onjuist* in een tijd waarin men in feite uitsluitend met tanks wil vechten. Massaal inzetten in de moderne oorlog betekent concentreren van tankeenheden. In verband met het feit dat reeds eerder werd gesteld dat tankeenheden wel gretig gezochte kernwapendoelen zullen zijn, rijst de vraag of wij niet beter veel kleine tankeenheden kunnen hebben dan weinig grote. Wanneer wij van het getal vijf zouden kunnen afstappen en vier of drie tanks per peloton zouden indelen, dan zouden er heel wat problemen bij de mechanisatie van onze landmacht eenvoudiger worden. Bij een gelijkblijvend totaal aantal aan tanks zouden wij zonder moeite aan onze hele landmacht tot pantserdivisies kunnen ombouwen, zonder op gelijkwaardig niveau als onze tegenstander minder tanks te hebben.

Als derde argument hoort men wel eens zeggen dat onze tank dermate weinig bedrijfszeker is, dat geen enkele eenheid ooit met haar organieke aantal tanks te velde zal kunnen optreden. Als dat zo is, dan is dat een reden om organiek minder tanks op te nemen in de gevechtseenheden en de overblijvende tanks als verwisselvoorraad

op te nemen in de logistieke eenheden, want zij die dat beweren achten kennelijk pelotons van minder dan vijf inzetbare tanks groot genoeg. In ieder geval is het een reden om minder dan vijf tankbemanningen per peloton in de organisatie op te nemen. Neen, deze redenering is onjuist. Wanneer in een organisatie een bepaalde tank wordt opgenomen dan moet men in feite per definitie aanvaarden dat de bedrijfszekerheid van *deze* tank voor *deze* organisatie groot genoeg is. Denken wij daarover anders, dan stellen wij óf te hoge eisen aan de inzetbaarheid, waardoor automatisch de bedrijfszekerheid geringer wordt, óf wij hebben te weinig voor de inzetbaarheid over. Een andere zaak is of wij niet ál te snel vinden dat een tank niet inzetbaar is. Wanneer de radio van een tank niet werkt, is die tank dan niet inzetbaar? Tot voor kort had het gros van de Sovjet-tanks geen radio; bij ons waren er daarentegen eskadronscommandanten, die alleen met hun eskadrons wilden uitrukken als zij alle tanks op hun radionet hadden. Onze eisen moeten haalbaar zijn in die zin, dat zij aan de vijand zijn gerelateerd en niet aan wat technisch maximaal haalbaar is. Vele van de technische eigenschappen van ons materieel vormen in wezen slechts een nuttige bonus, wanneer wij ze vergelijken met wat de tegenstander er tegenover kan zetten.

Samenvattend moet men constateren dat de organisatie van tankeenheden sedert de Tweede Wereldoorlog vrijwel niet is veranderd, hoewel men nu toch in nagenoeg geen enkel opzicht meer denkt op te treden als in de jongste Wereldoorlog. Aangezien de organisatie van gevechtseenheden moet zijn gebaseerd op de taak van die eenheden en niet omgekeerd, zal men voor de toekomst de organisatie eens grondig onder de loep moeten nemen. Het moderne gevecht is waarschijnlijk meer gediend met veel kleine, en daardoor beweeglijker, eenheden dan met weinig grote eenheden. Persoonlijk acht ik het niet nodig om meer dan drie tanks per peloton in te delen; daarbij dient de pelotoncommandant in een commandovoertuig te zitten en niet in een gevechtstank.

Samenvatting en conclusie

De tank van nu is niet het begin van een evolutieproces maar het einde. Dat wil zeggen dat deze tank nooit de basis kan zijn voor de tank van de toekomst. Wij zullen telkens weer alle bouwstenen moeten verzamelen die nodig zijn

voor het bouwen aan een tank en met die bouwstenen tot een tank moeten komen die de modernste is op het ogenblik dat hij in onze organisatie wordt opgenomen. Wanneer wij tot de ontdekking komen dat deze nieuwe tank slechts een verbeterde uitgave is van de oude dan betekent dat, dat er weinig verandering is gekomen in het bouwmaterieel of dat wij verouderd materiaal hebben gebruikt.

Het compromis, ook bij de verschillende eisen die men aan een tank meent te moeten stellen, moet zijn gebaseerd op de relatieve waarde van deze eisen in het moderne gevecht. Wanneer één van die eisen belangrijker is dan de andere, dan zal men daaraan de consequenties moeten durven verbinden. Een compromis, dat is gebaseerd op gelijkwaardigheid, is meestal een zwaktebod, omdat men geen keuze heeft kunnen of durven maken.

De moderne oorlogvoering vereist niet alleen een verbetering van de bestaande middelen, maar in de eerste plaats een revaluatie van de normen waarmee men deze middelen wil beoordelen.

De tank, die wij op basis van een grondige beschouwing van alle factoren menen te moeten kiezen voor het jaar 1975 is mogelijk slechts een verbeterde Centurion. Daardoor is echter de keus voor 1985 niet eenvoudiger geworden, integendeel!

Bij het denken, spreken en schrijven over tanks, moeten wij ons ervan bewust zijn, dat het woord tank van oorsprong een codewoord was ter mis-

leiding van de tegenstander. Vandaag dreigen wij zelf het slachtoffer te worden van de misleidende betekenis die het begrip „tank” heeft gekregen in een totaal veranderd oorlogsbeeld. Wanneer wij de infanterist van gisteren hadden kunnen opleiden tot een onbepaalde marsvaardigheid, deze infanterist het gebruik van een wurgkoord als tweede natuur hadden kunnen bijbrengen en hem bovendien nog onzichtbaar hadden kunnen maken, dan hadden wij in hem een middel gehad dat zelfs in de moderne tijd voldoende beweeglijkheid, vuurkracht en pantsering vertegenwoordigt om het tegen iedere tegenstander op te kunnen nemen. Wij hebben echter met de *beschikbare* mogelijkheden een *uitvoerbare* oplossing moeten vinden.

Mijn tank voor de toekomst is niet de uwe. Mijn tank zal niet zwaarder zijn dan 35 t, bewapend met een dubbelloops snelvuurkanon van 40 mm en mitrailleurs tegen personeel en vliegtuigen. Mijn tank zal een pantsering hebben die bescherming biedt tegen het gros van vijandelijke wapens met uitzondering van specifieke antitankwapens. De beweeglijkheid zal een combinatie zijn van grote gevechtssnelheid en actieradius en waarschijnlijk kunnen worden bereikt door ondersteuning met wielen in plaats van rupsen en „overall” gewichtsvermindering. Ik acht drie à vier tanks per peloton voldoende. De argumenten daarvoor kent u. Op grond van welke argumenten bent u daarmee niet eens?

De toekomst van de tactische luchtmacht in West-Europa

door H. MOTSHAGEN, Luitenant-Kolonel van de Koninklijke Luchtmacht

Inleiding

Bij elk menselijk handelen en derhalve ook in het militaire vlak, komen onmiddellijk drie vragen op: waarom, waarmee en hoe? Het waarom staat voorop. Zonder het waarom is er immers logischerwijs geen handelen. Het handelen zonder reden is immers zinloos. Pas daarna worden wij geconfronteerd met de problemen van het hoe en waarmee. Het waarmee en het hoe zijn onderling van elkaar afhankelijk; er is een wisselwerking. Met een eenvoudiger middel zijn immers meer handelingen nodig om het doel te bereiken dan met een technisch meer volmaakt middel. Factoren, direct van invloed op het waarmee, zijn: het doel, de economie en de techniek. Deze factoren spreken voor zichzelf en behoeven geen nadere uitleg. Vertaald in militaire taal en meer in direct verband met het onderwerp kunnen wij stellen dat het waarom identiek is aan de politiek, het hoe aan de strategie en tactiek, en het waarmee aan het totale samenstel c.q. een deel van de strijdkrachten. De factoren die zodoende van invloed zijn op de samenstelling van een tactische luchtmacht, zijn in oorsprong van militair-politieke, strategische, economische en technische aard. Laten wij deze begrippen eens meer in detail beschouwen.

Militaire politiek

Vrij spoedig na de Tweede Wereldoorlog werd het het Westen duidelijk dat het communisme zijn ware aard niet had verloochend. Zoals voorheen blijft het doel ervan: de wereldoverheersing. Het huidige Russisch-Chinese geschil is in wezen slechts een meningsverschil omtrent de methode die moet worden gebruikt om dit doel te bereiken. Teneinde met alle Atlantische staten gezamenlijk het voortschrijdend communisme een halt toe te roepen, werd op 4 april 1949 het NAVO-verdrag gesloten. In de préambule van het verdrag staat dan ook:

Les gouvernements membres sont déterminés à sauvegarder la liberté de leurs peuples, leur héri-

tage commun et leur civilisation, fondés sur les principes de la démocratie, les libertés individuelles et la règle du droit.

De militaire uitvoering van bovenstaande taak stelde het Westen onmiddellijk voor grote problemen. Twee ontwikkelingen beheersten de situatie:

a. het Westen had na de Tweede Wereldoorlog, in tegenstelling tot het Oosten, constant ontwapend. Rusland had een enorme conventionele strijdmacht op de been gehouden. Het atoomwapen was vooralsnog alleen in het bezit van de V.S.;

b. de stijgende defensiekosten, mede als gevolg van de revolutionaire ontwikkeling in de bewapeningstechniek, konden door diverse Europese NAVO-landen niet worden bestreden zonder de economische gezondheid van deze landen in gevaar te brengen. Dit noodzaakte tot een kwantitatieve vermindering in strijdkrachten en wapens, die niet altijd door een kwalitatieve verbetering van de wapens werd gecompenseerd. Spoedig bleek dan ook dat het vereiste minimum aan strijdkrachten om Europa op conventionele wijze te verdedigen tegen de Russische massalegers, economisch gezien, niet was te verwezenlijken. Een heroriëntering in de defensiepolitiek van de NAVO bleek derhalve (in de jaren 1953-1954) noodzakelijk. Om dezelfde taken te blijven uitvoeren met een sterk verminderd potentieel aan personeel en materieel moest noodzakelijkerwijs een toevlucht worden genomen tot het gebruik van atoomwapens in bepaalde gevallen. De „deterrent-politiek” was hiervan het resultaat.

De deterrent-politiek beoogt iedere potentiële tegenstander af te schrikken een oorlog te beginnen c.q. voort te zetten. De potentiële vijand wordt met totale vernietiging bedreigd indien hij het waagt één der onzen te vernietigen. Niet alleen zijn daartoe strijdkrachten nodig die het bovenstaande kunnen waarmaken, maar het allerbelangrijkste is dat de potentiële agressor zelf

ervan overtuigd is, dat wij op het beslissende moment ook tot het uiterste zullen gaan.

Strategie

In de periode 1953-1957 werd bovenstaande politiek gesteund door de strategie van de „massive retaliation”, d.w.z. dat elke vijandelijke daad van agressie met een totale inzet van het strategische atoomwapen moet worden beantwoord. De voorsprong van Amerika in nucleaire wapens en de grote achterstand in conventionele strijdkrachten in West-Europa zijn hieraan niet vreemd. De NAVO-legers in West-Europa kregen tot taak in geval van een Oost-Westoorlog als schild te dienen tegen aanvallen van de Russische troepen om de Amerikaanse strategische luchtmacht de kans te geven een doorslaggevend strategisch offensief uit te voeren (de zg. zwaard-en-schildtheorie). Het is duidelijk dat deze gedachte in haar absoluteitsheid alleen maar geloofwaardig kan zijn zolang de vijand niet over gelijkwaardige middelen beschikt. Anders loopt men een goede kans van hetzelfde laken een pak te krijgen. Ook dan nog is de vraag of men bij wijze van spreken een bedelaar zou doodschieten wanneer hij een stuk brood zou stelen. Geloofwaardig is immers een *conditio sine qua non* voor de deterrent-politiek. Toen men dus ook gewaar werd dat de Russen met hun bewapeningstechniek inclusief atoomwapens niet ver meer bij het Westen ten achter waren, en dit besef kwam vrij plotseling met de lancering van de eerste Spoetnik in 1957, moest men in zijn strategisch denken wel overstapen. De theorie van de „controlled and flexible response” kreeg gestalte.

Bij de gedachte van de „controlled response” gaat het erom de situatie in de hand te houden door niet meer middelen te gebruiken dan nodig zijn om de tegenstander te beletten zijn doel te bereiken. Op Europa toegepast betekent dit, dat niet meer de strategische kernmacht het zwaard vormt, maar de troepen in Europa, die aanvankelijk de dekkingsmacht vormden. Van schild zijn ze zwaard geworden. Dit verklaart de nadruk op de vorming van conventionele strijdkrachten in Europa, die tot nu toe als de zwakke steen in de westelijke defensie worden beschouwd. Door hun tactisch optreden dienen zij de ontwikkeling van de oorlog tot een algehele nucleaire oorlog zolang mogelijk te voorkomen. Via de politiek en strategie zijn wij nu dus bij de tactiek aangeland.

Doel, taak en samenstelling

Tactiek

Uit het voorgaande is een zeer belangrijk beginsel met betrekking tot het tactisch optreden in West-Europa naar voren gekomen. De beginselen „massive retaliation” en „controlled response” hebben beide één ding gemeen: ze gaan uit van het feit dat wij nimmer het eerst zullen toeslaan. We moeten de „first strike” overleven, voordat wij tot de „second strike” kunnen overgaan.

Doel

Ook het doel begint wat duidelijker vormen aan te nemen. Met de in Europa aanwezige middelen moet de Russische tegenstander zo goed en zo lang mogelijk conventioneel in bedwang worden gehouden. En wel in die zin dat pas tot het gebruik van nucleaire middelen mag worden overgegaan als de toestand volkomen onhoudbaar wordt. Hier komt dus de eigen en vijandelijke capaciteit naar voren. In de aanvang zagen wij evenwel dat wij altijd met een tekort aan strijdkrachten zullen blijven kampen. Wij zullen derhalve met de aanwezige, c.q. beschikbare, middelen een zo goed mogelijk resultaat moeten trachten te bereiken (economisch beginsel). M.a.w.: onze wapens dienen zo effectief mogelijk te zijn. Zij dienen aan de hoogste technische eisen te voldoen en behoren zo efficiënt mogelijk te worden ingezet. Via deze uitweiding zijn wij weer op de conclusie van de inleiding terug. Wij hebben echter wat concreter factoren gevonden die de taak en samenstelling van een tactische luchtmacht beïnvloeden. Laten wij deze eens nader bezien.

Overleving

De vijand beschikt over een formidabele tactische luchtmacht. Grote aantallen jager- en lichte bommenwerpers, aangevuld met ettelijke honderden IRBM's en MRBM's zijn in staat alle potentiële doelen in West-Europa te bestrijken en derhalve aan de Westelijke taak zeer ernstig afbreuk te doen „Overleving” krijgt hierdoor nog meer betekenis. De vermindering van onze kwetsbaarheid wordt derhalve essentieel.

Als actieve overlevingsmaatregelen kennen wij de luchtverdediging en de „counterair”-acties; de passieve overleving kan worden bewerkstelligd door: versterking („hardening”), verber-

ging, mobiliteit, horizontale en verticale verspreiding en verkleining van militaire objecten. Verticale verspreiding brengt grote bewapeningsproblemen mee en is bovendien uitermate kostbaar. Ook versterking brengt enorm veel kosten met zich. De waarde van verberging is in dit radartijdperk discutabel en ook de verkleining van bv. de grote en zeer kwetsbare vliegvelden is een zeer moeilijke zaak. De horizontale verspreiding, gepaard gaande met mobiliteit, lijkt derhalve voor de nabije toekomst de enige oplossing. Zij zal vermoedelijk de meeste vruchten afwerpen. Toch is dit niet zo verwonderlijk als wij de Duitse ervaringen met de mobiele V2-installaties in de Tweede Wereldoorlog nagaan. De geallieerden zijn toen zo goed als nooit erin geslaagd deze opstellingen effectief te bombarderen. Wanneer wij bovenstaande oplossing eens tegen de karakteristieke eigenschappen van het vliegtuig en de „missile” bezien, dan moeten wij erkennen dat dit geen van beide wapens nog op de voorgrond stelt. Verdisconteren wij evenwel enkele andere aspecten, dan wordt de uitslag duidelijk. In de eerste plaats dan de kwetsbaarheid van het middel (vliegtuig of missile) zelf. Hier is weinig discussie mogelijk. Het vliegtuig heeft in tegenstelling tot de missile, de tendens groter en kwetsbaarder te worden. Voorts de kwetsbaarheid van de opstellingsplaats (basis) van het middel. Ook hier is de missile in het voordeel. Verder is ook het kostenaspect van belang. Ik geloof dat globaal wel mag worden gesteld dat in de toekomst de produktiekosten per eenheid voor vliegtuigen hoger zullen komen te liggen dan bij missiles. Derhalve zal de missile m.i. in de nabije toekomst niet alleen een betere overlevingskans hebben, maar met missiles krijgen wij ook meer waar voor ons geld. De mogelijke ingebruikneming in de toekomst van de anti-missile-missile kan de situatie wellicht weer enigszins normaliseren.

Een ander, maar zeker niet minder belangrijk, aspect van de „survivability” is de mogelijkheid de vijandelijke verdediging met succes te penetreren en te overleven. Het is bekend dat de vijand over een effectieve luchtverdedigingsorganisatie beschikt. In samenstelling, dislokatie en uitrusting verschilt ze niet zoveel van de Westerse. Langs de Europese grenzen bevindt zich één aaneengesloten luchtverdedigingsgebied. Alleen verder naar het binnenland is de verdediging meer geconcentreerd om militair belangrijke objecten en is er niet direct een totale overlapping. De vijand beschikt voor de uitvoering

van zijn luchtverdedigingstaak over supersonische jagers en raketten voor grote en geringe hoogte. De laatsten zijn enigszins te vergelijken met onze Nike- en Hawk-raketten. Het is dus duidelijk dat een penetratie in vijandelijk gebied een vrij hachelijke onderneming is. Alleen een penetratie met zeer hoge snelheid en op zeer geringe hoogte (om onder het met radar bestreken gebied te blijven) waarbij een zo klein mogelijk doel wordt geboden (om het radarreflecterende oppervlak zo klein mogelijk te maken) heeft nog enige kans op succes. Op vliegtuigen en missiles geprojecteerd, betekent dit dat de missile verre in het voordeel is. Een mogelijkheid om de balans enigermate te doen terugslaan, is het van te voren uitschakelen van diverse essentiële lvd-componenten (radars, lvd-bases, wapenopstellingen). Dit kan geschieden door daadwerkelijke vernietiging of door het toepassen van „electronic counter measures” (ECM). Bij daadwerkelijke vernietiging met vliegtuigen of missiles speelt weer het penetratieprobleem een rol, tenzij men denkt aan de „stand-off”-bom. Maar dit is toch in wezen niets anders dan een verbetering van het vliegtuigsysteem met een missilesysteem. Bij het toepassen van ECM kan men trachten de diverse doel- c.q. wapenvolgradars of beide te storen. Dit vereist sterke en dus zware, en derhalve weer gemakkelijk door de vijand op te sporen en te vernietigen, apparatuur. Efficiënter lijkt mij de af te vuren wapens in hun eindfase naar het penetrerend object te storen. Hiervoor is veel minder sterke en zware apparatuur nodig.

VSTOL

Alhoewel het voorgaande tendeert naar een hoofdzakelijk gebruik van missiles voor de tactische luchtmacht, kunnen wij voorlopig toch niet uitsluitend denken aan missiles. Eén van de belangrijkste nadelen van de missile is immers, dat hij — nog — niet op eigen initiatief van zijn traject kan afwijken om daarmee zelfstandig doelen op te sporen. Voor deze doelen, de zg. gelegenheidsdoelen, zijn nog steeds vliegtuigen vereist. Mijn gedachten gaan hierbij uit naar vliegtuigen waarop met succes het principe van mobiliteit en verspreiding kan worden toegepast.

Hierbij moeten wij zeker zien af te komen van de huidige, zeer kwetsbare vliegvelden. Of wij hierbij moeten gaan naar VTOL-vliegtuigen of kunnen volstaan met STOL-vliegtuigen, vereist een zeer grondige studie. Globaal gezien neig ik naar de laatste. VTOL-vliegtuigen zijn en

blijven qua nuttige lading (wapens) altijd bij STOL-vliegtuigen ten achter. Bovendien heeft de verminderde kwetsbaarheid door grotere mogelijkheden voor verspreiding van de VTOL-vliegtuigen een limiet in het relatief beperkte gebied van West-Europa. Totaal gezien zal de optimale verspreiding in West-Europa, om het VTOL-vliegtuig de zo bewierrookte onkwetsbaarheid te geven, wellicht een utopie blijken. Het STOL-vliegtuig, opererend van kleine startbanen, zal misschien bij een geringe opoffering in „survivability” qua economie en efficiëntie een betere oplossing blijken te zijn.

Conclusie

Concluderend zal m.i. derhalve de slagkracht van een toekomstige tactische luchtmacht moeten worden gevormd door een goed uitgebalancheerde macht van missiles in de eerste plaats,

aangevuld met STOL-vliegtuigen. De militair vereiste aantallen moeten worden bepaald door het aantal vaste en geschatte aantal gelegenheden dat men bij de vijand wenst uit te schakelen. De werkelijk aan te schaffen aantallen dienen te worden aangepast aan hetgeen economisch bereikbaar is. Effectieve ECM is bovendien volkomen onmisbaar voor de efficiënte uitvoering van de tactische taak.

Tot slot moet mij nog een opmerking van het hart. De beperkende omstandigheid in West-Europa (zie onder het hoofd VSTOL), in casu de betrekkelijk geringe terreindiepte, stelt ons weer zeer duidelijk voor ogen dat West-Europa niet op zichzelf kan en mag zijn aangewezen. De NAVO, als een integraal geheel, dus inclusief Engeland en de V.S., alleen is een waarborg voor de vrede en een onmisbaar instrument voor de verdediging van de gehele Westelijke beschaving.

Nieuwe uitgave

Opstand en revolutie. Polemologische studiën, 1e serie, o.r.v. prof. mr. B. V. A. Röling, 225 blz. Uitg.: Kon. van Gorcum & Comp. N.V., Assen, 1965. Prijs: f 10,—.

Deze polemologische studiën zijn ontegenzeggelijk belangrijk en interessant, ook al behoeft niet iedereen het eens te zijn met de stellingen, die op het omslag tot uiting komen, waar onder meer wordt gezegd: „De totale nucleaire oorlog is immers niet meer een bruikbaar middel van politiek”. Voorlopig is dit nog een open vraag.

Deze 1e serie Polemologische studiën bevat de volgende beschouwingen:

prof. mr. B. V. A. Röling — de burgeroorlog in de internationale verhoudingen;

luitenant-kolonel drs. F. C. Spits — Oorlog en revolutie;

prof. dr. P. Geyl — De Nederlandse Opstand;

prof. dr. jhr. P. J. van Winter — De Amerikaanse vrijheidsoorlog;

prof. dr. H. Baudet — De Franse Revolutie;

prof. dr. J. W. Bezemer — De Russische Revolutie;

dr. L. E. L. Sluimers — Enige facetten der Indonesische Revolutie: Revolutie als dekolonisatieproces;

dr. Jef Last — De Chinese Revolutie;

dr. A. L. Constandse — De Opstand in Hongarije;

dr. Hendrik Riemens — De Cubaanse Revolutie.

Deze uitgave wordt ter lezing aanbevolen.

d. U.

De guerrilla-strijdwijze in Algerije

door H. EEFTING, Eerste Luitenant der Infanterie

2. Conflict zonder oplossing

(Vervolg van blz. 41)

A. Kort historisch overzicht

1 november 1954. Het Algerijnse Nationale Bevrijdingsfront begint zijn actie tegen de Fransen met een reeks aanvallen op Franse militaire posten.

5 februari 1955. Premier Mendès-France treedt af, nadat zijn programma voor vergroting van de autonomie in Algerije door de Nationale Vergadering is verworpen.

6 februari 1956. Premier Guy Mollet wordt in Algiers door de Europeanen met tomaten bekogeld. De benoeming van de liberale Generaal Catroux tot minister-president in Algerije wordt door Mollet ongedaan gemaakt.

9 januari 1957. De FLN verwerpt een Frans aanbod voor vrije verkiezingen na een staken van het vuren.

13 mei 1958. Franse kolonisten in Algiers komen in opstand en eisen Generaal De Gaulle als premier.

1 juni 1958. De Gaulle premier. Volmachten voor een half jaar.

18 september 1958. De Algerijnse rebellen vormen een voorlopige regering in ballingschap met Ferhat Abbas als premier.

8 januari 1959. De Gaulle president.

24 januari 1960. Nieuwe opstand van Franse kolonisten in Algiers, die na vijf dagen door het leger wordt neergeslagen.

4 november 1960. De Gaulle zinspeelt op het tot stand komen van een Algerijnse Republiek, onafhankelijk van Frankrijk.

8 januari 1961. Uit een referendum in Frankrijk en Algerije blijkt dat de meerderheid van de kiezers achter De Gaulle staat.

27 maart 1961. De Franse regering en de regering van de Algerijnse rebellen in ballingschap besluiten onderhandelingen te beginnen.

22 april 1961. Een deel van het Franse leger en het Vreemdelingenlegioen slaan in Algerije aan het muiten. Drie dagen later zakt de opstand ineen. Generaal Salan, een van de leiders

van de mouterij, duikt onder en vormt de Organisatie van het Geheime Leger (OAS), die door terreur de Franse heerschappij in Algerije wil handhaven.

20 mei 1961. Begin van Frans-Algerijnse vredesbesprekingen te Evian. De onderhandelaars kunnen niet tot overeenstemming komen en gaan uiteen.

20 juli 1961. Hervatting van het vredesoverleg. Eén van de voornaamste struikelblokken is de toekomst van de Sahara.

7 maart 1962. Slotbesprekingen tussen FLN-leiders en Franse delegatie in Evian na geheim overleg tussen Franse en Algerijnse vertegenwoordigers.

18 maart 1962. Akkoord over wapenstilstand bereikt.

B. Verloop tot en met 1958

Voor de beschouwing van de sociologische aspecten is het nuttig om het historisch verloop van de strijd in Algerije in eerste instantie te beperken tot 1 juni 1958, toen De Gaulle aan de macht kwam. Tot dat moment hadden de Fransen immers nagenoeg alle mogelijke middelen gebruikt om de strijd in hun voordeel te beslissen. Bovendien zijn in dit tijdvak reeds voldoende gegevens naar voren gekomen, om een balans te kunnen opmaken.

Gedurende de eerste maanden van het conflict waren de Fransen in het defensief tegen de onverwacht goed georganiseerde tegenstand. Toen de ernst eenmaal werd ingezien, begonnen versterkingen binnen te stromen, en het garnizoen werd binnen 18 maanden uitgebreid tot zo'n 260.000 man. Zo snel mogelijk — dat was overigens niet voor begin 1956 — begonnen de Fransen zich te beraden, welke maatregelen ze konden treffen om de orde te herstellen, maar er was gebrek aan een standvastige politiek en een krachtig bestuur. De ongelukkige politiek in Parijs werd in Algerije gereflecteerd en het FLN

deed er zijn voordeel mee. Het gehele jaar door joegen kleine Franse troepeneenheden, verkwispend uiteengespreid, op de rebellen; overigens met weinig succes. De tol aan doden en gewonden steeg zowel bij de Fransen als bij de Moslems. Geheel 1957 was een jaar van onderdrukking met een hoog aantal geregistreerde „incidenten”. Reservisten werden opgeroepen en het totale aantal Franse soldaten in Algerije steeg tot 400.000. Franse divisies werden aan de NAVO onttrokken om in Algerije te worden ingezet. Er was nog steeds geen positieve militaire politiek om de Moslem-revolutie aan te pakken. Franse militaire eenheden doorkruisten het land bij daglicht, grondig het FLN naspeurend, dat zich nu in verschillende delen van het land stevig had genesteld. Sommige plaatsen werden min of meer door de troepen beheerst, doch door de greep van het FLN op de bevolking was het voor de Fransen werkelijk onmogelijk om veel succes te boeken. Vooral Algiers was een broeinest van terreur, waar gemiddeld 20 „incidenten” per dag voorkwamen, doch de stad werd in 1957 plotseling „schoongeveegd” door een parachutistenmacht onder leiding van Generaal Massu. De Franse luchtmacht verkende constant het platteland bij dag, maar het FLN bleef vasthouden aan de guerrillatactie: overdag verborgen en alleen 's nachts actief.

Maar toen hun verliezen stegen, hadden de Fransen meer en meer de neiging zichzelf 's nachts op te sluiten in steden en kampementen, met het onvermijdelijke gevolg dat het gehele platteland werd overgelaten aan het FLN, dat er in volledige vrijheid kon opereren; toeslaand waar en wanneer het wilde, en de plaatselijke bevolking terroriserend. De landen van de Arabische Liga steunden het FLN openlijk met wapens, materieel en geld, en Tunesië werd een geweldige FLN-basis, van waaruit groepen vrijuit konden opereren en zich weer terugtrekken als ze door de Fransen werden achtervolgd. Als een tegenmaatregel tegen deze niet te stuiten infiltratie, bouwden de Fransen een elektrische barrière langs de grens om de rebellen af te sluiten. Dit had enig succes. Gezien de goede ervaringen aan de Tunesische grens richtten de opstandelingen zich nu naar Marokko en begonnen daar hun bases en bevoorradingsroutes in te richten, zodat de Fransen hier eenzelfde elektrische versperring moesten bouwen. Toen Generaal Challe het commando in Algerije overnam, voerde hij andere tactiek in, door de verspreide troepen samen te trekken, teneinde zijn krachten te concentreren tegen de rebellen en

hun bases. Inmiddels werden gehele bevolkingsgroepen uit bepaalde gebieden, die veel steun aan de rebellen verleenden, weggevoerd naar andere, niet door het FLN beheerste gebieden en kampementen. Hierdoor konden de Franse militairen de rebellen beter lokaliseren en achtervolgen. Het plan was de opstandelingen zoveel mogelijk bezig te houden om daarna, als de twee elektrische versperringen aan de grenzen gereed waren, een grote klopjacht door het gehele land te houden. Ondanks het feit dat de Franse troepen een sterke luchtmacht tot hun beschikking hadden en tevens zo'n 400 helikopters gebruikten, kon de FLN-organisatie niet worden opgerold. In de bergen en de heuvels waar gehele divisies konden worden verborgen, bleef het FLN met succes opereren.

Het resultaat was tenslotte dat in de jaren 1958 en 1959 de Fransen 500.000 militairen in de strijd hebben geworpen, die niet in staat zijn geweest de opstandelingen te elimineren.

Een militaire oplossing leek nauwelijks meer mogelijk. De toestand werd zelfs zo kritiek dat op 13 mei 1958 de Franse kolonisten, een miljoen loyale Mohammedanen en het leger in Algiers in opstand kwamen tegen de Franse regering. Zij eisten De Gaulle als premier, die tenslotte op 1 juni daaropvolgend de macht overnam. Dit betekende het einde van de Vierde Republiek.

De oorlog in Algerije, die heeft geduurd van 1 november 1954 tot 19 maart 1962, toen aan beide zijden een officieel „staakt het vuren” werd afgekondigd, heeft naar schatting aan Frankrijk NF 27 à 50 miljard gekost. De tol aan mensenlevens bedraagt naar schatting 200.000 à 250.000, nl. ongeveer 180.000 Algerijnen en 20.000 Europeanen. Volgens Algerijnse zegslieden moet het aantal Algerijnse slachtoffers echter op ruim 1 miljoen worden gesteld.

C. Voornaamste factoren

Zoals reeds gezegd, werd de opstand geproclameerd door het „Front de Libération Nationale” (FLN), een extreem politieke organisatie die in januari 1954 is ontstaan uit de „Mouvement du Triomphe des Libertés Démocratiques” (MTLD). De MTLD is in 1944 opgericht door de ex-communist Messali Hadj. Messali, die in mei 1952 onder huisarrest werd gesteld, besloot begin 1954 tot gewelddadige acties over te gaan. Hij stelde zich hierbij tegenover de secretaris-generaal van de MTLD, Hocine Lahouel, die

loyaal wilde blijven werken. In oktober 1954 werd Messali naar de Vendée overgebracht.

Het doel van het FLN de politieke partij achter de opstand, was duidelijk: het opnemen of vernietigen van alle andere Algerijnse politieke partijen; de sympathie van de bevolking te winnen, teneinde fondsen en voorraden te verkrijgen en nieuwe strijders te rekruteren; de Fransen te verdrijven teneinde een onafhankelijk Algerije te stichten.

Tijdens een bijeenkomst op 20 augustus 1956 verklaarde leiders van het FLN:

„La doctrine est claire. Le but à atteindre, c'est l'indépendance nationale. Le moyen, c'est la révolution par la destruction du régime colonialiste.”

Bij het uitbreken van het conflict was het standpunt van de Franse regering duidelijk: de onlusten moesten worden beschouwd als een opstand tegen de staat, die moest worden neergeslagen. Er kan geen sprake zijn van overleg met zogenaamde nationalistische leiders, daar Algerije een deel van Frankrijk was.

Bij de sociologische beschouwing van de guerrilla van de Algerijnse nationalistes moeten wij onderscheid maken tussen:

1. de macro-sociologische aspecten;
2. de micro-sociologische aspecten.

1. De macro-sociologische aspecten

Het gaat hier om de bevolking, de bevolkingsgroepen, de maatschappelijke structuur. Mao Tse Toeng zegt, dat de bevolking de Achilleshiel van de guerrilla is; en dat zonder een politiek doel de guerrilla-oorlogvoering moet falen, zoals dat ook zal gebeuren als de politieke aspiraties niet samenvallen met de aspiraties van de bevolking en indien hun sympathie en steun niet kunnen worden verkregen.

a. POLITIEK

Voor de Algerijnse rebellen heeft de politiek ongetwijfeld een rol gespeeld bij hun beslissing om de guerrilla te gaan voeren. Zij wensten onafhankelijkheid en grepen het enige hun overgebleven middel aan om deze doelstelling te bereiken, namelijk het geweld in de vorm van guerrilla. Bovendien was het FLN de enige sterke politieke organisatie in Algerije. Daarentegen was de politiek van de Franse regering ten aanzien van het Algerijnse probleem bijzonder labiel. Over en weer vielen beschuldigingen.

Er was geen vast beleid. Vele intellectuelen keurden het optreden van het leger in Algerije af. Vooral de parachutisten moesten het ontgelden. Vele redelijke voorstellen voor een oplossing leden schipbreuk of werden geboycot. Zo ook een idee van Lacoste op 13 augustus 1957, die van Algerije een federale staat wilde maken, met een verregaande autonomie, maar toch nog met sterke banden met het Franse moederland. De bedoeling was om het land te verdelen in gebieden met regeringsraden, zodat de verschillende etnische, geografische en economische gemeenschappen tot hun recht zouden komen.

b. IDEOLOGIE EN GODSDIENST

Het is niet verantwoord te stellen, dat de Algerijnse opstandelingen een ideologie hanteerden, zoals dat doorgaans het geval is bij de communistische guerrilla. Wel proclameerden zij een onafhankelijk Algerije. Van een vastomlijnde ideologie was echter geen sprake. Met zekerheid is te stellen, dat in het verloop van de strijd de inheemse bevolking meer en meer de dupe werd en langzamerhand de onafhankelijkheid als een ideaal ging zien, teneinde van alle ellende te worden verlost. Hierover kan verder nog het volgende worden gezegd: de Algerijnse nationalistes waren fel gekant tegen het kolonialisme; ze beschouwden zich in de eerste plaats als Algerijnen en pas dan als Arabieren; zij sympathiseerden met de anti-Franse propaganda van verschillende Arabische radiostations, vooral die van Caïro. Verder lag hun ideologie meer op het godsdienstige vlak: sommige Oelama's (Mohammedaanse godsdienstige leiders), hebben het verzet min of meer karakter gegeven van een heilige oorlog, waardoor het prestige van de opstandelingen onder de Mohammedanen was toegenomen. Bovendien lieten de communisten geen tijd verloren gaan om temidden van de ongeregelde propagandacampagnes te voeren.

Dat de Mohammedaanse godsdienst een belangrijke rol speelde, moge blijken uit een verklaring van een van de FLN-leiders, Ben Bella, die na tekening van de wapenstilstand tussen de Franse regering en de Voorlopige Algerijnse Regering beweerde, dat de revolutie in Algerije niet was voltooid, zolang de „bevrijding van Palestina” niet zou zijn bereikt. Om de daad bij het woord te voegen beloofde hij 100.000 Algerijnse soldaten ter beschikking te stellen. Verder schenen de Moslems het vermoorden van colons en

Franse militairen als een soort ritueel te beschouwen, wat hun vele wreedheden verklaart. Hun eigen doden werden aan de Islam gewijd. De lijken werden rechtopstaand, met het gezicht naar Mekka gekeerd, begraven. Verder scheen het moorden in Algerije een gewone zaak te zijn. De afschuw daarvan was lang niet zo groot als bij de Fransen. Daarom maakten ook vele Arabieren van de omstandigheden gebruik om, onder de dekmantel van het FLN, hun persoonlijke vetes te regelen. De meeste Franse slachtoffers van de rebellen werden dikwijls niet gefusilleerd, maar gemarteld, om het lijden zo lang mogelijk te maken. De bedoeling was de publieke opinie te schokken.

Algemeen wordt momenteel aanvaard dat een succesvolle guerrilla steunt op drie factoren:

- de loyaliteit van de bevolking;
- het voedsel;
- onderdak.

C. DE BEVOLKING

Mao Tse Toeng vindt voor de guerrilla de betrouwbaarheid van het „achterland” de belangrijkste factor. Hij stelt de zekerheid hiervan zelfs boven de bewapening van legereenheden. Het staat vast dat het FLN ten aanzien van de loyaliteit van de bevolking sterke troeven in handen had, zoals de reeds omschreven aspecten van godsdienst en ideologie. Bovendien proclameerden zij in het verdere verloop van de strijd een onafhankelijke Algerijnse Republiek met alle sociale voorzieningen, die de inheemse bevolking onder het Franse regime moest ontberen. Voor zover deze factoren nog geen succes mochten hebben, dwongen de rebellen de bevolking door terreuracties hun zijde te kiezen, waarbij de communistische propaganda de rest deed. *De inheemse bevolking werkte alleen met de Franse militairen samen als de troepen daadwerkelijk aanwezig waren om veiligheid te verschaffen tegen vergelding door de rebellen. In bijna alle andere gevallen fungeerde de inheemse bevolking als belangrijke inlichtingsbron ten behoeve van de nationalist.*

De meeste deskundigen zijn het erover eens, dat de rebel, of hij nu nationalist is of struikrover, altijd de sympathie geniet van de Mohammedaanse bevolking. Dat is al een duizendjarige traditie, waarvan het FLN de vruchten plukte, om er later wellicht het eerste slachtoffer van te worden. In principe was dus iedereen, jong en oud, op de hand van de rebellen. Toch had

de rebellie haar schaduwzijde omdat zij zichzelf had uitgeroepen tot de enige en officiële autoriteit; zij was gezagsdraagster geworden die zich tegen een ander gezag keerde; daarbij had zij zich aan buitensporige wreedheden schuldig gemaakt, wat haar een gedeelte van haar sympathie deed verliezen. De boeren gingen inzien dat de revolutie niet noodzakelijkerwijze het einde van de belastingen betekende en van vastgestelde verkoopprijzen op de markt. De kleine burgerij daarentegen had een open oog voor wat Frankrijk had te bieden: verhoging van de levensstandaard, scholen, ziekenhuizen . . . maar deze klasse legde weinig gewicht in de schaal, evenals die van de fellahs (de kleine boeren). De intellectuelen wilden richting en leiding geven aan een vrij land, een onafhankelijke staat, ongeacht de prijs.

De jongeren droomden van opstand, revolutie, van wapens om de guerrilla te voeren. De intellectuelen en jongeren zullen waarschijnlijk de toekomstige ontwikkeling en het succes van de revolutie bepalen.

Het Europese element zelf is van verschillende origine. De Fransen hebben zich vermengd met de Spanjaarden en Italianen, waaruit de Europese Algerijn is ontstaan, die zowel in taal als loyaliteit Frans is. Deze vitale minderheidsgroep hield zich hoofdzakelijk bezig met handelsactiviteiten en slechts 30% is boer. Het was deze Europese groep die vijandig stond tegenover elke oplossing van de strijd die de Mohammedaanse Algerijn politieke overheersing boven de Europese Algerijn zou geven. Sommigen zagen de oorlog in Algerije dan ook als een rassenoorlog. Spanjaarden, Malthezers en Joden die zich allen Europeanen noemden weigerden zich op één lijn te stellen met de blonde Berbers, omdat dat „Arabieren” zijn.

Er was veel haat tussen de colons en Arabieren, door de bijzonder grote sociale afstand tussen de twee groepen, nog aangewakkerd door de grote verschillen in geloof en zeden. De muzelmannen haakten naar meer menselijke waardigheid, doch ze hadden geen vertrouwen in de Europese kolonisten, die hen altijd hadden uitgebuit en bedrogen. Ook hadden ze weinig fiducia in de koloniale regering, die zij zagen als gehoorzame dienaars van de colons.

Vele Franse bestuursambtenaren waren corrupt en gooiden het met het FLN op een akkoordje. De handelaren deden goede zaken met de rebellen en de colons deden alsof ze niets zagen, teneinde te voorkomen dat uit wraak hun boerderijen en bezittingen zouden worden vernield.

Hiervoor betaalden ze dikwijls hoge belasting aan het FLN. Daartegenover stond dat de Mohammedaanse bevolking uit vele rassen en stammen bestaat, hetgeen de aanleiding was tot eindeloze ruzies en vetes en dikwijls de totstandkoming van één solidair front verhinderde. Bovendien hadden velen van hen anarchistische neigingen. Daartussen door ageerde de communistische partij, die o.a. veel succes had met haar publikaties over de vele foltering en de leger op de rebellen zou toepassen. In bepaalde dorpen was de inheemse bevolking zo arm, dat toetreding tot het rebellenleger voor haar de enige uitweg was om maatschappelijke vooruitgang te boeken (socialisatieproces). Vooral de bergbevolking verkeerde in grote maatschappelijke nood. Bovendien wonnen de rebellen het hart van de bergbewoners, omdat ze in dit terrein de Fransen bijna altijd te slim af waren. De Franse boeren in Algerije organiseerden zelfs een „Zwarte Garde” van 12.000 tot 15.000 man, om afgelegen boerderijen te beschermen tegen aanvallen van de opstandelingen. In het departement Oran was in de zomer van 1957 als gevolg van de gewelddaden, van de 43.000 boerderijen reeds 70% verlaten.

Een ander punt in het voordeel van de rebellen was het feit dat de Mohammedaanse bevolking lange en wijde kleding draagt, waaronder gemakkelijk wapens verborgen kunnen worden. De Franse regering probeerde op allerlei manieren het vertrouwen van de bevolking terug te winnen. Zo beloofde zij de Mohammedanen o.a. hervormingen van het plaatselijk bestuur, zuivering van ultrakoloniale elementen, benoeming van meer Mohammedanen in ambtelijke functies, herverdeling van de grond ten behoeve van de arme inheemse boeren, uitbreiding van kredietverlening voor de boeren, verhoging van de lonen, nieuwe sociale voorzieningen.

Al deze maatregelen werden sceptisch ontvangen. Men zag er weinig heil in. Er werd eindeloos over gediscussieerd. Het resultaat was dat er in feite weinig veranderde. Op 23 mei 1956 bood Pierre Mendès-France, minister van staat, zelfs zijn ontslag aan, omdat hij het met de Algerijnse politiek niet eens was.

d. VOEDSEL

Door de loyaliteit van de inheemse bevolking leverde het voedselprobleem weinig moeilijkheden op. In groter verband was het de logistiek die op gang moest worden gehouden. Ook hierbij was de civiele steun van onschatbare waarde.

Bovendien verschaftte het uitgestrekte en bergachtige terrein vele mogelijkheden om de verbindingslijnen met Tunesië en Marokko lange tijd geheim te houden en daarna eventueel te verleggen. Zo werd eind 1957 een geheime organisatie ontdekt van het „Algemeen Verbond van Algerijnse Arbeiders”, die tot taak had voor het FLN gelden en kleding in te zamelen.

e. ONDERDAK

Bases in de sympathiserende en onafhankelijke buurlanden Tunesië en Marokko waren van onschatbare waarde. Zij dienden als opslagplaatsen, trainingskampen en toevluchtsoorden. Tevens speelden de uitgestrektheid van Algerije en het ruige en bergachtige terrein de rebellen in de kaart bij het vinden van onderdak, schuilplaatsen enz. Bovendien vonden ze in dit opzicht veel steun bij de loyale bevolking. Vooral de bouw van de achterbuurten van de grote steden speelde de rebellen in de kaart. Zo zijn de Kasbah van Algiers en de Medina van Constantine ware doolhoven, die prachtige schuilplaatsen vormden voor de rebellencommando's, die van daaruit rustig de stad binnetrokken. De terroristen maakten veelvuldig gebruik van de nauwe gangen en stegen wanneer zij, na hun slag te hebben geslagen, vlug als de weerlicht in een van de talrijke sluippoorten verdwenen, van waar zij tot in het diepste gedeelte van de ravijnen belandden om vervolgens buiten het bereik van de Franse patrouilles in de vlakte het daglicht weer te vinden.

f. INTERNATIONALE POLITIEK

Toen het conflict eenmaal was uitgebroken, scheen het FLN zeer snel uit te groeien. Hulp en steun werden door verschillende landen gegeven, vooral door de leden van de Arabische Liga. Wapens en materiaal stroomden binnen. Vooral in het begin was Tunesië van bijzonder groot belang. Het werd een basis, trainingskamp en toevluchtsoord voor de FLN-strijders.

Omdat Marokko en Tunesië onafhankelijk waren geworden, waren ze in staat Algerije openlijk te steunen. Zo verbleef de voorlopige regering in ballingschap, onder leiding van Ferhat Abbas, in Tunesië en leidde van daaruit de nationalistische activiteiten.

Vooral de financiële en politieke steun van de Arabische Liga was erg belangrijk. Onophoudelijk maakten de Arabische radiostations propaganda voor een onafhankelijk Algerije.

Ook de Verenigde Naties bogen zich regelmatig over het probleem, drongen aan op Frans-Algerijnse onderhandelingen en pleitten voor zelfbeschikkingsrecht. Verder slaagde het FLN erin om in de loop van de strijd een groot gedeelte van de Franse publieke opinie op zijn hand te krijgen. Ook de communistische leider van Rood-China, Mao Tse Toeng, deed een duit in het zakje:

De Algerijnse zaak kan verzekerd zijn van de hulp van China. Al is de zaak van de voorlopige Algerijnse regering uitsluitend nationalistisch en al zijn de Algerijnse strijders geen communisten, van het ogenblik af dat zij de wapens hebben opgenomen tegen het imperialisme van de Franse regering, is hun zaak automatisch die van de Chinese volksrepubliek geworden. De revolutionaire beweging in Algerije zal veel tijd vergen. Toch zal zij haar doel bereiken, niet door een militaire overwicht, doch door steun van het gehele volk. Daarom de tegenstanders niet doden, maar bekeren tot de goede zaak en daardoor verdeeldheid in het Franse kamp zaaien.

Mao Tse Toeng veroordeelde dan ook het terrorisme van Ferhat Abbas.

Op 1 juli 1957 diende de Amerikaanse senator John Kennedy een resolutie in, waarin hij pleitte voor een onafhankelijk Algerije, op dezelfde manier als Tunesië en Marokko. Bovendien achtte hij de NAVO tot op het merg verzwakt door de onttrekking van Franse divisies. Ook op dit gebied was de troef dus in handen van het FLN, welks acties bovendien gunstig vielen in de tijd van het dekolonisatieproces.

2. *Micro-sociologische aspecten*

Belangrijke micro-sociologische aspecten zijn de grootte, vorm, samenstelling en organisatie van de guerrillagroepen, bepaald door allerlei factoren, meestal van militaire en geografische aard.

Met de succesvolle partizanenbeweging van Maarschalk Tito van Joegoslavië in de Tweede Wereldoorlog als één van hun vertrouwde modellen, legden de rebellenleiders de nadruk op de militair-politieke rol van hun leger (de ALN) met prioriteit voor de politiek. De tactische beslissingen werden genomen door de zeven regionale commandanten van het ALN die de rang van kolonel bekleedden. Zij stonden aan het hoofd van zes „willayas” (gebieden) in Algerije, en de Base de l'Est, die westelijk Tunesië en het grensgebied van oostelijk Algerije omvat. Elke „willaya” was onderverdeeld in

districten, subdistricten en sectoren, met daarin als opererende eenheden resp. bataljons (600 man), compagnieën (150 man) en secties (35 man).

Elke commandant van een eenheid werd beschouwd als een politiek-militair vertegenwoordiger van het Nationaal Bevrijdings Front. Hij had drie afgevaardigden, die verantwoordelijk waren voor resp. de militaire, de politieke en de inlichtingen-verbindingsactiviteiten. De politieke commissarissen hieven ook belastingen en verzamelden voedsel van de Moslem-bevolking; tevens trachtten zij de inheemsen de zijde van de rebellen te laten kiezen.

De meeste rekruten waren onder de twing. Er waren genoeg vrijwilligers die voor de onafhankelijkheid en een nieuw burgerschap wilden vechten. Zij werden aangeworven uit de taaie en doodarme plattelandsbevolking. Een staf-officier zei eens: „Wij vechten een 20e-eeuwse oorlog met een 16e-eeuwse bevolking”.

In de willayas kregen de rekruten hun training „on the job”. In de Base de l'Est waren kampen voor onderofficieren en rekruten. Er werden vele cursussen gegeven in wapenleer en voor wapenherstellers, verbindings- en vernielings-specialisten. In Egypte werden piloten getraind. Ook waren er meldingen van kadertrainingen in de Oosteuropese satellietstaten. De training duurde ca. 3 maanden en stond onder leiding van Algerijnse veteranen van het Franse leger in de Tweede Wereldoorlog en Indo-China. Er werd veel tijd besteed aan propaganda en indoctrinatie. Ook was er veel aandacht voor het verspreiden van pamfletten, voor politieke vergaderingen in de troep en voor de verspreiding van het rebellen-nieuwsblad „El Moujahid” (Vrijheidsstrijder).

De officieren en manschappen stonden onder een strenge discipline. Alcohol en vrouwen waren taboe. Er werden geen bezoeken afgelegd aan de vrouwen en kinderen die in Tunesië verbleven. Hun soldij was zeer schamel. Op ongehoorzaamheid en desertie stond de doodstraf. In het rebellenleger vond in feite een natuurlijke selectie plaats. De sterksten en handigsten bleven over en traden op de voorgrond, dikwijls door hun collega's te verraden.

De mitrailleur, geweer, mortier en de mijn waren de belangrijkste wapens. De verbindingen vormden een groot probleem. Bij kleinere eenheden werden ordonnansen gebruikt.

De rebellen opereerden in eenheden, niet groter dan een compagnie (kattiba). Zij vielen op ver-

schillende plaatsen aan om de aandacht af te leiden en vijandelijke concentraties te voorkomen. Vooral 's nachts waren ze actief. Bij voorkeur viel men uit hinderlagen aan.

Er was nog een andere groep, de zg. ongeregelde rebellen-commando's. Zij voerden hoofdzakelijk terroristische acties in steden uit. Hun politieke en militaire training was niet zo groot. Een bekende leider hiervan was Slimane.

D. Conclusie

Wij hebben gezien en aangetoond dat de Franse regering en het leger geen afdoende oplossing hadden om het FLN te elimineren. De reeds genoemde sociologische, politieke facetten enz. waren nagenoeg alle in het voordeel van de rebellen. De regering van de Vierde Republiek

wist in feite geen raad met het probleem. Geleidelijk kwamen de ideeën van het Franse leger ten aanzien van het Algerijnse probleem duidelijker naar voren. Het was een geheel nieuwe en revolutionaire aanpak, nl. de „*guerre révolutionnaire*”.

In 1956 werd de Franse legerleiding opgeschrikt door een rapport van Brigade-Generaal De Bollardière, een jonge veteraan-held uit de Tweede Wereldoorlog en Indo-China, die het militaire falen in de Algerijnse kwestie duidelijk naar voren bracht. Hij adviseerde het gebruik van troepen om gemeenschappen te organiseren, werk te verschaffen en de misère te verlichten. *Zijn doel was: maak het leger niet tot een onderdrukkende maar tot een constructieve macht!*

(Slot volgt)

Nieuwe uitgave

Die Taktik der sowjetischen unteren Führung, dl 2, door F. F. Lisitschko, 192 blz., 82 afb. Uitg.: Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft m.b.H., Darmstadt, 1965. Prijs: DM 12,80.

In dit 2e deel heeft schr. gegevens verzameld over het optreden van Sovjet-eenheden op lager niveau, betrekking hebbend op de onderwerpen verkenning, beveiliging, verdediging en de gevechten van bijzondere aard. De in dit deel behandelde gevechtsvormen voltooien de in het 1e deel behandelde stof (zie *Mil. Spect.* 133(1964) (11)543).

In de inleiding bespreekt schr. in het kort de Sovjet-denkwijzen over eerder bedoelde gevechtsvormen, die hij aan de hand van publikaties in Russische vakliteratuur analyseerde. De door de Sovjets belangrijk geachte verkenning en waarneming zijn gebaseerd op ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog. Dit geldt ook voor de beveiliging, speciaal van eenheden, die in de diepte worden opgesteld of zich aldaar gereedmaken voor het

gevecht. Ook de verdediging, gevoerd in weerstandstroken, wordt aan een nauwkeurige beschouwing onderworpen. De inzet van genie- en pantserafweereenheden neemt hierbij een belangrijke plaats in. De gevechten van bijzondere aard hebben betrekking op die in oorden, bergachtig terrein en op het overwinnen van waterhindernissen. Schr. besluit met een korte beschouwing over partij-politieke indoctrinatie en de militaire opleiding. Verder zijn in het boek vertalingen opgenomen van een aantal artikelen uit de Sovjet-vakliteratuur die representatief zijn voor de behandelde stof. Hoewel niet recent (publikaties tot 1963) geven zij toch een goede indruk van nog gangbare denkwijzen.

Het boek wordt besloten met een overzicht van tactische begrippen, betrekking hebbend op de behandelde gevechtsvormen en aansluitend op het reeds in het 1e deel gegeven overzicht.

Samen met het 1e deel vormt dit boek een in goed leesbare vorm gegoten behandeling van het optreden van Sovjet-eenheden op lager niveau. G.W.

Gedachten over de krijgsmacht

Een terreinverkenning

door drs. H. W. TROMP

De volgende opmerkingen hebben een speculatief karakter. Zij zijn voornamelijk gebaseerd op ontwikkelingen in de Verenigde Staten, waar het meeste op dit gebied is onderzocht en gepubliceerd.

Er bestaat een zekere spanning tussen het sociale systeem „krijgsmacht” en het sociale systeem „staat”, waarvan deze krijgsmacht deel uitmaakt. Doeleinden, waarden, normen van beide systemen zijn verschillend. Hun „cultuur”, datgene waaraan waarde wordt gehecht, en hun „structuur”, de organisatie die de realisering van deze waarden mogelijk moet maken, stemmen niet overeen; ze zijn zelfs in strijd met elkaar. Dat klinkt sociologisch, en abstract. Verduidelijking vraagt om een toevoeging en een concretisering. De toevoeging: het gaat hier om het begrip „krijgsmacht” in zijn algemeen gebruikte betekenis, en om het begrip „natie-staat”, waarvan voorop dient te staan, dat het de democratische principes huldigt. De concretisering: een dergelijke spanning is niet goed denkbaar in een „totalitaire” staat. Wat in een autoritair georiënteerde samenleving — zij het een gezin, een kerk, een staat — als „waarde” wordt gesanctioneerd, is gewoonlijk ook een waarde in de krijgsmacht: gehoorzaamheid, trouw aan en vertrouwen in de leiding enz. Hiermee lijkt een consequente uitwerking van het principe democratie moeilijk verenigbaar.

Deze spanning tussen twee sociale systemen, die nauw zijn geïntegreerd, stelt problemen. Belangstelling voor deze problematiek bij sociologen werd tot voor kort nog als een vorm van afwijkend gedrag beschouwd, zegt *Janowitz*¹, ook al, omdat ze kon worden uitgelegd als een poging om de krijgsmacht in diskrediet te brengen.

Dergelijke studies worden echter noodzakelijk, nu omvang en invloed van wat doorgaans „the military establishment” wordt genoemd, in ongekende mate zijn toegenomen, en deze invloed

van beslissende betekenis zou kunnen worden in de politieke besluitvorming.

Tot voor kort zou de bezorgde aandacht van de onderzoeker een zinvoller object hebben gevonden in de verhouding tussen verschillende andere maatschappelijke instituties en de democratische staat, waarvan zij deel uitmaken: gezin, kerk, onderwijs, bedrijfsleven tonen zich ook nu nog vaak allergisch voor het verschijnsel democratie. Om deze abstracties in een voorbeeld te verduidelijken: hoe kan een volgens de gebruikelijke wijze met het katholieke geloof geïndoctrineerde staatsburger „democratisch” zijn zonder tekort te doen aan de hem bijgebrachte deugd van absolute gehoorzaamheid aan het kerkelijk gezag? Hoe kan iemand deel uitmaken van tegelijk een autoritair systeem en een democratisch? Opvallend is, dat in de meeste overwegend katholieke landen tot nu toe geen levensvatbaar gebleken democratie tot stand is gekomen — waarmee slechts wordt geïllustreerd, hoever de invloed van een institutie kan reiken. Frappant is, hoe ook binnen het protestantisme — dat toch principieel individualistisch en democratisch georiënteerd zou moeten worden genoemd — regelmatig verschijnselen worden waargenomen die duiden op een autoritair verstande geloofsbeleving. Zo stuitte het alom bekende schrijven van de Generale Synode der Ned. Herv. Kerken op een verzet alsof het de afkondiging van een dogma betrof in plaats van de aanbidding van een herderlijke, bezorgde, en voor alles menselijke en feilbare stellingname.

Wie de democratie ter harte gaat, zou kunnen stellen dat het dringend noodzakelijk is de relatie tussen verschillende maatschappelijke instituties en de democratie te analyseren. Verwerkelijking van de democratie blijft een opgave. De polarisering van de wereld in „totalitair” contra „democratisch” dreigt te doen vergeten dat evenmin als links geheel en al totalitaire trekken vertoont, rechts de vervolmaking van de democratie kan worden waargenomen.

Bij een eerste oriëntering blijkt, dat het vooral de vergroting van de omvang van de krijgsmacht

¹ M. Janowitz — *Sociology and the military establishment*. New York (1959)100.

is, die haar invloed als maatschappelijke factor fundeert. Voorts is een kwalitatieve verandering te signaleren: de krijgsmacht wordt van instrument en werktuig, tot hand, die het instrument — mede — hanteert. Van uitvoerster van besluiten wordt zij tot — op zijn minst deelneemster aan de besluitvorming. Van Doorn² vatte de belangrijkste invloeden samen in drie rubrieken:

1. veranderingen in oorlog en politiek;
2. veranderingen in de maatschappij;
3. veranderingen in de krijgsmacht zelf.

De oorlog wordt totaal, ook in die zin, dat het traditionele onderscheid tussen doel en middelen wordt uitgewist. De functie van de krijgsmacht is sindsdien een duidelijk politieke geworden, „in veel sterker mate dan voorheen”, zegt Van Doorn voorzichtig. Misschien is er echter al duidelijk een grens overschreden en ligt de nadruk thans op deze politieke functie. Juist in vredetijd heeft de krijgsmacht haar belangrijkste taak. In plaats van de pas te laten markeren in afwachting van de oorlog, manipuleert de moderne strateeg de strijdkrachten om de oorlog te voorkomen.

De oorlog wordt ideologisch: er behoeven geen staatsgrenzen meer te worden verdedigd; waar nationale politieke doeleinden worden nagestreefd, wordt dat gemeenlijk beschouwd als een atavisme. De eed van trouw wordt weliswaar nog gezworen aan een staatshoofd of op de grondwet van een bepaalde natie. De verdedigingslijnen zijn echter elders getrokken. „De legers der betrokken partijen garanderen niet zo zeer de grenzen van hun staten, als wel de gemeenschappelijke grenzen tussen wereldbeschouwelijke systemen”, zo zegt het Van Doorn.

De samenleving penetreert in de krijgsmacht: het parlement — „verbeelding” van de volkswil — treedt tussen soeverein en armee. Dit leidt tot conflicten: de directe band tussen staatshoofd en krijgsmacht, waarvan de eed van trouw de uitdrukking is, gedooft geen inmenging. Een generaal, uitgezonden om een aantal opstandige officieren te bedwingen, voegt hen toe „that this was the direct order of the Sovereign” waarna hij hen vraagt of ze soms dachten dat „he would obey the orders of those dirty swines of politicians”.³

Het gewoonlijk latent blijvende conflict tussen

² J. A. A. van Doorn — De krijgsmacht als maatschappelijke factor. *Org. Ver. beoef. Krijgswetensch.* (1964) (1).

³ Gecit. bij: S. E. Finer — *The man on horseback*. Londen (1962)26.

het principe van de instrumentaliteit — werktuig in de hand van de soevereine krijgsheer, de vorst — en dat van de volkssoevereiniteit, wordt zo soms manifest. De leden van de krijgsmacht krijgen inspraak in het politieke beleid, waarvoor zij zelf het werktuig vormen: het rolconflict tussen militair en staatsburger in de democratie duikt op.

Tenslotte: de strijdkrachten vermaatschappelijken. In de plaats van de aristocratisch-feodale kasten, die de ruggesgraat vormen van het leger van de soeverein, treedt het volksleger. Invoering van de dienstplicht heeft ingrijpende gevolgen. Hierover Van Doorn: „Als ‘volksleger’ met een officierskorps dat eveneens uit brede lagen wordt gerecruteerd, wordt de militaire samenleving anders dan zij voorheen was: minder gesloten maar daardoor anderzijds juist vragend om sterkere professionalisatie; democratischer van samenstelling maar daardoor ook aangewezen op consequenter doordenking van de relatie tot de samenleving; economisch belangrijker maar daarmee getrokken in de richting van een verstrengeling van militaire en industriële belangen”.⁴

Van Doorns analyse, waarvan hierboven de hoofdlijnen zijn gevolgd, pretendeert niet alle factoren te omvatten. De technologische ontwikkeling, door hem niet expliciet genoemd, verdient wellicht een aparte vermelding. Men zou kunnen stellen, dat alleen al op grond van de technische revolutie het formele onderscheid tussen burger en militair, tussen non-combattanten en combattanten, teloor is gegaan. In een strategie totale” zoals o.a. door Generaal *Beaufre* bepleit⁵, en in feite eigenlijk reeds lang bestaand in de ruime context van de strategische defensieplanning, is een dergelijk onderscheid opgeheven. De oorlogvoering is een kwestie van taakverdeling geworden, waardoor de vermaatschappelijking van de strijdkrachten een nog duidelijker accent krijgt.

De vraag rijst, welke ontwikkelingen binnen de krijgsmacht, binnen de democratie, en in de verhouding tussen beide, mogelijk zijn. Het gaat niet erom tendensen te signaleren om ze daarna te projecteren in een of ander utopistisch diorama. Welke mogelijkheden zouden moeten worden bevorderd, dan wel tegengegaan, valt niet

⁴ Van Doorn — o.c. blz. 9.

⁵ A. Beaufre — *Introduction à la stratégie*. Parijs (1963). (Zie ook: *Nieuwe literatuur over oorlog en vrede* 1(1964)(4)107).

binnen het kader van een wetenschappelijk georiënteerde analyse.

Vooropgesteld, dat in de meeste van de factoren die in de afgelopen twintig jaar tot de ontwikkeling van deze problematiek hebben bijgedragen, geen fundamentele verandering intreedt, lijkt een verder gaande „militarisering” van de samenleving een eerste mogelijkheid. De invloed van „the military establishment” — nu reeds ondefiniceerbaar, maar onmiskenbaar groot — wordt dominerend. De grenzen van de politieke besluitvorming worden vernaauwd tot die van de louter militaire besluitvorming, hetgeen betekent dat de alternatieve mogelijkheden worden beperkt tot die, welke door de militaire deskundigen worden aangegeven. Inzake Viëtnam schijnt in de V.S. een dergelijk stadium al te zijn ingetreden. Het valt echter buiten het bestek van deze verhandeling de symptomen hiervan nader te bezien.

Het is overigens niet onwaarschijnlijk, dat een dergelijke ontwikkeling ook de betrokkenen de nodige zorgen baart: het onvermogen, een andere weg te gaan zal het duidelijkst door hen worden beseft. De gevolgen van deze „militarisering” blijven waarschijnlijk niet beperkt tot het niveau van de besluitvorming. Evenals dat met andere, invloedrijke maatschappelijke instituties het geval is, zal de invloed zich in het gehele maatschappelijke leven doen gelden. Het is niet onwaarschijnlijk dat een dergelijke ontwikkeling ten koste zal gaan van wat er aan democratie verworven is. Zelfs is de mogelijkheid van een militaire staatsgreep niet uitgesloten te achten, wanneer de militaire visie in open conflict komt met de civiel-politieke.⁶ Het is onvermijdelijk en noodzakelijk dat de militair deelneemt aan het politieke beslissingsproces. Maar de deugden inherent aan het sociale systeem krijgsmacht, zijn ondeugden in het sociale systeem democratie. Het is geheel de vraag binnen welk systeem de mens zal functioneren in een conflictsituatie tussen beide systemen. Hier van een voorbeeld. Een citaat uit 1962, tijdens een dergelijk conflict: „I find in existence a new and heretofore unknown and dangerous concept that the members of our armed forces owe primary allegiance or loyalty to those who temporarily exercise the authority of the Executive Branch of Government rather than to the country and its constitution which they are sworn

⁶ In de „political fiction” die in de V.S. een m.i. niet te onderschatten rol vervult („The ugly American”, „Fail Safe”) is deze mogelijkheid beschreven in: „Seven days in May”, van Knebel en Bailey (1962).

to defend”. „No proposition could be more dangerous”. *Finer*, die hier Generaal McArthur citeert⁷, wijst erop dat zo de weg wordt geopend voor een specifiek militaire interpretatie van wat in het belang van de natie is. De eed van trouw „to the country and its constitution” kan de realisering van deze visie legitimeren.

Tegenover deze eerste mogelijkheid staat een terugkeer naar de instrumentele fase. De krijgsmacht wordt weer een beroepsarmee, met een anti-ideologisch beroepsethos. „Als elk beroep is ook het militaire beroep — op zijn eigen wijze — vakgericht, empirisch georiënteerd en anti-ideologisch”, zo zegt *Van Doorn*⁸, en er is geen reden om hiermee niet in te stemmen. De eerste aanzet voor dit leger wordt gevormd door de zg. „elite-eenheden”: de gevechtstroepen, uitsluitend opgeleid in het eigenlijke van het militaire beroep. Het verschil met het overgrote deel, van wat thans tot „the military establishment” behoort, is wezenlijk. Het zijn niet degenen, die het militaire uniform dragen in de uitoefening van een ander beroep, zij het de chauffeur, bedrijfseconoom of politiek deskundige. De Amerikaanse „Special Forces”, de Franse para's, de Engelse commandotroepen vertegenwoordigen deze categorie. Aan hun professionele kennis wordt thans steeds meer waarde gehecht, naarmate de oorlog meer en meer het karakter aanneemt, van de „limited war”, en de grote, met een massale mobilisatie gepaard gaande wereldoorlogen door de destructieve dreiging van de moderne wapens steeds minder waarschijnlijk zijn geworden. Het systematisch doordenken van deze consequenties opent de mogelijkheid tot verscheidene wellicht interessante gezichtspunten.

Houdt de eerste mogelijkheid een verder gaande militarisering in, de tweede betekent een mogelijke civilisering van functies, die thans binnen het militaire kader worden vervuld, gepaard gaande met een kwalitatieve verbetering van de eigenlijke krijgsmacht.⁹

⁷ *Finer* — o.c. blz. 26.

⁸ *Van Doorn* — o.c. blz. 12.

⁹ Twee kanttekeningen. Dat er te weinig systematisch wordt doorgedacht binnen het defensieapparaat (over strategie, over wapens, over planning enz.) is bekend, het is gebleken (niet alleen in de Maginotlinie werd het winnen van de „vorige” oorlog voorbereid); en het is begrijpelijk. In de instrumentele conceptie van de krijgsmacht, die officieel nog steeds bestaat, is hiervoor organiek geen plaats. De Amerikaanse defensiepolitiek wordt niet bepaald door militairen, maar door de universitair

Hiermee zijn twee extreme mogelijkheden aan-gegeven. Valt er nog iets te zeggen over de fac-toren die de ontwikkeling in één van beide rich-tingen kunnen beïnvloeden? Uiteraard speelt de gehele politieke ontwikkeling een grote rol; maar omdat de invloed van de militairen hierin al van groot belang wordt geacht, is er kans op een „circulus vitiosus”. Verscherping van de tegenstellingen, voortzetting van de conflictsituatie in verschillende kleine oorlogen, zal waar-schijnlijk een grotere dominantie van de mili-taire visie tot gevolg hebben, deze op haar beurt wellicht weer een verscherping van de koude oorlog: een bekende spiraal. Tegelijk kan de tot-standkoming van de betrekkelijk kleine beroeps-formaties door de „limited war” worden bevor-derd. Beide ontwikkelingen zijn gedurende korte tijd tegelijk denkbaar. Maar dan slechts als fase, als trede op een trap die naar andere vor-men van oorlogvoering leidt.¹⁰

Van groot belang is verder de houding van de

- geschoolde analisten (Kahn, Kaufman, Kissinger, Bowie enz.; instituten als de „RAND Corporation”.) Het is dan ook nauwelijks verbazingwekkend dat een econoom (Galbraith) erop wijst, dat de dienstplicht berust op twee reeds lang achterhaalde premissen. De eerste: dat de last — c.q. de eer — van de verdediging gelijkelijk over de gehele natie moest worden verdeeld; de tweede: dat mankracht belangrijk was en goedkoop verkregen moest worden. De maatschappelijke ongelijkheid wordt echter door de dienstplicht vergroot; en verdediging van de natie berust niet zozeer op de beschikbare mankracht, als wel op het technische potentieel en de geoefendheid. Goedkoop is het ook niet, om jaarlijks nieuwe dienst-plichtigen op te leiden, niet alleen voor het leger zelf — door de slijtage van materiaal — maar ook voor de gehele natie, door de onttrekking van de recruten aan het economisch proces — aldus ongeveer Galbraith. In de Koninklijke Landmacht wordt dan ook steeds meer de nadruk gelegd op de aantrekking van KVV'ers.

leden van de krijgsmacht zelf. Een grotere re-flectie op eigen positie, functie en rol, die door velen wellicht nog als strijdig met hun instru-mentele opvatting van de taak van de krijgs-macht wordt ervaren, zou gewenst kunnen zijn.

Deze terreinverkenning heeft — samenvattend — de volgende veronderstellingen opgeleverd.

1. In een democratisch staatsbestel bestaat een voortdurende spanning tussen nog op autoritaire leest geschoeide maatschappelijke instituties en het principe van de democratie.
2. Voornamelijk ten gevolge van de „koude oorlog” zijn de omvang en de invloed van „the military establishment” dermate toegenomen, dat onderzoek naar de gevolgen hiervan voor het functioneren van de democratie gewenst lijkt.
3. De krijgsmacht heeft haar louter instrumen-tele functie verloren, en is een medebepalende factor geworden in het politieke beslissingspro-ces.
4. Twee extreme ontwikkelingen kunnen als mogelijkheid worden aangeduid. Tegenover een verder gaande militarisering van de gehele maat-schappij staat de terugkeer tot een betrekkelijk kleine, maar uiterst bekwame en louter instru-mentele krijgsmacht.
5. De richting van de ontwikkeling is voorna-melijk afhankelijk van de politieke ontwikkelin-gen, en van de perceptie door de leden van de krijgsmacht van deze problematiek.

¹⁰ H. Kahn — *On escalation metaphors and scenar-ios*. New York (1965). Waarschijnlijk één van de be-langrijkste nieuwe boeken over het doordenken van de toekomstige oorlogvoering (zie ook rec.: *Mil. Spect.* 134 (1965)(9)402).

Vormen waterlopen nog een effectieve hindernis?

door W. VAN DER HEEM, Luitenant-Kolonel der Infanterie
en G. C. BERKHOF, Kapitein der Genie

Voorbeelden uit de Tweede Wereldoorlog

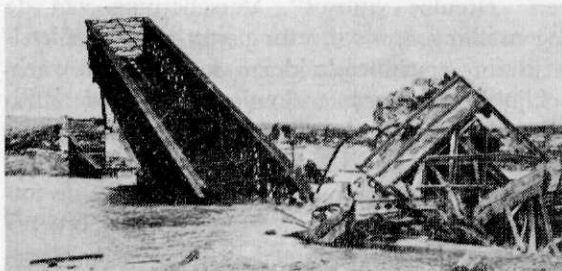
1940 . . . kwam een groep van circa 30 burgers. Op de vraag wat zij kwamen doen, werd geantwoord „spoorwegarbeiders” en werd een legitimatiebewijs der NS getoond. De sergeant echter had een Duits accent opgemerkt en kreeg de overtuiging met Duitsers te doen te hebben. Hij telefoneerde om versterking, doch terwijl hij hiermee bezig was, klonken schoten en werd hij in de borst getroffen. Van zijn opvolgers (2 korporaals) werd er één gewond, doch wist toch nog de eigen oever te bereiken. De andere kpl rende eveneens terug, gevolgd door de Duitsers. Toen de man belast met de ontsteking de kpls zag aankomen, sneed hij 20 cm van het vuurkoord af en stak dit aan. De achter de kpls aankomende Duitsers wist hij neer te schieten. Hierna ging de brug de lucht in met de 20 à 30 Duitsers die volgden. (Mislukte overval op de spoorbrug bij Buggenum) [1].

1944 . . . the infantry were to work up as near as possible to the bridge, whilst a troop of tanks was to be concealed just off the road ready to rush the bridge with the infantry following them. We, the sappers, were to run with the tanks to disarm the charges . . . The attack took the enemy completely by surprise and our tanks and infantry were over the bridge and attacking the enemy positions before the defenders were aware whether the rumbling tanks were their own retreating or ours attacking, they were not left long in doubt. (Gelukke aanval op „Joe's bridge” over het Maas-Scheldekanaal, de brug van waaruit later de aanval werd ingezet op Arnhem bij de operatie „Market-Garden”) [2].

Inleiding

Aan het voorbereiden en uitvoeren van vernielingen (afb. 1) is een aantal moeilijke aspecten verbonden, waardoor in oorlogstijd meermalen bruggen onbeschadigd in 's vijands handen vielen. Ook bij oefeningen komen deze aspecten vaak, ja zelfs gewoonlijk, niet tot hun recht. De reden hiervoor is onbekend met, dan wel onvoldoende kennis van deze materie bij zeer veel officieren.

Onbegrijpelijk is dit niet, omdat e.e.a. niet, of slechts ten dele, in voorschriften is vastgelegd. Het feit voorts, dat bij de voorbereidingen twee

Afb. 1 Gelukke brugvernieling

wapens zijn betrokken, nl. de infanterie (of de cavalerie) en de genie, werkt ook al niet mee om deze materie „populair” te doen zijn.

Het leek ons daarom wenselijk ter verruiming van de kennis dit onderwerp in drie artikelen nader te belichten, zodat bij oefeningen de werkelijke omstandigheden zo dicht mogelijk kunnen worden benaderd. Bij de behandeling van deze problemen is gebruik gemaakt van een aantal uitgangspunten. Deze hebben niet het karakter van axioma's, doch geven weer van welke punten wij zijn uitgegaan. Waar nodig zijn deze uitgangspunten nader uitgewerkt; tevens wordt verwezen naar literatuur, waarin het onderwerp uitvoeriger wordt behandeld.

De eerste vraag, die in dit verband rijst, is of waterlopen in een toekomstig gevecht nog een effectieve hindernis vormen.

Uitgangspunten

1. De eisen te stellen aan een „ideale” hindernis zijn zeer talrijk en slechts zelden in één hindernis te verwezenlijken (zie afb. 2).
2. Een waterloop vormt op zichzelf slechts zelden een hindernis tegen personeel. De middelen om personeel over een waterloop te brengen, variërende van slaapzakken en strobalen tot helikopters, zijn hiervoor te groot in aantal en verscheidenheid.
3. Een waterloop vormt een hindernis tegen voertuigen, indien er geen overgangen of doorwaadbare plaatsen zijn en hij bovendien niet zonder voorzieningen kan worden overschreden. Voor het belangrijkste gevechtsvoertuig, de „normale” middelzware tank, dient een waterloop

tenminste 4 m breed te zijn, wil hij niet direct worden overschreden, en er mogen geen doorwaadbare plaatsen aanwezig zijn.

Voor de gemiddelde middelzware tank dient een doorwaadbare plaats aan de volgende eisen te voldoen:

- een waterdiepte minder dan 1,20 m;
- een stroomsnelheid van maximaal 2 m/sec;
- verticale taluds met een maximumhoogte van 1,00 m;
- taluds met een helling van minder dan 45 à 60°;
- vaste bedding en oevers;
- geen rotsblokken in de bedding groter dan 0,60 m.

Voor „snorkel-tanks” kan worden aangenomen dat voor „diep-waden” de factoren c t/m f ook gelden, doch dat:

- de waterdiepte maximaal 6,50 m mag bedragen;
- de stroomsnelheid in geen geval de 3 m/sec te boven mag gaan.

Aan de inzet van „snorkel-tanks” is echter een aantal praktische bezwaren verbonden. Zo dient bv. de tank eerst geschikt te worden gemaakt voor het „diep-waden”, door het aanbrengen van de met vrachtauto's aan te voeren snorkel-apparatuur, verhoogde antenne, afdichting e.d. Dit kan niet te ver (ca. 3 km) van de oever gebeuren, enerzijds omdat het rijden met de 4

m hoge en kwetsbare snorkel dit in de meeste gevallen niet toelaat en anderzijds omdat de maximumtijd, die de bemanning in de afgedichte tank kan verblijven slechts 20 à 30 min. bedraagt [3]. Het afdichten zelf vergt, afhankelijk van het type, 20 à 45 min.

Een andere beperking wordt gevormd door de taluds. Iedere tank, die uit het water opduikt, neemt namelijk grote hoeveelheden water mee, die bij het „diep-waden” van meer tanks op één overgangspunt onbeschermd taluds zullen veranderen in een modderige brij, hetgeen de waadactie ernstig zal belemmeren.

Het kiezen van overgangspunten is noodzakelijk omdat vóór iedere waadactie de bedding van de waterloop door duikers moet worden onderzocht op conditie en het aanwezig zijn van obstakels. Dit duikeronderzoek kan overigens ernstig worden belemmerd, indien mijnen op mogelijke overgangplaatsen worden gelegd of indien deze plaatsen onder vuur worden gehouden.

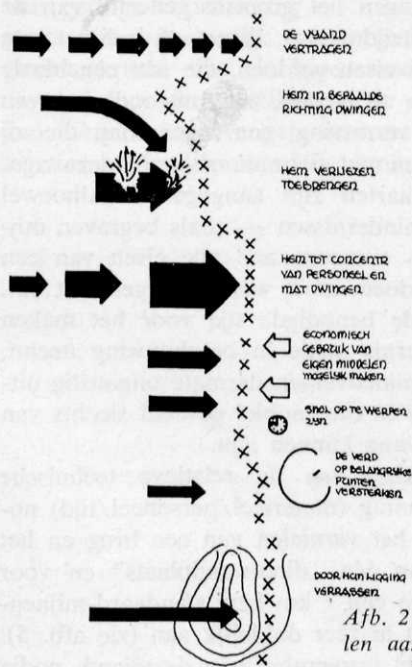
Voeg hieraan tenslotte toe de uitgebreide markerings- en bergingsmaatregelen, die moeten worden getroffen [4] en men zal inzien dat het „diep-waden” nog een vrij moeilijke operatie is, die zonder voorzieningen slechts op een vrij gering aantal plaatsen mogelijk is.

Voor amfibie-voertuigen is de waterdiepte van minder belang, evenals de conditie van de bedding. De talud- en oeverconditie dienen tenminste gelijk te zijn aan die, geldende voor de middelzware tank, waarbij het bezwaar, dat het voertuig bij het uit het water komen water meeneemt en de taluds doorweekt, minder zwaar weegt dan bij de „snorkel-tank”. De stroomsnelheid speelt in zoverre een rol, dat bij een stroomsnelheid groter dan de voorwaartse snelheid van het voertuig in het water (ca. 3 m/sec) slechts zeer moeilijk met het voertuig kan worden gemanoeuvreed [5].

4. Waterlopen komen in West-Europa zeer veel voor. Gemiddeld zal men in West-Europa aantreffen:

- kleine waterlopen (breedte 5-20 m): iedere 5 à 10 km;
- gemiddelde waterlopen (breedte 40-50 m): iedere 40 à 50 km;
- grote waterlopen (meer dan 100 m breed): iedere 100 à 200 km [6].

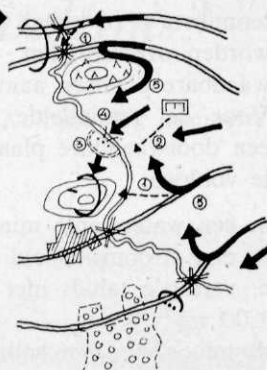
Doordat de gemiddelde en grote waterlopen in Noordwest-Europa vrijwel allen ten dienste van de scheepvaart zijn gekanaliseerd of andere rivierbeddingcorrecties zijn toegepast, zal men slechts zelden doorwaadbare plaatsen aantreffen,

Afb. 2 Eisen te stellen aan een „ideale” hindernis

Afb. 4 Maximale tijdverliezen worden de vijand opgelegd, indien de bruggen zijn vernield en de hindernis bovendien onder vuur wordt gehouden

Afb. 3 Overzicht hindernissen

die geschikt zijn voor normale gevechtsvoertuigen. De mogelijkheden voor het „diep-waden” door „snorkel-tanks” zijn vermoedelijk groter, alhoewel in de meeste gevallen de veerstoepen de enige plaatsen zullen zijn, die, wat talud betreft, zonder uitgebreide voorzieningen kunnen worden gebruikt.

Het overschrijden van rivieren door amfibievoertuigen zal in het algemeen weinig moeilijkheden meebrengen. Bij de kanalen kan een aanvaller echter nog wel eens voor nare verrassingen komen te staan. Overgangen, voornamelijk in de vorm van bruggen, komen in West-Europa met zijn dicht en goed ontwikkeld wegennet zeer veel voor, vooral over de kleine en gemiddelde waterlopen.

5. Een waterloop vormt slechts een hindernis van betekenis, indien hij wordt gecombineerd met kunstmatige hindernissen. Van de kunstmatige hindernissen (zie afb. 3) zijn vernieling van de overgangen en het leggen van mijnen op doorwaadbare plaatsen en „diep-waadplaatsen” de meest voor de hand liggende oplossing. In waterlopen met scheepvaart kunnen op geschikte punten tegen het „diep-waden” overigens ook schepen en veren tot zinken worden gebracht.

6. een hindernis heeft tactisch de meeste waarde indien hij onder vuur wordt gehouden.

Indien de overgangen *niet* zijn vernield, zal de vijand slechts weinig tijd verliezen bij het passeren van de hindernis, nl. slechts t.g.v.:

- a. reorganisatie door het „zandlopereffect”;
- b. het eventueel omleiden van zware voertuigen (tanks) over bruggen van voldoende draagvermogen.

Zijn de overgangen *wel* vernield, doch wordt de hindernis niet onder vuur gehouden, dan treden grotere tijdverliezen op door:

- a. het aantrekken van genie-eenheden;
- b. het maken van nieuwe overgangen, waarbij

echter gebruik kan worden gemaakt van gunstige brugslagpunten;

c. een versterkt „zandlopereffect”.

Wordt de hindernis echter bovendien onder vuur gehouden (zie afb. 4), dan treden maximale tijdverliezen op door:

- a. het uitvoeren van tactische verkenningen (1);
- b. het uitvoeren van genie-verkenningen (2);
- c. het uitvoeren van een overgang met beperkte middelen ter bescherming van de brugslagpunten (3);
- d. het maken van nieuwe overgangen op veelal ongunstige brugslagpunten (4);
- e. een optimaal zandlopereffect (5).

Beschouwing

Combinatie van de uitgangspunten laat zien, dat waterlopen (tegen het grootste gedeelte van de vijandelijke strijdmacht), direct of indirect nog steeds aan de eisen voldoen, die aan een ideale hindernis zijn te stellen, met uitzondering van het element verrassing, een eigenschap die zij gemeen hebben met alle natuurlijke hindernissen, die op stafkaarten zijn aangegeven. Alhoewel kunstmatige hindernissen — zoals begraven mijnevelden — eveneens aan alle eisen van een hindernis voldoen, moet worden opgemerkt dat, indien men de benodigde tijd voor het maken van de hindernis mede in beschouwing neemt, dit voor de mijnevelden dermate ongunstig uitvalt, dat deze in een mobiel gevecht slechts van beperkte omvang kunnen zijn.

Een vergelijking van de relatieve technische krachtsinspanning (materieel/personeel/tijd) nodig voor bv. het vernielen van een brug en het blokkeren van één „diep-waadplaats” en voor het leggen van een 2 km lang standaard-mijneveld toont dit al zeer duidelijk aan (zie afb. 5). Ook de krachtsinspanning van de vijand, nodig

Afb. 5 Vergelijking van de relatieve technische krachtsinspanning voor het vernielen van de overgangen over een waterloop en het leggen van een 2 km lang standaard-mijnenveld

voor het overwinnen van de hindernissen, ligt voor de waterloop gunstiger dan voor het mijnenveld (zie afb. 6) [7].

Samenvatting

Resumerend kan worden gesteld dat een waterloop een efficiënte hindernis vormt, omdat de krachtsinspanning om hem als hindernis uit te buiten geringer is dan die om hem te overwinnen. De aanwezigheid van zeer snel overgangsmaterieel, zoals brugleggende tanks, kan aan dit feit nauwelijks iets afdoen, omdat van dit (kostbare) materieel altijd te weinig aanwezig zal zijn. Daarentegen vereist de aanleg van mijnenvelden veel eigen personeel, materieel en tijd; voorts kan de vijand met weinig middelen een doorgang maken.

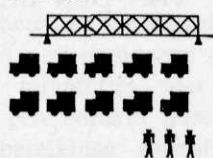
De waterloop vormt nog steeds een effectieve hindernis, ook al kan hij door personeel en amfibische voertuigen relatief eenvoudig worden overschreden. Men dient hierbij namelijk in het oog te houden, dat amfibische voertuigen met hun geringe bepantsering en lichte bewapening slechts een betrekkelijk gering gedeelte van de gevechtskracht van de tegenstander uitmaken, die daardoor gemakkelijker door de verdediger kan worden opgevangen en met behulp van tegenaanvallen kan worden vernietigd [8].

HET OVERWINNEN VAN EEN WATERLOOP

KLEINE WATERLOOP

GEMIDDELTE WATERLOOP

BREDE WATERLOOP

HET DOORTREKKEN VAN EEN MIJNENVELD

Afb. 6 Vergelijking van de relatieve technische krachtsinspanning voor het overschrijden van waterlopen en het doorbreken van een mijnenveld

Voor alles geldt echter, dat voor een aanval een waterloop slechts een hindernis vormt, indien de overgangen zijn vernield en gunstige „diep-waadplaatsen” zijn geblokkeerd.

Literatuur

1. De strijd op Nederlands grondgebied tijdens Wereldoorlog II, hoofddl III, dl 2, onderdl B. Staatsdrukkerij, Den Haag (1953)76.
2. C.C. B.O.A.R. — Royal Engineers battlefield tour. S.S.C.C. (1947)81.
3. R. Ziegler — Techn. Mitt. f. Sappeure, Pontoniere u. Mineure 29(1964)(3)102.
4. P. Morozow en W. Estratow — Pioniere (1963)(3)89.
5. Th. Fuchs — Techn. Mitt. f. Sappeure, Pontoniere u. Mineure 27(1962)(3)110.
6. J. Perrin — Armee (1963)(12)37.
7. A. J. C. Bouwhof en P. P. van Elsen — Mil. Spect. 133(1964)(7)327; (8)389.
8. VS 2 — 1386.

De geneeskundige dienst in de moderne oorlogvoering

door T. VAN DEN BERG, Luitenant-Kolonel van de Geneeskundige Troepen

Inleiding

Het aantal publikaties in de algemene militaire vakliteratuur omtrent vraagstukken waarvoor de militaire geneeskundige dienst thans is gesteld is betrekkelijk schaars. Men bemerkt daarbij, dat voor het verkrijgen van een oplossing van de verschillende problemen de aandacht meestal is gericht op de vergroting van de mate van beweeglijkheid. Hierbij worden dan o.a. beschouwd:

- grotere mobiliteit in het eerste echelon;
- de behoefte aan luchttransport;
- de splitsbaarheid van de doorvoerhospitaal-bataljons.

Wij zouden zeker niet willen beweren, dat dergelijke studies niet nuttig zijn. Integendeel, zij zijn zelfs noodzakelijk. Ten aanzien van deze punten zal dan ook later in dit betoog nog uw aandacht worden gevraagd.

In de eerste plaats moeten wij ons echter bezinnen op de vraag, of de geneeskundige dienst zijn taak in de moderne oorlogvoering te land zal kunnen vervullen wanneer wij voortgaan, met in hoofdzaak te zoeken naar de oplossing van incidentele of partiële problemen. Wij moeten te dien aanzien onmiddellijk een beslist ontkenkend antwoord geven.

De term „moderne oorlogvoering te land” gebruikend, moeten wij bestaande systemen durven loslaten, verankerde denkpatronen durven doorbreken en in ieder geval trachten *nu* een oplossing te vinden om *straks* een verantwoorde geneeskundige verzorging te kunnen bieden. Het steeds blijven zoeken naar nieuwe, kleinere en lichte uitrustingsstukken, betere transportmogelijkheden, verbeterde technieken en farmaceutische middelen biedt, hoe noodzakelijk ook, slechts ten dele een oplossing. Wij moeten namelijk in de eerste plaats onze gedachten richten op de wijze van optreden.

Invloed van het optreden van de gevechtseenheden

Op welke wijze beïnvloedt nu de problematiek

van het moderne tactisch denken en optreden de geneeskundige dienst?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten wij voortdurend blijven letten op de voortschrijdende mechanisatie en motorisatie van de landmacht. Deze openen namelijk de weg tot snelle en felle acties en reacties in het — door een mogelijke inzet van kernwapens beïnvloedbare — gevecht, waarin de elementen ruimte en tijd van groot belang zijn. Een niet te verwaarlozen factor, ook voor de geneeskundige dienst, vormt het beschermend vermogen van het pantser. Enerzijds een belangrijke factor ten gunste, maar anderzijds stelt een zich als eenheid in één gepantserd voertuig verplaatsende groep, waarbij wellicht een of meer gewonden, ons voor geheel nieuwe vragen.

Met de voorgaande, slechts summier, omschrijving ten aanzien van de beweeglijkheid raken wij een eerste probleem. Men moet namelijk bewust leren zien dat, hoe beweeglijker de tactische eenheden (tot in de kleinere verbanden toe) en hoe vloeiender de acties van de gevechtseenheden worden, des te noodzakelijker een perfecte zelfhulp en kameradenhulp wordt. In dit patroon past immers allermint de traditionele compagnies- of pelotonsgewondenverzorging. Zelfs een, theoretische, veronderstelling van de indeling van een gewondenverzorging in elk gepantserd groepsvoertuig zal zonder meer worden afgewezen. Dit is reeds uit een oogpunt van mankracht en van een maximale uitbuiting van de nuttige bezetting van de gevechtsvoertuigen alleszins begrijpelijk. De man zal dus moeten zijn doordrongen van het feit, dat hij niet erop mag rekenen dat hij bij onverhoopte verwonding onmiddellijk aan de zorg van de geneeskundige dienst kan worden toevertrouwd.

Dit brengt mee, dat hij doorkneed moet zijn in zelfhulp en kameradenhulp, omdat dit voor hem de enige kans op overleving kan betekenen. Voor de commandanten op alle niveaus moet dit even sterk spreken als het volkomen vertrouwde eerste-echelons onderhoud aan wapens en voertuigen. In dit licht gezien pleit er veel voor, de zelfhulp en kameradenhulp te be-

schouwen als eerste-echelons onderhoud door en van de man zelf.

Evenmin als het eerste-echelons onderhoud van de voertuigen een taak is van de Technische Dienst, zo behoort ook de opleiding tot, en de uitvoering van, de zelfhulp en kameradenhulp niet tot de verantwoordelijkheden van de geneeskundige dienst.

Wél is de geneeskundige dienst sterk geïnteresseerd, want het zijn niet alleen humanitaire en algemeen militaire facetten die een goede zelfhulp en kameradenhulp vereisen. De kwaliteit namelijk van de door de gewonde zelf of door militairen uit zijn omgeving getroffen maatregelen beïnvloeden de taak van de geneeskundige dienst. Slecht uitgevoerde zelfhulp en kameradenhulp leidt in veel gevallen tot een zwaardere medische ingreep in de geneeskundige kanalen en heeft daarmee ook invloed op de belasting van de geneeskundige inrichtingen. Wij nemen daarbij gemakshalve aan, dat gebrek aan (voldoende, resp. juiste) zelfhulp en kameradenhulp intussen niet heeft geleid tot een dode in plaats van een vervoerbare gewonde militair!

Gecoördineerde inzet van lichte elementen

Ten aanzien van de onderdeel-geneeskundige dienst (met name de geneeskundige pelotons van de bataljons) zijn enkele opmerkingen gewenst.

Onze eerste aantekening betreft de bataljonshulp-posten. Er is namelijk een ernstig zoeken naar een verhoogde mobiliteit van de hulpposten. Zonder twijfel moet dit zoeken voortgaan. Het is echter tevens noodzakelijk, dat nader wordt bezien, of hun benaming en indeling, alsmede hun inzet, nog wel passen in de nieuwe situatie. Het is niet uitgesloten, dat het beweeglijk optreden van de combinatie infanterie/tanks, een combinatie die bovendien — mede in verband met de verhouding tankzwaar of infanteriezwaar — geen vaste samenstelling heeft en steeds organieke bataljonsverbanden zal doorbreken, het noodzakelijk maakt af te stappen van *organieke* hulppostgroepen, i.c. organieke geneeskundige pelotons, per bataljon. Zou een indeling op brigadeniveau van een aantal lichte, mobiele elementen niet efficiënter zijn?

Het huidige systeem van de indeling van een hulppost per bataljon met daarachter een verzamelplaatsseenheid is een erfenis uit een tijd van een overwegend infanteriegevecht. Het kenmerk van de infanterie toen, is onder meer ge-

weest het optreden in organieke infanterieverbanden, met beperkte beweeglijkheid en een in veel gevallen, naar onze maatstaven gemeten, traag verlopend gevecht. In het algemeen kan men stellen — en dit is voor het optreden van de geneeskundige dienst zeer belangrijk geweest — dat een homogene gevechtseenheid (het bataljon infanterie), met steun van andere wapens, een beperkt terrein verdedigde of een te voet bereikbaar aanvalsdoel kreeg toegewezen. Bij een dergelijk optreden past nog de inzet van een hulppost achter elk bataljon en tussen de hulppost en de verbandplaats een verzamelplaats. Nu de wijze van optreden zo sterk van karakter is veranderd, is in de eerste-echelons geneeskundige dekking nog slechts met behulp van niet organiek aan bataljons gebonden lichte elementen te voorzien. De moderne combinatie infanterie/tanks (eventueel met gemechaniseerde artillerie!) in haar „ad hoc”, dus niet-organieke, groeperingen, moet worden begeleid door lichte elementen, die in staat moeten zijn elke formatie van infanterie/tanks of tanks/infanterie, eventueel met gemechaniseerde artillerie en pantsergenie, te volgen en te steunen. De hiervoor benodigde „bouwstenen” zijn:

— *behandelploegen*, bestaande uit een officier-arts met enig toegevoegd personeel, uitgerust met een passend voertuig met efficiënt gepakte genees- en verbandmiddelen;

— *afvoerploegen*, waaronder gepantserde.

Afhankelijk van samenstelling en opdracht van de gevechtseenheden worden door de brigadecommandanten daaraan één of meer behandel-ploegen en afvoerploegen toegewezen. Hun taak is:

— het snel afvoeren van de gewonden via een of meer assen en het brengen van de gewonden naar overlaadpunten;

— het instellen van overlaadpunten, waar een behandelploeg de door tijd en plaats geboden *beperkte* maatregelen treft vóór verdere afvoer naar de brigadeverbandplaats.

In plaats dus van de geneeskundige pelotons van de bataljons en van het verzamelpeloton en de groep ziekenauto's 1/4 ton van de thans bekende geneeskundige compagnie van een brigade, dient men te komen tot de vorming bij de laatstgenoemde compagnie van enkele pelotons, omvattend een aantal behandelploegen en pelotons afvoerploegen naast het verbandplaatspeloton. Pelotons van gemengde samenstelling

zijn het overwegen waard. De pelotonscommandanten, uitgerust met een radioverbinding, treden coördinerend op in het gebied tussen de gevechtseenheid en de brigadeverbandplaats.

De samenstelling en mogelijkheden van de huidige verzamelplaatsgroep bewijzen reeds, dat deze nauwelijks afwijken van die van een hulppostgroep van een geneeskundig peloton van een bataljon. Ook de mogelijke inzet in het huidige systeem, zoals vervangen van een te verplaatsen hulppost, toont, dat handhaving onpraktisch is. Een combinatie van behandelploegen en afvoerploegen kan namelijk elke taak aan; zij is bv. pasklaar voor de geneeskundige verzorging tijdens tactische en administratieve verplaatsingen. Op de mogelijkheden buiten gevechtsumstandigheden zal nog nader worden ingegaan.

Wil de geneeskundige taak binnen de brigade goed verlopen, wil men de noodzakelijke elementen snel op de juiste plaats kunnen brengen en de gewondenstroom volledig in de hand kunnen houden, dan zullen goede verbindingen onontbeerlijk zijn. Zowel de inzet van de behandelploegen als van de kostbare gepantserde afvoermiddelen moeten worden gecoördineerd. De brigade heeft daarvoor een geneeskundig regelingscentrum nodig, dat radiotelefoonverbinding heeft met zowel de voorste elementen als met de achterwaarts gerichte afvoerorganen en de brigadeverbandplaats. Een werkwijze als wordt toegepast bij het aanvragen en afwickelen van artilleriesteun en/of luchtsteun zal ook binnen de geneeskundige dienst tot een goede coördinatie kunnen leiden.

Geen organieke indeling bij de bataljons

Het al dan niet organiek indelen van een geneeskundig peloton op bataljonsniveau is geen nieuw probleem. Menig lezer zal reeds hebben vastgesteld, dat in het infanterieregiment waarmee de Koninklijke Landmacht in 1949 bij het loslaten van de Britse organisatie is begonnen, de bataljons geen organiek geneeskundig peloton bezaten. De drie geneeskundige pelotons hebben toen namelijk organiek behoord tot de geneeskundige compagnie van het regiment. Een dergelijk systeem is bij gevechtsgroepen zonder vaste samenstelling en bij de huidige brigade niet mogelijk. Bij een logistiek zelfstandige brigade wordt het weer uitvoerbaar.

Ook in het door ons voorgestelde systeem kan, evenals voorheen, ernaar worden gestreefd de

geneeskundige verzorging in een bepaalde legerplaats zoveel mogelijk in handen van dezelfde behandelploeg(en) te laten. De opleiding van de ploegen zal echter wellicht beperkingen opleggen aan de continuïteit.

Het voorgestelde systeem leidt tot een efficiënte geneeskundige verzorging, ook buiten gevechtsumstandigheden, en wel door indeling van x behandelploegen per y man in legerplaats of kantonnement. Door roulatie kan een uniforme centrale opleiding van alle behandelploegen bij de geneeskundige compagnie van de brigade worden gewaarborgd. De voordelen, verbonden aan het huidige organiek geneeskundig peloton, mogen bepaald niet worden overschat:

— in de eerste plaats wisselen de onderdelen frequent, zowel hun officier-arts als het dienstplichtig personeel;

— onder gevechtsumstandigheden is het niet belangrijk dat een, misschien bewusteloze, gewonde wordt behandeld door een al dan niet organieke officier-arts;

— ook in de civiele sector zal een slachtoffer van een verkeers- of bedrijfsongeval voor het verlenen van eerste hulp zelden door zijn huisarts worden behandeld;

— in het thans van kracht zijnde systeem zal het vaak voorkomen, dat een huzaar naar de hulppost van een infanteriebataljon zal worden afgevoerd; ook andere combinaties zijn te verwachten.

Betekent dit nu, dat de commandant van een bataljon zonder organiek geneeskundig peloton niet verantwoordelijk is voor geneeskundige aspecten zijn bataljon betreffende? Beslist niet: in het bijzonder ten aanzien van de zelfhulp en kameradenhulp blijft hij verantwoordelijk.

De brigadeverbandplaats

Achter de geschetste „lichte troepen van de geneeskundige dienst” blijft de brigadeverbandplaats onmisbaar, omdat de chirurgische behandeling nu eenmaal binnen een bepaald aantal uren moet geschieden. Een en ander hangt ten nauwste samen met de aard van de verwonding, de algemene toestand van de patiënt, de geneeskundig-technische mogelijkheden van een bepaald echelon en niet in de laatste plaats met de transportmogelijkheden. Deze hebben zowel betrekking op de transportcapaciteit in een gegeven situatie als op de overweging, of een bepaalde patiënt geschikt wordt geacht voor de af-

voer over een bepaalde afstand, resp. gedurende een bepaalde tijd, in het beschikbare transportmiddel. Het is daarbij zó, dat in vele gevallen gewonden die geen vervoer per ziekenauto verdragen wél per helikopter vervoerbaar zijn. Reeds op deze grond werkt luchttransport enerzijds reddend voor vele gewonden en anderzijds verlichtend voor de geneeskundige dienst in de brigade. Om niet in herhaling te treden van hetgeen door andere auteurs, ook in dit tijdschrift, reeds voortreffelijk is aangetoond ten aanzien van de noodzaak van gewondenafvoer door de lucht in het kader van een werkelijk moderne geneeskundige dienst, moge met het noemen van de mogelijkheden worden volstaan.

Alvorens het gebied van de brigade te verlaten rest nog de vraag, of ten aanzien van de brigadeverbandplaats wijzigingen in samenstelling en inzet noodzakelijk of wenselijk zijn. Wij geloven, dat wijzigingen mogelijk zijn, maar dat deze zich zullen beperken tot het noodzakelijk voortgaand proces van modernisering van de uitrusting in de ruimste zin. Ten aanzien van de inzet moet men als *eis* stellen, dat de brigadeverbandplaats, die noodzakelijkerwijs zo licht mogelijk moet worden gehouden, zich *moet* beperken tot de, afhankelijk van de situatie waarin de brigade zich tactisch en logistiek bevindt, voor dié situatie *noodzakelijke* verrichtingen. Wanneer men bij de inzet van de brigadeverbandplaats daarmee geen rekening houdt, zal men tot zijn schade bemerken, dat van voortdurende verbandplaatssteun geen sprake zal kunnen zijn.

Het doorvoerhospitaal

Reeds terloops werd een essentiële legerkorpsformatie, namelijk het doorvoerhospitaal, genoemd. Deze inrichting is met haar specialistische mogelijkheden en capaciteit van 400 bedden in feite de basis van de geneeskundige dienst binnen het legerkorps. Eerst in het doorvoerhospitaal is volledige behandeling en eventueel langduriger verpleging mogelijk. Hier vindt men de uiteindelijke concentratie van alle gewonden en zieken uit de brigades, de divisietroepen en de legerkorpstroepen die een dergelijke behandeling en verpleging behoeven of deze in gebieden achter het legerkorps zullen moeten verkrijgen. Wij zouden daarom bepaald niet de indruk willen vestigen, dat wij deze uiterst belangrijke formatie niet zouden willen bezien op gemakkelijker hanteerbaarheid. Ook hier geldt, dat naar

elke bereikbare gewichts- en volumebesparing, soepele organisatie en voldoende transportmiddelen moet worden gestreefd. Men dient daarbij echter voor ogen te houden, dat mobiliteit en splitsbaarheid bij een doorvoerhospitaal minder spreken en minder klemmend zijn dan voor de geneeskundige onderdelen wier taak verder voorwaarts is gelegen. Alvorens namelijk de gewonden uit de tactische eenheden bij de doorvoerhospitalen aankomen is immers noodzakelijkerwijs reeds tijd verstreken. Verder zullen de bewegingen van de tactische eenheden zich met een zekere vertraging in de hogere echelons doen gevoelen. De taak van het doorvoerhospitaal brengt, technisch gezien, tijdrovender procedures en een langer opnamebeleid met zich; deze formatie leent zich krachtens haar opdracht niet voor onmiddellijke lokatiewijzigingen noch vergt zij deze.

De genoemde concentratie van de gewonden in de doorvoerhospitalen en het vorenstaande doen dan ook de vraag rijzen, of splitsbaarheid tot op eenheden van 100 bedden, zoals in het Wetenschappelijk Jaarbericht 1964 van de Koninklijke Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap wordt besproken, werkelijk noodzakelijk of gewenst is. Daar het doorvoerhospitaal in zijn huidige vorm berust op een reeds tenminste 25 jaar oude conceptie, zonder intussen wezenlijk te zijn aangepast, moet worden gestreefd naar een *vé*r gaande modernisering van de *uitrusting* van dat hospitaal, om tot een efficiënte bedrijfsvoering te komen. Op dit punt kan men, gezien het Amerikaanse project MUST (Medical Unit Selfcontained Transportable), veel bereiken. Ook ten aanzien van dit vraagstuk dient men echter nuchter te erkennen, dat de Amerikaanse eisen, gelet op de taken en de gedachte inzet van de Amerikaanse strijdkrachten, altijd verder zullen gaan dan de onze.

Samenvatting

Het in dit artikel naar voren gebrachte is allerm minst bedoeld om volledige oplossingen te geven; het mag slechts worden gezien als een poging een aantal problemen waarvoor de geneeskundige dienst thans is gesteld, in een ruimer verband te groeperen. Aanpassing aan een nieuwe tactiek en aan nieuwe technieken kost tijd en middelen. Het is daarom noodzakelijk zich steeds voor ogen te houden, dat ook wij de zich aftekenende nieuwe vormen tijdig moeten

onderkennen en aanvaarden. Het onderling verband mag echter niet verloren gaan door accenten te leggen op partiële wijzigingen die kostbaar maar minder urgent zijn. Samenvattend is het probleem van de geneeskundige dienst in de eerste plaats het durven loslaten van vertrouwd geworden doctrines en het zoeken naar een conceptie die past bij het gewijzigd optreden der landstrijdkrachten.

Daarbij tekenen zich reeds dadelijk de volgende punten af:

— elke militair moet ervan zijn doordrongen, dat het begin van (in vele gevallen de enige kans op) redding van de gewonde is gelegen in een juiste zelfhulp en kameradenhulp; de commandanten dienen deze „eerste-echelons taak” met evenveel zorg te koesteren als het onderhoud aan wapens en voertuigen;

— „lichte geneeskundige troepen” bij de brigades, in staat de ontplooid tactische verbanden overal te steunen, zonder organieke indeling op bataljonsniveau en geleid door een geneeskundig regelingscentrum zijn noodzakelijk;

— de brigadeverbandplaatsen moeten zich ge-

makkelijk aan de opdrachten kunnen aanpassen en zullen zich moeten beperken tot — afhankelijk van de situatie waarin de brigade zich bevindt — de voor die situatie noodzakelijke verrichtingen;

— het zwaartepunt van de geneeskundige verzorging bij het legerkorps blijft bij het doorvoerhospitaal; dit moet een werkelijk modern hospitaal zijn, van voldoende capaciteit om de specifieke taak op dit niveau te kunnen uitvoeren. Het moet bij voorkeur niet in tenten worden ingericht, zodat het bij gebreke van gebouwen, barakken enz. moet kunnen beschikken over lichte prefabricated elementen voor het huisvesten van in ieder geval de essentiële bedrijfsruimten (met name het chirurgisch gedeelte met annexen);

— voldoende afvoermiddelen in alle echelons, waarbij gepantserde *voor* de brigadeverbandplaatsen en voorts helikopters, zijn onmisbaar;

— modernisering van de uitrusting bij alle echelons van de geneeskundige dienst, met prioriteit voor de laagste echelons, moet een voortdurend proces zijn.

Waarom geen onderdeelseemblemen bij de Koninklijke Landmacht?

door J. DE LANGE, Kapitein van de Geneeskundige Troepen

In de Koninklijke Landmacht wordt voortdurend gestreefd naar verdieping van tradities, naar bezinning, naar verhoging van het saamhorigheidsgevoel enz. Vele en velerlei pogingen zijn en worden gedaan om hiertoe te komen. Moge onderstaande suggestie een bijdrage tot dit pogen zijn. Tijdens een recent bezoek aan enkele Amerikaanse onderdelen viel ons op, hoe de overigens toch als uiterst prozaïsch en zakelijk bekend staande Amerikanen een buitengewoon „esprit de corps” aan de dag legden. Eén van de tastbare hulpmiddelen daarbij was het onderdeelseembleem. Iedere zelfstandige eenheid bleek namelijk te beschikken over een wapen met wapenspreuk; dit wordt — in een aangepaste uitvoering — o.m. gedragen op de epauletten van het dagelijks tenue. Op de gebouwen, op de voertuigen en vliegtuigen, in gangen en eetzaal, overal zagen wij deze vaak zeer fraai uitgewerkte wapens; niet opdringerig noch hinderlijk, doch als een duidelijke uiting van trots op het onderdeel.

In stafkwartieren en in de officiersmesses hingen de wapens van de verschillende eenheden „in organiek verband”; op representatieve plaatsen vormden zij het middelpunt, waaromheen o.a. eervolle vermeldingen en aan het onderdeel verleende decoraties waren gegroepeerd. In het gedenkboek van de 3e U.S. Infanteriedivisie staat naast de geschiedenis van elk onderdeel een afbeelding van het onderdeelswapen, gevolgd door een uitgebreide beschrijving daarvan.

De afbeeldingen die op de wapens voorkomen variëren van mythologische voorstellingen of heraldische tekens tot moderne symbolen, die de taak van het onderdeel duidelijk zinnebeelden. Bij lezingen en toespraken werd menigmaal het motto van het betrokken onderdeel geciteerd, en waar nodig toegelicht. Kortom, blazoens en embleemspreuk vormen levende symbolen, die hun eigen functie vervullen.

Bij de Koninklijke Luchtmacht werden reeds acht jaar geleden ter bevordering van het saamhorigheidsgevoel „squadron-emblemen” inge-

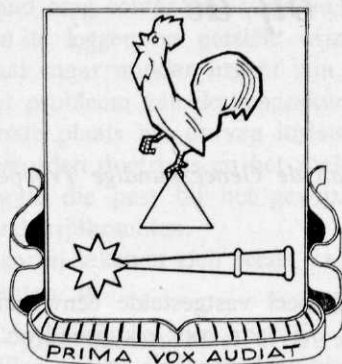
voerd. In een officieel vastgestelde éénvormige omlijsting treffen wij daar voor elk squadron of zelfstandige eenheid op korpsniveau toepasselijke afbeeldingen en embleemspreuken aan. De emblemen worden vastgesteld door de minister van defensie op voorstel van de onderdeelcommandanten; zij kunnen worden aangebracht op of in gebouwen, kantines enz., alsmede op de vliegtuigen; ook ziet men ze op de vliegoveralls van het vliegend personeel.

Het embleem van de Koninklijke Luchtmacht zelf, dat in 1963 werd vastgesteld, is gebaseerd op dezelfde omlijsting als die, welke werd bepaald voor de onderdeelseemblemen.

Bij de Koninklijke Marine zijn alle schepen en walinrichtingen voorzien van een wapenschild. De emblemen van de kruisers Hr Ms de Ruyter en Hr Ms Zeven Provinciën zijn de traditionele wapens van de Vlootvoogd en van de Verenigde Republiek. In het geval een schip is vernoemd naar een persoon (wat bij de Marine veelvuldig voorkomt) wordt als wapen gekozen het familiewapen van betrokkene; zo deze zelf geen wapen had, wordt nagegaan of in diens familie vroeger een wapen werd gevoerd. Is dit niet het geval, dan neemt men het wapen van de streek of geboorteplaats van de persoon, naar wie het schip is genoemd. Schepen die de naam dragen van een provincie of stad voeren uiteraard het wapen daarvan. Zo nodig wordt een volledig nieuw wapen ontworpen. Bij inrichtingen of scholen wordt in het wapen de taak of de doelstelling gesymboliseerd. Overigens worden ook bij de Marine de emblemen voorgesteld door de onderdelen en goedgekeurd door de minister. Met de uitvoering is belast het Bureau Maritieme Historie van de Marine Staf; de Hoge Raad van Adel toetst de wapens op de heraldische merites.

Bekend zijn de verkleinde uitgaven van de wapenschilden, die door eenheden van de Marine als „relatiegeschenk” bij bezoeken aan andere eenheden worden aangeboden; overigens beperkt dit gebruik zich niet tot de Marine.

Bij de Koninklijke Landmacht ontbreken echter

*123 Verbindingsbataljon,
3e Infanteriedivisie*

Uitgevoerd in wit op oranje ondergrond. De kraaiende haan uit het wapen van één der provincies langs de Marne symboliseert de inzet tijdens de Eerste Wereldoorlog; de driehoek stelt de IJzeren Driehoek in Korea voor. De gevechtsskots komt voor in het wapen van Colmar en symboliseert de strijd waaraan het bataljon in de Tweede Wereldoorlog deelnam. Motto: „De stem die het eerst wordt gehoord”

325 Luchtverdedigingssquadron (KLu)

Een zwarte schorpioen op gele ondergrond, omringd door een groene krans van lauwertakken met oranje linten. Ook de kroon is in overwegend groene kleur uitgevoerd. Onder het ovaal met het squadronnummer het motto: „Op alles voorbereid”

Marine Vliegbasis de Kooy

Een gouden feniks, opstijgend uit gele vlammen, op blauwe achtergrond; embleemspreuk in gouden letters op blauwe achtergrond. Het embleem symboliseert de wederoprichting van het vliegbasis na de verwoesting gedurende oorlog, zomede het Marine Luchtvaarttechnisch Bedrijf, dat (vernield) vliegtuigen herstell

*1-3 R.I., de
„Watermannen”*

Gevormd uit Nederlanders die zich door oorlogsomstandigheden in Frankrijk en België bevonden en die tezamen met de Britten de Maas, de Waal en de Rijn overstaken. Deze rivieren worden gesymboliseerd in de bijnaam en in drie blauwe rivieren op een witte ondergrond, gevat in een dubbele zwarte rand

*V-Brigade, behorende tot
de B-Divisie*

Een oranje V op rood, wit en blauwe achtergrond, gevat in een zwarte rand

1-5 R.I., de „Boeaja's”

Embleem ontstond in Malakka toen het bataljon als bestemming Soerabaja kreeg, bekend als de krokodillenstad. De groene krokodil op witte achtergrond in oranje rand is het symbool van stoutmoedigheid

de onderdeelwapens als een officiële instelling; ten onrechte menen wij.

De vrijwilligersbataljons die als eersten naar het toenmalige Nederlands-Indië vertrokken, ontvingen in het begin van 1946 op aansporing van Luitenant-Generaal S. H. Spoor onderdeelseemblemen, teneinde tegemoet te komen aan een levendig verlangen bij de troep. Men kende divisie-, brigade- en bataljonseemblemen, waarvoor in de meeste gevallen het ontwerp door de onderdelen zelf werd vervaardigd. Aan de emblemen ontleenden de bataljons hun bijnamen. De Tijgers, de Watermannen, de Krokodillen, de Haantjes, waren in die jaren begrippen, die het nodige ertoe bijdroegen om de korpsgeest te versterken en de tegenstander ontzag in te boezemen. De traditie van deze bataljons werd na terugkeer in veel gevallen niet voortgezet, en de onderdeelseemblemen zijn voor velen thans onbekend.

In Nederland werden inmiddels de wapenonderscheidingstekens ontworpen en ingevoerd; men ging hierbij uit van een eenvormig ontwerp. Op een uniforme achtergrond (een gesp) steekt bij het baretembleem een voor elk wapen of dienstvak kenmerkend teken af; de emblemen voor de tak van dienst die op de kraag worden gedragen zijn hiermee in overeenstemming. In buitenlandse vakbladen kan men lovende beschrijvingen van deze emblemen aantreffen.

Een bezwaar is echter dat het onderscheid tussen een paraat bataljon en een opleidingseenheid niet valt op te maken; voorts zijn vele staven en instellingen vaak niet aan één bepaald wapen of dienstvak gebonden, en zij kunnen zich derhalve niet met één van de genoemde emblemen vereenzelvigen. Voorts kennen wij het officiële onderscheidingsteken van de Koninklijke Landmacht, de „mouwleeuw”. Door het dragen van de Nederlandse Leeuw met het motto van de Oranjes symboliseren wij onze verbondenheid met het huis van Oranje, dat zo veel grote veldheren heeft voortgebracht. Dit embleem is als het ware het „handelsmerk” van de landmacht geworden. Voorts zijn er de onderscheidingstekens voor legerkorps, divisies en territoriale eenheden, symbolen die alom bekend zijn en een eigen gevoelswaarde hebben opgebouwd. Doch daarmee houdt onze officiële symboliek op. Helaas! Want ziet, in de praktijk zet deze zich — onofficieel — voort. Haasjes, kamelen, kronen, schuttertjes, hertengeweiën, gekleurde driehoeken, verschijnen op de bumpers van de voertuigen; messes worden versierd met vuurspuwen-

de griffioenen en andere heraldische afbeeldingen; voor de gebouwen in verscheidene legerplaatsen treft men zeer kunstige scheppingen aan ter aanduiding van het betrokken onderdeel; in messes en bureaus treft men een keur van vaantjes en gedenkschildjes, alle naar verschillende ontwerp en in sommige gevallen heraldisch onjuist.

Welaan dan, maak gebruik van deze alom verspreide behoefte aan een symbool! Bouw voort op de spontane uitingen van korpsgeest en laat een daartoe bevoegde instantie, in samenwerking met deskundigen in of buiten de Koninklijke Landmacht, van deze door de onderdelen ontworpen emblemen verantwoorde en vooral permanente blazoenen maken, gebaseerd op een eenvormig en voor de landmacht kenmerkend grondmotief. Ongetwijfeld zullen deze wapens binnen zeer korte tijd tot de traditie van de verschillende onderdelen gaan behoren. Bij bepaalde cavalerie-eenheden bijvoorbeeld treft men fraaie wapens aan, gebaseerd op de roemruchte geschiedenis van de onderscheiden eenheden. Andere onderdelen hebben ook hun tradities. Wat kan daarvan niet worden gemaakt!

De emblemen dienen uiteraard te voldoen aan de eisen van de heraldiek; deze biedt overigens de mogelijkheid om allerlei bindingen en relaties aan te geven. Zo kan men een bepaald kwartier van het wapenschild vrij laten voor het embleem van de moedereenheid, het wapen of het dienstvak, een ander voor het divisie- of legerkorpsembleem, of men kan aanduiden uit welke vroeger bestaande eenheid het onderdeel is voortgekomen, of aan welke stad of streek men zich gebonden voelt. De stad bijvoorbeeld die het ceremoniële uniform voor het muziekkorps heeft geschonken, zal zich geëerd voelen wanneer het stadswapen in het onderdeelswapen voorkomt, hetgeen de band en de onderlinge gevoelens slechts ten goede kan komen. Doch men houde de emblemen vooral eenvoudig.

De wapenspreuk, die in het Latijn, in het Nederlands, of wellicht in een streektaal kan zijn gesteld, dient een „levende term” te zijn, die door een ieder in het onderdeel wordt gekend en begrepen. Een infanterie-eenheid zou de kreet bijvoorbeeld kunnen aanheffen bij de stormaanval, ter staving van het moreel.

Een goede leidraad voor het samenstellen van een onderdeelswapen is het boek van Rietstap, een standaardwerk dat in elke bibliotheek is te vinden. En ongetwijfeld zullen instanties als de

Sectie Krijgsgeschiedenis van het HKKL en de Traditie Commissie waardevolle adviezen kunnen verlenen.

En wat dient er te geschieden met een onderdeelwapen bij opheffing van een eenheid? In dat geval wordt het opgenomen in de eregalerij van het Regimentsmuseum, dan wel in het Legermuseum te Leiden; óf het wordt overgedragen aan een nieuw onderdeel, dat de traditie voortzet.

De uitvoering van een onderdeelwapen behoeft in geen enkel geval kostbaar te zijn; de strekking van dit artikel is dan ook niet, propaganda te maken voor een embleem, dat op de uniform dient te worden gedragen; tegen dit laatste zou-

den namelijk wel enkele bezwaren zijn aan te voeren. Nu echter met de invoering van het Ondas een groot aantal militairen hun gehele dienstplichtige tijd bij dezelfde eenheid doorbrengt, is naar ons gevoelen alle reden, alsmede het juiste ogenblik, aanwezig om over te gaan tot invoering van een verantwoord symbool, waarin dat onderdeel zijn korpsgeest tot uitdrukking kan brengen.

Literatuur

B. C. Cats — *L.I.B.'s in de tropen*. Maastricht (1961). *Third Infantry Division 1917-1963* (gedenkboek).

C. Pama — *Riestaps Handboek der Wapenkunde*, Leiden (1961).
Luchtmachtorder 57505, codenr 57/30 (12 jan. 1957).

Uit de buitenlandse vakpers

De onafhankelijkheid van de Europese landen is afhankelijk van Europese eenheid

De weg naar de eenheid van Europa is moeilijk! Het streven daartoe wordt nadelig beïnvloed door diepewortelde opvattingen over bestaande situaties en nationale tradities. Het heersende vrijheidsbeginsel is een zegen, maar niet bevorderlijk voor het bereiken van een eenheid.

Intussen gaat de ontwikkeling van de wereld verder. In de periode 1945/58 speelde West-Europa een belangrijke rol als partner van de V.S. in de blokvormingen. Het „Europa van de Zes” was eveneens van importantie. Doch het gevaar van een totale nucleaire oorlog en de dreiging van China hebben de V.S. en de S.U. tot toenadering gebracht en West-Europa is daardoor op drijfzand komen te staan. Duitsland richt het oog meer en meer op het Oosten en wordt tegelijkertijd meer Atlantisch dan Europees georiënteerd. De geschiedenis zal als grootste mislag van deze tijd registreren: het falen van de Franse Vijfde Republiek bij haar pogingen, Duitsland te doen opnemen in de rest van Europa. Het Frankrijk van De Gaulle gaat uit van het principe van absolute onafhankelijkheid en nationale verantwoordelijkheid; het ontkent de afhankelijkheid van anderen. Deze houding is gevaarlijk voor Frankrijk en Europa, want Europese eenheid is de voorwaarde voor gezamenlijke onafhankelijkheid. Wij zullen aantonen, dat nationale isolatie leidt tot ondergeschiktheid van de Europese landen.

De toenadering tussen de beide huidige grootmachten betekent onvermijdelijk een nieuwe verdeling van de machtssferen in de wereld. De V.S. denken daarbij een meer of minder exclusieve rol in West-Europa te blijven spelen en daar dit gebied zwak en verdeeld is, moeten de Amerikanen wel in feite de hegemonie uitoefenen in het noodzakelijke bondgenootschap. Deze hegemonie beperkt zich niet tot het militaire, ook het

economische en buitenlands-politieke gebied zijn daarbij betrokken.

Uit militair oogpunt kan een verdeeld Europa niet anders worden gezien dan als ondergeschikt: indien het deze status niet aanvaardt is het voorbestemd om te worden veroverd. Deze ondergeschiktheid geldt ook voor de Westduitse Bondsrepubliek, daar deze weliswaar over sterke strijdkrachten beschikt, maar voor nucleaire wapens geheel afhankelijk is van de V.S. Het meest perfecte type van een geïsoleerde natie zou echter wel Frankrijk zijn. De nucleaire strijdkrachten daarvan kunnen geen afschrikkend vermogen hebben: indien een eventuele agressor nog zou geloven, dat Frankrijk tot inzet van zijn kernwapens zou overgaan, is er niets om hem te weerhouden van het uitvoeren van een verrassende aaval, waarbij een totale vernietiging van het relatief kleine en kwetsbare Franse territorium zou worden bewerkstelligd. V.w.b. de interne economie is het een algemeen bekend feit, dat er in Europa een kapitaalschaarste bestaat. Elk van de landen moet in zijn eigen kapitaalinvesteringen voorzien, waartoe onvoldoende middelen aanwezig zijn. Deze kapitaalschaarste is nadelig voor allen, zoals werd bewezen door de vertraging in de bouw van de zg. „Noordzee-Middellandse-Zee-as”. De enige oplossing voor deze kapitaalschaarste zou inflatie zijn, een zeer gevaarlijke handelwijze, zeker indien deze ongecoördineerd wordt toegepast: in ieder geval zal zulks leiden tot devaluatie van de munteenheden. Hoewel devaluatie in bepaalde gevallen een gunstig effect zou kunnen hebben, is een uitvoering daarvan voor de Europese landen uitgesloten, daar het de ontwikkeling van de Gemeenschappelijke Markt zou ruïneren. Er is derhalve nog slechts één uitweg open: terugvallen op vreemd kapitaal, met name uit de V.S. Amerika leent inder-

daad kapitaal, doch slechts op voorwaarde van een aandeel in de desbetreffende ondernemingen. Op deze wijze wordt een steeds toenemende greep op de economie van de Westeuropese landen en met name van Frankrijk verkregen. Het financiële separatisme van de Europese landen voert derhalve tot een volledige economische afhankelijkheid. Het tegenargument, dat de V.S. momenteel een ongunstige betalingsbalans hebben, is niet ter zake dienend: de handelsbalans vertoont een aanzienlijk surplus ten voordele van dit land. De Europese landen kopen Amerikaanse consumptiegoederen en betalen daarvoor als het ware met een geleidelijke overdracht van de eigen produktiemiddelen. Europa kan slechts bestaan door zijn export. Indien het in staat zou zijn een organisatie op rationele basis te bewerkstelligen, kan het zeer spoedig één van de belangrijkste producenten van de wereld worden. Het moet zelf ruwe produkten kopen en een markt voor zijn eindprodukten scheppen. Zeeverbindingen zijn daarbij van het grootste belang; het monopolie van deze transportweg overlaten aan de V.S. en Engeland is een weg te

meer, die naar economische afhankelijkheid voert. Als conclusie mag worden gesteld, dat Frankrijk momenteel een politiek van individuele toenadering tot het Oostblok volgt. Dit land tracht ten eigen bate de vermindering van de politieke spanningen uit te buiten. Deze politiek geeft de Sovjet-Unie opnieuw toegang tot West-Europa en is voor dit land derhalve bijzonder gunstig. De Vijfde Republiek is immers in de ogen van de Sovjets een bourgeois, kapitalistisch land, dat onder het mom van een traditioneel nationalisme een politiek bedrijft, die het communisme maximale voordelen oplevert. Een geïsoleerd Frankrijk zal echter straks veel zwakker staan t.o.v. het Oosten, dat het ooit tegenover de V.S. is geweest. Uittreden uit het westelijke bondgenootschap betekent voor Frankrijk niets anders dan het aanvaarden van een andere hegemonie. Isolatie is derhalve een ziekte; het middel daartegen is de éénwording!

„L'indépendance des pays d'Europe passe par l'unité européenne”, door M. Lauriol, in „Revue Militaire Générale”, november 1965 R.H.

Gedachten over het moderne oorlogsbeeld

Defensieproblemen worden in de westelijke landen in het openbaar diepgaand behandeld, waarbij niet alleen militairen, maar ook in toenemende mate politici en wetenschapsmensen op de voorgrond treden. Dit feit is terug te voeren tot twee oorzaken: de dreiging van kernwapens en de voor een democratie nu eenmaal noodzakelijke voorlichting van iedereen. Voor de militair betekent zulks — als keerzijde van de medaille — dat hij zich niet uitsluitend kan beperken tot militaire problemen. Er bestaat een directe relatie tussen defensie- en buitenlandse politiek in de vorm van een wisselwerking; eveneens vertoont de defensiepolitiek een soortgelijke wisselwerking met de economie en de psychologie van een staat of volk.

Voor de Bondsrepubliek bestaat er op het gebied van de defensiepolitiek wel een bijzonder paradoxale situatie. De regering van dit land moet zich namelijk voortdurend ervan bewust zijn, dat bij een eventuele oorlog in Europa het Duitse volk t.b.v. het vrije Westen zal worden opgeofferd. Het biologische voortbestaan van het volk als zodanig is dus rechtstreeks in het geding. Dit stelt de Bondsrepubliek uiteraard voor een verschrikkelijk dilemma, daar anderzijds slechts in een samengaan door dik en dun met het vrije Westen de mogelijkheden voor een vreedzaam voortbestaan zijn gelegen. Dit dilemma dient derhalve door Duitsers in het nationale oorlogsbeeld te worden ingecalculiseerd. Denkend over de motivering van de defensiepolitiek moeten de volgende gebieden aan een onderzoek worden onderworpen:

- het moderne oorlogsbeeld als zodanig;
- het ondanks desintegrerende elementen nog steeds bestaande defensieve bondgenootschap van de NAVO;
- de uit de bondgenootschappelijke politiek voortvloeiende nationale verplichtingen en consequenties;
- de beheersing van de bestaande conflicten in het kader van de ontspanningspolitiek.

Deze gebieden vertonen overigens zeer duidelijk interrelaties.

Korthedshalve wordt in het volgende slechts het eerste

gebied onderzocht tegen de achtergrond van het genoemde Duitse dilemma. De Bondsrepubliek wordt in geval van oorlog operatietoneel; de diepte is onvoldoende, de breedte te groot; belangrijk in dit opzicht is voorts de aanwezigheid van streken met een bijzonder grote bevolkingsdichtheid. Gezien de relatie van de defensiepolitiek met de economie zal de rol als eventueel operatietoneel — in verband met de noodzakelijke voorbereidingen op de oorlog — reeds nu in vredetijd bepalend zijn voor de binnen- en buitenlandse politiek. De meest actuele vraag in het Westen is, hoe het beste aan de behoefte aan veiligheid kan worden tegemoetgekomen. Uitsluitend militaire voorbereidingen zijn hiertoe niet voldoende. Een maatschappijvorm, berustend op een sociaal georiënteerde markteconomie dicteert echter tevens grenzen voor de personele, materiële en financiële middelen. Bovendien dient te worden overwogen, dat het bezitten van een industrieel potentieel tevens een grote kwetsbaarheid impliceert. Gelukkig geldt dit laatste thans ook voor de Sovjet-Unie.

De tegenwoordige militaire situatie wordt gekenmerkt door:

- grote vredessterkte van de strijdkrachten;
- het bestaan van raketten;
- het uitvoerig gebruiken van elektronische middelen;
- de aanwezigheid en het mogelijk gebruiken van kernwapens;
- hoge mate van mechanisatie en pantsering van de strijdkrachten.

Daar een eventuele totale vernietiging van het leven in een bepaald land in feite de betekenis van het „soldaat-zijn” teniet heeft gedaan, ziet de militair momenteel de „afschrikking” als het beste middel van de defensiepolitiek. Hoe geloofwaardiger de afschrikking, des te effectiever ze is.

Enkele elementen van het oorlogsbeeld werden reeds genoemd. Niet alleen huidige factoren spelen daarbij een rol, doch ook verwachtingen omtrent toekomstige technische en wetenschappelijke ontwikkelingen. Hiertoe is een uitvoerig spuurwerk noodzakelijk. Gezien de

daaraan verbonden enorme kosten, zijn slechts de beide huidige grootmachten — V.S. en S.U. — momenteel nog daartoe in staat.

Hoewel vroeger ongetwijfeld een hoge mate van bewapening tot oorlogen heeft geleid, is zulks thans, in verband met de bestaande kernwapenarsenalen, onmogelijk geworden. Ondanks de onwaarschijnlijkheid van een kernwapenoorlog moet toch worden onderzocht, hoe in de toekomst de verschijningsvorm van een eventuele oorlog zou kunnen zijn. Alleen al de kosten van uitvoering van foutieve of overbodige plannen dwingen hiertoe. De richting waarin de ontwikkeling op dit gebied gaat, begint zich reeds af te tekenen — paramilitair, nationale bevrijding, enz. — en ze wijst op een steeds verder gaande integratie van het militaire gebied met dat van de politiek, de economie en de psychologie. Nieuwe begrippen in verband met de verschijningsvormen van de oorlog zijn reeds gemeengoed geworden. „Koude oorlog” is de vorm, waarbij een succesvolle beëindiging van het conflict wordt nagestreefd met alle middelen, behalve de militaire. De „paramilitaire oorlogvoering” maakt reeds gebruik van wapens, zij het overwegend in illegale vorm. De Bondsrepubliek is uiteraard object en subject in de koude oorlog. Een paramilitaire oorlog als zodanig is in West-Duitsland echter nauwelijks denkbaar. De „lokale oorlog” van de Sovjets — slechts gedeeltelijk gedekt door het westelijke begrip „begrensd oorlog” — is in West-Europa weliswaar denkbaar, doch niet waarschijnlijk, daar het gevaar voor escalatie in dit gebied wel zeer evident is. De „totale oorlog”, gevoerd zonder enige beperking van de in te zetten middelen, kan dan ook heel goed als een begrensd oorlog beginnen. Het escalatiebeginsel voert overigens meteen tot de vraag of er tussen de diverse stadia „pauzes” bestaan en zo ja, welke betekenis daaraan mag worden toegekend. Toegegeven moet worden, dat dergelijke pauzes bewust kunnen worden ingevoegd en dat ze tenminste tijd tot bezinnen opleveren. Tegelijkertijd moet echter worden vastgesteld, dat dit bezinnen slechts positieve resultaten zal hebben, indien

voor geen van de partijen de consequenties ervan een prestigeverlies zullen impliceren.

Dit beeld is niet hoopgevend voor de Bondsrepubliek. Hoewel enerzijds aanvallen op kleine schaal onmogelijk direct met kernwapeninzet kunnen worden bestreden, moet anderzijds worden gesteld, dat een aanval van de Sovjets op grote schaal met conventionele middelen — indien geen kernwapens worden ingezet — slechts ten koste van grote verliezen tot staan kan worden gebracht. Uiteraard bezitten de aanwezige geallieerde strijdkrachten zeker een afschrikkende waarde, doch deze waarde kan aanzienlijk worden verhoogd door het toevoegen van een niet te calculeren escalatiegevaar. Hierbij moet echter wel worden gesteld, dat het kenbaar maken van de gedachte „drempels” de escalatie berekenbaar, en derhalve waardeloos, maakt. Voor de Duitsers geldt derhalve, dat een afschrikking slechts dan reëel wordt geacht, indien de kernwapendrempel laag ligt.

Overigens dient in dit verband zeker ook nog te worden stilgestaan bij het huidige conflict en met name bij de daaruit ontstane spanningen. Deze spanningen zijn nl. gemanipuleerd, mogelijk om:

- een oorlog psychologisch te rechtvaardigen;
- een tegenstander angst in te boezemen en hem zo tot toegeven te dwingen.

Gemanipuleerde spanningen dwingen de tegenstander tot ingrijpende tegenmaatregelen, die de bestaande maatschappijvorm zeker zouden kunnen doen wankele. Tenslotte hebben ze een bijzonder sterke psychologische uitwerking.

Hoewel de verschijningsvorm van een eventuele oorlog in Europa onmogelijk nauwkeurig is te voorspellen, moeten politici, wetenschapsmensen en militairen zich niettemin ernstig met dit probleem bezighouden. Het denken over de oorlog en de daaraan inherente verschrikkingen is het beste middel om de oorlog te vermijden.

„Gedanken zum modernen Kriegsbild”, door von Raban Freiherr von Canstein, in „Wehrwissenschaftliche Rundschau”, september 1965 R.H.

Waarom gaat het eigenlijk?

Door het kernwapen met de daaraan inherente mogelijkheden van massavernietiging heeft er een revolutie in de krijgskunde plaatsgevonden. Uiting hiervan is het begrip „afschrikking”. Indien echter de afschrikking eens niet effectief zou blijken, hoe moeten dan de troepen worden ingezet? Berusten de methodes daarvoor niet op foutieve grondbeginselen?

Om deze vraag te beantwoorden is het verstandig, na te gaan hoe kernwapens worden ingezet in de verschillende fasen van de oorlog, om het tactisch optreden van de strijdkrachten daaraan te kunnen aanpassen en de organisaties ervan vast te stellen.

Het kernwapenelement is in feite het bepalende bij het uitvoeren van operatiën. Hoe kan dan nog het probleem van de land-luchtslag nog worden opgelost?

De luchtmacht beschikt momenteel over zeer hoogwaardig materieel, waarbij de kosten en de productiecapaciteit beperkingen opleggen aan de omvang daarvan. In de land-luchtslag wordt van die zijde dan ook in het algemeen de voorkeur gegeven aan het uitvoeren van een interdictie.

Zou men moeten trachten de vijandelijke troepen door kernwapeninzet te vernietigen? Indien zulks wederzijds consequent zou worden toegepast, leidt dit tot vernietiging van de bevolking en spoedig tot een totale destructie. Deze overweging voert veelal tot de conclusie, dat iedere vorm van het gewapend conflict in wezen onmogelijk is geworden. Dit wordt echter in de praktijk als onjuist bewezen, daar ondanks het bestaan van kernwapens wel degelijk — zij het begrensd — gewapende conflicten voorkomen.

In wezen is de oorlogvoering de strijd tussen de tegengesteld gerichte wil van twee partijen; de staatsman kan hiertoe — afhankelijk van de omstandigheden — binnen het kader van een „totale strategie” de militaire, economische, financiële en geestelijke machtsfactoren in het spel brengen. Een dergelijke strategie dient te berusten op drie pijlers: op een vaste wil, op eenheid van opvatting en op onderscheidingsvermogen tussen het mogelijke en het onmogelijke. Om te kunnen zegevieren moet men willen zegevieren met iedere fiber van het individuele wezen. Een afschrikking bv.

is slechts dan rationeel, indien de bereidheid tot, in laatste instantie, zelfvernietiging evident is. In dit licht gezien zijn de aan de grote eenheden toegewezen tactische kernwapens een bewijs van deze bereidheid en als zodanig dragen ze dan ook bij tot de geloofwaardigheid van de afschrikking.

De pijler van de eenheid van opvatting impliceert een coördinatie van het gebruik van alle genoemde machtsfactoren. Het onderscheidingsvermogen is de basis bij het onderzoek van alle omstandigheden, die zullen voeren tot de keuze van een strategie, gericht op de politieke doelstelling. Weliswaar is daarbij thans de politieke vrijheid van handelen door de aanwezigheid van kernwapens beperkt — een stabiliserende werking dus — doch lokale gewapende conflicten zijn daardoor niet onmogelijk gemaakt. Bovendien blijven altijd subversieve activiteiten binnen een staat denkbaar. Hiertegen kernwapens te gebruiken is zinloos. Het ingrijpen met troepen kan echter de tegenstander ertoe brengen, zich de risico's van een dergelijk optreden nog eens te realiseren. Hieruit kan worden geconcludeerd, dat thans

niet meer de oplossing van een conflict moet worden gezocht in het fysiek of moreel vernietigen van een vijandelijk leger. Er is een betere manier: een staat kan de bevolking van een ander land aan zijn belangen dienstbaar maken door psychologische maatregelen, o.a. door het instellen van een tegenregering. Zulks kan op volledig vreedzame wijze, doch ook met behulp van wapengeweld — overigens steeds beperkt — worden bereikt. De oorlogen in Indo-China en Korea zijn daarvan goede voorbeelden; zij werden door het bereiken van een compromis beëindigd.

Men moet derhalve vaststellen, dat de aanwezigheid van kernwapenarsenalen tenminste een vermindering van de intensiteit der gewapende conflicten heeft bewerkstelligd. Hoewel de oorlog niet als zodanig heeft afgedaan, is het toch wel zeker, dat zich daarbij thans andere vormen voordoen, die als halverwege tussen vrede en oorlog liggend moeten worden beschouwd.

„De quoi s'agit-il?“, door Verberie, in „Revue Militaire Générale“, oktober 1965 R.H.

De NAVO-problemen

Van 25 sept. t/m 1 ok. 1965 werd te Rome een congres gehouden van de Atlantische werkgemeenschappen van diverse landen. Er werd een rapport besproken van de Franse branche hiervan, dat als basis zou kunnen dienen voor de onvermijdelijk te nemen beslissingen m.b.t. het NAVO-bondgenootschap. Weliswaar heerst er algemene overeenstemming over de noodzaak van reorganisatie, maar op vele details zal nog tot een accord moeten worden gekomen.

In dit rapport werden de feiten als volgt geformuleerd:

1. De grondgedachte van het NAVO-bondgenootschap is een gemeenschappelijke actie bij agressie tegen één van de leden; het verdrag bevat echter een automatische garantie voor hulp in de vorm van een gewapend optreden.

2. De V.S. zijn afgestapt van het principe der massale vergelding en overgegaan tot een politieke strategie van getrapte afschrikking. Frankrijk beschouwt deze strategie als een onvoldoende waarborg, daar het afschrikkend vermogen van de V.S. daardoor relatief aanzienlijk lager is geworden. Dit dispuut over de te volgen strategie heeft ver gaande consequenties en zou de Sovjets kunnen doen geloven, dat een agressie in West-Europa niet noodzakelijk tot ernstige consequenties behoeft te leiden.

3. Het opnemen van een clause in het verdrag, waarin een automatische nucleaire reactie van de NAVO wordt gegarandeerd — onder bepaalde voorwaarden van tijd, plaats en omvang van de agressie — zou de voordelen kunnen verenigen van zowel de massale vergelding als de getrapte afschrikking. Een dergelijke clause zou derhalve het afschrikkend vermogen van het bondgenootschap als geheel beslist verhogen.

4. Het bestaan van nationale nucleaire strijdkrachten is ongetwijfeld nadelig voor de samenhang van het bondgenootschap, daar het gebruik onmogelijk kan worden gecoördineerd door het ontbreken van een gemeenschappelijke strategie.

5. Als een oplossing voor het probleem van deelne-

ming van de Europese partners in de besluitvorming voor het gebruik van multilaterale nucleaire strijdkrachten, zou een formule van vetorecht door de V.S. enerzijds en de Europese landen gezamenlijk anderzijds kunnen worden uitgewerkt; zulks zou echter betekenen dat afstand wordt gedaan van de nationale soevereiniteit.

6. Het lijkt waarschijnlijk, de NAVO haar huidige regionale karakter te doen behouden. Het bondgenootschap uitbreiden tot de gehele vrije wereld — opnemen van CENTO en SEATO bijvoorbeeld — zou het risico van onderlinge meningsverschillen slechts vergroten.

7. De leden van het bondgenootschap zullen niettemin hun standpunt m.b.t. politieke en strategische problemen in andere delen van de wereld in harmonie moeten brengen.

8. Teneinde de dreiging van het Oostblok het hoofd te bieden, moet de NAVO een militair bondgenootschap blijven. Daartoe is een bondgenootschappelijke strategie en dus een gezamenlijke politiek noodzakelijk. De coördinatie van de politiek der diverse leden is derhalve essentieel.

9. Ter doorvoering van de noodzakelijke hervormingen van het bondgenootschap is het niet noodzakelijk, te wachten op het vormen van een verenigd Europa of het scheppen van een Atlantische Federatie van de V.S. en de Europese landen.

10. Het bondgenootschap moet beschikken over een permanente civiele en militaire organisatie. Weliswaar kan een aantal essentiële maatregelen worden voorbereid door intergeallieerd overleg, doch de uitvoering daarvan moet noodzakelijk worden overgedragen aan intergouvernementele organen. In ieder geval zou het wenselijk zijn de Noord-Atlantische Raad en de intergeallieerde bevelhebbers nauwer aan elkaar te koppelen.

„Les problèmes de l'alliance atlantique“, door A. Montmoreau, in „Revue Militaire Générale“, november 1965 R.H.